

সচিব শিক্ষ-উপভাস

বঙ্গীয় মেমুনা

শ্রীপরেশচন্দ্র বসু প্রণীত

গোলাপ পাইলিশিং হাউস
১২, হৰীতকী বাগান লেন,
কলিকাতা

প্রকাশক—
শ্রীঅনিলচন্দ্র বসু
কিশোর প্রশালয়
২০, ইশ্বর মিল লেন,
কলিকাতা।

প্রথম সংস্করণ
আবিন—১৩৪৩

মূল্য—এক টাকা

মুদ্রাকর—
শ্রীমৃত্যুঞ্জয় চট্টোপাধ্যায়
গোলাপ প্রিণ্টিং ওয়ার্কস্
১২, হরীতকী বাগান লেন,
কলিকাতা।

উপহার

.....

.....

.....

সমীরের প্রথম আঘাতে তার চোখের কাছ থেকে চোয়াল

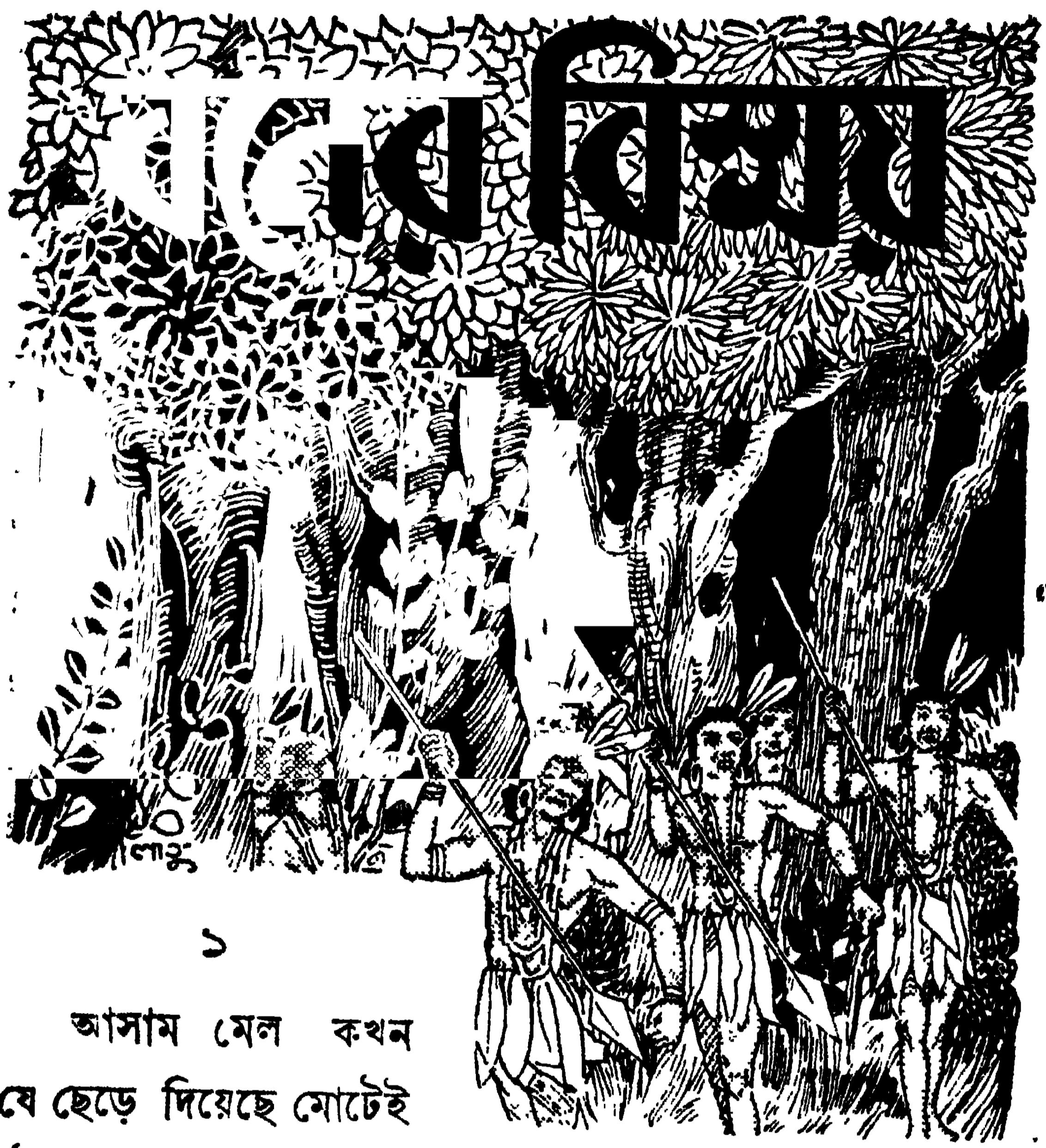
বাগবাজার বীভিঃ সাইকেল

ডাক সংখ্যা ৪১।।৫৫।।.....

পরিশেষ সংখ্যা ২৪৮।।.....

পরিশেষের তারিখ ৬। ০।। ২০৮১

মুক্তি মন্তব্য

୧

ଆସାମ ମେଲ କଥନ
ସେ ଛେଡ଼େ ଦିଯେଛେ ମୋଟେଇ
ଟେର ପାଇନି ।...ଏହି ଆମାର ପ୍ରଥମ ବାଡ଼ୀ ଛେଡ଼େ ବେଳନୋ ।
ଏକଟା ଅଜାନା ଆନନ୍ଦ ଓ ଭୟ ଏତକ୍ଷଣ ଆମାର ମନଟା ଛେଯେ
ଛିଲ । ଆମି ଯେନ କୋନ୍ ମାୟାରାଜ୍ୟ ସୁରଛିଲୁମ—ଏହି କଟିନ
ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ସଂପର୍କ ଭୁଲେ ଦିଯେ ।

ବାହିରେ ଦିକେ ତାକିଯେ ଦେଖି, ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ ଶକ୍ତ କରନ୍ତେ ବରନ୍ତ
ଟେଣ ଛୁଟେ ଚଲେଛେ । ଦୁଃଖରେ ଉମ୍ମୁକ୍ତ ମାଠ; ଦୃଷ୍ଟିର ସୌମାରେଖା
ଅନ୍ତ ନୀଳ ଆକାଶ ଏବେ ତାର ସଙ୍ଗେ ମିଶେଛେ । ଏ ସବ ତଥାର

୨

ବାଦେର ବିଜ୍ଞାନ

କାହେ ନତୁନ ନୟ, କିନ୍ତୁ ତୁମ ଆଜ ଯେଣ ତାରା ନତୁନଭାବେ
ଆମାର ଚୋଥେର ସାମନେ ଫୁଟେ ଉଠିଲ ।

ଦୁ'ପାଶେ ଧାନେର କ୍ଷେତ୍ର । ବାତାସ ତାଦେର ଉପର ଟେଉ ତୁଳିତେ
ତୁଳିତେ କୋଥାଯ—କୋନ୍ ସୁଦୂରେ ମିଲିଯେ ଯାଚିଲ । କ୍ଷେତ୍ରଗୁଲୋର
ଏକାନ୍ତେ ପାତାର କୁଁଡ଼େ କତକ ଗୁଲୋ—ପରିକାର, ବରବାରେ, ତକ୍ତକେ ।
ବୋଧ ହୟ ଏହି ସବ କ୍ଷେତ୍ରର ଚାଷୀଦେର ।

ଦୁ'ପୁର ରୋଦେ ଉଦ୍ଦାସ ଏହି
କୁଁଡ଼େ ଗୁଲୋର ଦିକେ ତାକିଯେ
ମନଟା ହଠାତ୍ ବାଥାୟ ଭରେ
ଉଠିଲ । ମନେ ପଡ଼ିଲ—ମାର
କଥା । କତ ଛୋଟ-ଖାଟ ମୁଖ-
ଦଃଖେର ତୁଳ୍ଳ ଘଟନା—ଏହି

বিদায়-বেলায় মনকে বারে বারে দোলা দিয়ে যাচ্ছে ! চোখে এল জল ভরে ।

সমীর কাছে এসে বল্লে, কিরে তপন, মার জগ্নে মন
কেমন করছে বুঝি ?

সমীর আমারই সমবয়সী । একটু শুধীর পেলেই সে
দেশ-বিদেশে ঘুরে বেড়ায় । মায়ের কাছে অনেক কাকুত্তি-
মিনতি করে এবার তার সঙ্গে চলেছি আসামে মণিপুর রাজ্য—
সমরের এক আঙীয়ের বাড়ী ।

তার কথা শুনে চোখের জলটা কোন রকমে রোধ কঁলুম ।
লজ্জিত হয়ে গাড়ীর চারধারে একবার ভালো করে তাকিয়ে
দেখি, আমাদের সহযাত্রী কেবল একটী প্রোট ভদ্রলোক ।

মনের এই কোমল বৃত্তি নিয়ে ঠাট্টা করতে সমীরের উপর
খুবই চটে গেলুম । একটু ঝাঁঝের সঙ্গেই বল্লুম, যদি
করেই, তাহলে জগতে কোন লোক তাকে অন্যায় বলবে না ;
আর না করার বাহাদুরীও আমি তোর মত কিনতে চাই না ।

আমার কথা শুনে শুধু সমীর নয়, সেই প্রোট ভদ্রলোকটি
পর্যাপ্ত হো হো করে হেসে উঠলেন—হয়ত অকারণে আমাকে
রাগতে দেখে ।

হাসি থামুলে প্রোট ভদ্রলোকটি বললেন, আপনাদের
কথার মধ্যে আমার হাসা যদি অন্যায় হয়ে থাকে, তবে মাপ্-

ରାଜେନ୍ଦ୍ରନାଥ ପଣ୍ଡିତ

କରବେନ । ସତି ତପନବାବୁ, ବାଡ଼ୀର ଜଣ୍ଠେ ମନ କେମନ କରାକେ
ଜଗତେ କେଉ ଅଣ୍ଟାଯ ବଲତେ ପାରେ ନା, କିନ୍ତୁ ମଜା ଏହି—ମନେ
ଜାନଲେଓ ମୁଖେ କେଉ ଏ ସତ୍ତା ମାନ୍ତେ ଚାଯ ନା ।

ଲୋକଟିର କଥା ଶୁଣେ ମନେର ରାଗଟୁକୁ କେଟେ ଗେଲ ।

ଭାଦ୍ରଲୋକଟିର ସଙ୍ଗେ ପରିଚୟ ହତେ ଦେରୀ ହଲ ନା । ବୟସେ
ତିନି ଆମାଦେର ଥେକେ ଅନେକଟା ଏଗିଯେ ଗିଯେ ଥାକଲେଓ
ମନଟାକେ ଠିକ ଆମାଦେର ମତ୍ତି ରେଖେଛେ । ଆସାମେର ବନ
ଇଜାରା ନିଯେଛେ ତିନି । ଉପର୍ଦ୍ଧିତ ଚଲେଛେ ମେଥାନେ । ନାମ
ରାଜେନ୍ଦ୍ରନାଥ ଚୌଧୁରୀ । ଲୋକଟିକେ ବଜ୍ଜ ଭାଲୋ ଲାଗ୍ଲ । ବଲ୍ଲମ୍,
ରାଜେନ୍ଦ୍ରନବାବୁ, ଆପନାର ମେଥାନେ ଥାକ୍ତେ ବେଶ ଭାଲୋ ଲାଗେ
ନିଶ୍ଚଯ ?

ମୁଖଥାନାକେ ଗଞ୍ଜୀର କରେ ରାଜେନ୍ଦ୍ରନବାବୁ ବଲ୍ଲନେ, ଖୁବ । ଏମନ୍
କି ମେଥାନ ଥେକେ ଫିରତେ ଇଚ୍ଛେ କରେ ନା । ଆର ଫିରତେଓ ବୋଧ
ହୟ ହବେ ନା । ବନେର ବାଘ, ଭାଲୁକ, ହାତୀ, ଗଣ୍ଠାରେର କଥା ନା
ହୟ ଛେଡେଇ ଦିଲ୍ଲମ—ବୁନୋ ଲୋକଗୁଲୋଓ ତାଦେର ଚୟେ କୋନ
ଅଂଶେ କମ ନଯ । ଏଦେର ସକଳକେ ଚିରଦିନ ସନ୍ତୃଷ୍ଟ ରାଖିତେ
ପାରବ ବଲେ ତ ଆମାର ଭରମା ହୟ ନା ।

ରାଜେନ୍ଦ୍ରନବାବୁର କଥା ଶୁଣେ ଆମରା ଦୁ'ଜନେଇ ହେସେ ଉଠିଲୁମ ।
ବଲ୍ଲମ୍, ଆପନି ଯଥେଷ୍ଟ ବାଡ଼ିଯେ ବଲ୍ଲହେନ, ରାଜେନ୍ଦ୍ରନବାବୁ । ଆପନି
ଯାଇ ବଲୁନ, ଆମାର ତ ମନେ ହାଚ୍ଛ, ବନେ ଥେକେ ଥେକେ ଆପନି

ପ୍ରକାଶ ମନୋବିଜ୍ଞାନ

ଗାଗ ହିଂସେଣ୍ଟିଲୋକେ ବିଦ୍ୟାୟ କରେ ମୁନି-ଖଷିଦେର ମତ ଶାନ୍ତ-ସରଳ ହେଁ ପଡ଼େଛେ ।

ଆମାର କଥା ଶୁଣେ ରାଜେନବାବୁର ଚୋଥ ଦୁ'ଟୀ ଏକବାର ଚକ୍ରକ କରେ ଉଠିଲ । ମିଷ୍ଟି ହେଁ ବଲ୍ଲେନ, ଆପନାରା ଚଲେଛେ କୋଥାୟ ? ବାଡ଼ୀ ?

ସମୀର ବଲ୍ଲେ, ନା, ମଣିପୁରେ ଏକ ଆହୀୟେର କାହେ ବେଡ଼ାତେ ଯାଚିଛ ।

ଆମି ତାଡ଼ାତାଡ଼ି ବଲ୍ଲୁମ, ଚଲନ୍ତି ସମୀର, ସାବାର ପଥେ ଆମରା ଦୁ'ଦିନ ରାଜେନବାବୁର କାହେ ଥେବେ ଯାଇ । ସତି, ବାଘ-ଭାଲୁକ ଭରା ସତାକାରେର ବନ ଆମାର ଦେଖିତେ ଏତ ଇଚ୍ଛେ କରେ...

ରାଜେନବାବୁ ବଲ୍ଲେନ, ବଲ୍ଲତେ ଆମି ଭରମା ପାଛିଲୁମ ନା ; ସତି ସାବେନ ଆପନାରା ?

ସମୀରେର ଦେଖିଲୁମ, ଯେତେ ଆଁ ନେଇ । ବରାବର ଦେଖେ ଆସିଛି, ଛୋଟ, ବଡ଼ ଯେ କୋନ ବିପଦେର ଦ୍ୱାରା ବନ୍ଧୁବନ୍ଧୁଙ୍କାଳୀନ ଥାକନ୍ତି କେନ, ତାର ମଧ୍ୟେ ଝାପିଯେ ପଡ଼ିତେ ସମୀରେର ଏତୁତୁ ଭୟ କରେ ନା । ଶୁତରାଃ ଠିକ ହିଲ, ଲାମଡିଂ-ଏ ନେମେ ରାଜେନବାବୁର ସଙ୍ଗେ ଧାଓଯା ଇବେ । ସେଥାନେ ଦୁ'ଚାରଦିନ କାଟିଯେ ତାରପର ମଣିପୁର ପାଡ଼ି ଦୋବ ।

ଲାମଡିଂ-ଏ ସଥନ ପୌଛିଲୁମ, ସୂର୍ଯ୍ୟ ତଥନ ସମସ୍ତ ଆକାଶଟାଯ ଆବୀର ଟେଲେ ଦିଯେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଅନ୍ତ ଯାଚିଛ । ଚାରଦିକ ନିଷ୍ଠକ :

মনটা একটা অজানা পুলকে দুলে দুলে উঠতে লাগল।
রাজেনবাবুর মোটর অপেক্ষা করছিল—তিনি নিয়ে তাতে
চড়ে বসলুম। লোকালয় ছেড়ে মোটর ধৌরে ধৌরে অরণ্যারাজ্য
প্রবেশ করলে।

গাড়ীর পেছনের সৌচৈ আমরা ছ'জন—সামনে রাজেনবাবু
আর ড্রাইভার। বনের মধ্যে অঙ্ককার; কোনদিকে কিছু
দেখা যায় না—মোটরের হেড, লাইটে আলোকিত সামনের
সামান্য একটু বনপথ ছাড়। অনন্ত যে জোরালো আলো,
জমাট অঙ্ককারের কাছে তাও যেন মিট্টিমিটে তেলের প্রদীপের
মত দেখাচ্ছে।

গাড়ীতে বসে বসে কেমন একটা মিষ্টি অথ, কড়া গন্ধ
নাকে আসছিল। মনে যথেষ্ট আনন্দ পেলেও শরীরে কেমন
একটা শিথিল ভাব। কোথ যেন ঘুমে জড়িয়ে আসে।

বল্লুম, সমীর, একটা মিষ্টি গন্ধ আসছে—কিসের
বল্ত ?

সমীরের কিন্তু কোন শাড়াই পেলুম না। টেল্টেই দেখি,
কখন সে ঘুমিয়ে পড়েছে।

হঠাৎ মনটা কেমন ভয়ে কেঁপে উঠল; কিন্তু তখন মনটাই
শুধু সজাগ—সামান্য হাত নাড়বার ক্ষমতাটুকু পর্যন্ত হারিয়ে
ফেলেছি।

ପ୍ରମାଣେ କିଛି କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ

ଏକଟା କିଛୁ କରିବାର ଜଣେ—ଅନ୍ତଃ ଆମାଦେଇ ଅବହାଟା
ରାଜେନବାବୁକେ ଜାନାବାର ଜଣେ ମନ୍ତ୍ରା ହିଁକର୍ପାକ କରିବେ ଲାଗଲ ।

କ୍ରମେ କେମନ ନିଃଶ୍ଵାସେର କଷ...ତାରପର ସେ କି ହିଁଲ
ମନେ ପଡ଼େ ନା...ନା...

୨

ତୋଥ ମେଲେ ଚାଇତେଇ ଦେଖି, ସମୀର ଆମାର ମୁଖେର ଉପର
ହମ୍ଡି ଖେଯେ ପଡ଼େ ଆଛେ । ସୁମେର ପରେ ଶରୀରଟା ବେଶ ହାଲ୍କା
ବୋଧ ହିଁଲ । ମନେଓ କେମନ ଏକଟା ଆନନ୍ଦେର ଭାବ । ବଲ୍ଲୁମ,
ଆମରା ପୌଛେ ଗେଛି, ନା ରେ ସମୀର ? ଗାଡ଼ିତେ କି ସୁମହି ସେ
ପେଯେଛିଲ ! ତୁଇ ତ ଆମାର ଆଗେଇ ସୁମିଯେ ପଡ଼େଛିଲି ?

ତାରି ଗଲାୟ ସମୀର ବଲ୍ଲେ, ହାଁ ।

ସମୀରେର ଗଞ୍ଜୀର ସ୍ଵର କାଣେ ଯେତେଇ ଚମକେ ଉଠେ ଦୂରମୁଖ ।
ତାର ମୁଖେର ଦିକେ ତାଳୋ କରେ ତାକିଯେ ଦେଖି, ବାଦଳ ଦିନେର
ମେଘଲା ଆକାଶେର ମତ୍ଥମଥମ କରାଛେ । ସମୀରେର ଏରକମ ମୁଣ୍ଡି ତ
କଥନେଓ ଦେଖିନି ! ଭୟେ ପ୍ରାଣ ଉଡ଼େ ଗେଲ । ତାର ଥାତ ଦୁ'ଥାନା
ଚେପେ ଥରେ ବଲ୍ଲୁମ, କି ହେଁବେଳେ, ଭାଇ ?

କିନ୍ତୁ ତାକେ ଆର କିଛୁ ବଲ୍ଲିତେ ହିଁଲ ନା । ଏତକ୍ଷଣ କୋଥାଯି

যে আছি, তা দেখিনি। এখন দেখি, ছেঁচা বেড়ার ঘরে একটা বাঁশের মাচার উপর শুয়ে আছি। না আছে বিছানা, না বালিশ। আমার মাচা থেকে একটু তফাতে আর একটা মাচা ; সমীর বোধ হয় ওইখানেই শুয়েছিল।

ঘরের পেঁচোটা স্যাংসেতে। একটা ভ্যাপসা গন্ধ কেমন যেন চারধারে গুলোচ্ছে। ঘরের দরজা বন্ধ। বেড়ার ফাঁকে ফাঁকে আলো এসে জানিয়ে দিচ্ছে, এখন দিন। বল্লুম, দরজাটা খোল্‌সমীর, চল্‌, বাইরে যাই।

শান্তস্বরে সমীর বল্লে, দরজা কি আমি বন্ধ করেছি, যে খুল্ব ?

তবে ?

তবের কথা আমি কি জানি !—সমীর বল্লে। আমার ত বেশ মনে আছে, এ ঘরে আমি জ্ঞাতসারে ঢুকিনি। তারপর একটু থেমে সমীর আমার দিকে চেয়ে বল্লে, তবে তুই যদি বন্ধ করে থাকিস্ত।

সমীরের কথার উভয়ে তাড়াতাড়ি বল্লুম, আমি যে কখন এখানে এসেছি তা মোটেই টের পাইনি, ভাই !

আমার কথা শুনে সমীর চিন্তিত মনে বসে রইল।

তার অবস্থা দেখে বল্লুম, কি হ'ল সমীর ?

হতাশভাবে সমীর বল্লে, তা হ'লে আমরা এখানে বন্দী !

କଥା ଦେବତା ପରିଷକ୍ଷମା

ବନ୍ଦୀ !—ସମୀରେର କଥାଟା କାଣେ ଯେତେହି ମନେ ହ'ଲ, କେ
ଯେନ କତକଟା ଗଲାନୋ ସୀମେ ଚେଲେ ଦିଲେ । ମାଥାଟା ଗେଲ ଘୁରେ ।

କତକ୍ଷଣ ତାର ଦିକେ ତାକିଯେ ଥେକେ ଯେନ ହାରାଣ ଭାବା ଫିରେ
ପେଲୁମ । ବଲ୍ଲୁମ, ତୁହି ହୟତ ଭୁଲ ବୁଝିସ୍, ସମୀର । ଆମାଦେର
ବନ୍ଦୀ କରେ ରାଜେନବାବୁର ଲାଭ ?

ଗଞ୍ଜୀର ହୟେ ସମୀର ବଲ୍ଲେ, ଭୁଲଇ ବୁଝେଛି ବଟେ ! ଏହି ରକମ
ସବ ଆର ଏମନ ଶୟା ! ଏମବ ଦେଖେ, ତାମାର ବୋବା ଉଚିତ ଛିଲ
ସେ, ତୋକେ ଜାମାଇ କରବାର ଜଣ୍ଯେ ନିୟେ ଏସାହେ । ନିଶ୍ଚଯଇ ଲାଭ
କିଛୁ ଆହେ ବହି କି ! ନଇଲେ କଥାଯି ଭୁଲିଯ ଅଜାନ କରେ ଏଥାନେ
ନିୟେ ଆସବାର...

ସମୀରକେ ଆର ବଲ୍ଲତେ ଦିଲୁମ ନା । ବାଧା ଦିଯେ ବଲ୍ଲୁମ,
ତୋର ଆଜ କି ହୟେଛେ ବଲ୍ଲତ ? ନିଜେର ମନଗଡ଼ା କତକଗୁଲୋ
କଥା ନିୟେ ମିଛିମିଛି ଏକ ଭଜଳୋକକେ ଦୋଷ ଦିଚ୍ଛିସ ?
ବ୍ୟାପାରଟାଇ ଆଗେ ଭାଲ କରେ ଜାନ ।

ଜାନାତେ ଆର ଆମାର କିଛୁ ବାକୀ ନେଇ ବନ୍ଦୁ, ଶୁଦ୍ଧ ଗୋଡ଼ା ତହି
କେନ ଏ ସନ୍ଦେହ କରିନି, ଏ କଥା ଭେବେ ଗାଲେ ଚଡ଼ାତେ ଇଚ୍ଛେ
କରାହେ । କାଲ ସେ ମିଷ୍ଟି ଫୁଲେର ଗନ୍ଧେର କଥା ବଲ୍ଲିଲି, ସେଟା
ସତିଇ ଫୁଲ । ତବେ ଓର ଆର ଏକଟା ଗୁଣ ସେ, ବୈଶିକ୍ଷଣ
ଶୁଙ୍କଳ ଜ୍ଞାନ ହାରାତେ ହୟ ।

ସମୀରେର କଥା ଶୁଣେ ମନେ ହ'ଲ, ଆମି ଧେନ କତକାଳ ଧରେ

ৰাজেন্দ্ৰিয়া বলুম

এই ঘৰে বন্দী। এ পৃথিবীৰ সঙ্গে আমাৱ সমস্ত দেনা-পাওনা
চুকে গেছে—আমি মৃত। বল্লুম, এখন উপায় সমীৱ ?

সমীৱ বল্লে, এখন কোন উপায় দেখছি না তপন। তবে
মাথা ঠাণ্ডা রেখে আমাদেৱ চলতে হবে। তুই ভয় পাসনি,
বন্দী সমীৱ চিৰকাল এখানে প্ৰাণ গেলেও থাকবে না।

বাইৱে হঠাৎ তালা খোলাৱ শব্দ হতেই সমীৱ থেমে গেল।

দৱজাৱ দিকে এক দৃষ্টে তাকিয়ে রইলুম—মনে আশা ও
আনন্দ নিয়ে। মনে মনে সমীৱকে মিথ্যে ভয় দেখাৰাৰ জন্মে
গালাগালিও দিতে লাগলুম।

যা ভেবেছিলুম তাই। দৱজা ঠেলে ঘৰে চুক্লেন, রাজেন
বাৰু—সঙ্গে একটা লোক। বেঁচে, মোটা চেহাৱা; দেখলে
মনে হয়, অসীম শক্তি ওৱ দেহে। চোখ ছ'টো শয়তানি মাথা,
মায়া দয়া ত দূৱেৱ কথা, মানুষ খুন কৱতেও ওৱ বোধ হয়
একটুও বাধে না।

রাজেনবাৰুকে দেখে যে আনন্দ মনে জেগেছিল, সঙ্গীটিৱ
দিকে তাকিয়ে নিমিষে তা উবে গেল। তবু সাহস কৱে বল্লুম,
রাজেনবাৰু...

হঠাৎ হো হো কৱে বিকট হাসিৱ শব্দে আমাৱ মুখেৱ
কথা মুখেই রয়ে গেল। ফ্যাল্ফ্যাল কৱে রাজেনবাৰুৰ দিকে
তাকিয়ে রইলুম।

ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପାତ୍ରକଥା ବ୍ୟବହାର

ରାଜେନ୍ଦ୍ରବାବୁ ସେଇ ମିଷ୍ଟି ହାସି—ସେଇ ଅମାୟିକ ବ୍ୟବହାର ସେଇ ଯାତ୍ରମନ୍ତ୍ର-ବଲେ ଲୋପ ପେଯେ ଗେଛେ । ଏକ ରାତ୍ରିର ମଧ୍ୟ ମାନୁଷକେ ଏମନ ବଦ୍ଲାତେ ଚୋଥେ ଦେଖା ତ' ଦୂରେର କଥା, କେଉଁ ବୋଧ ହୁଯ ଭାବତେও ପାରେ ନା ।

ହାସି ଥାମିଯେ ରାଜେନ୍ଦ୍ରବାବୁ ବଲ୍ଲେନ, ଟୈଣେର କଥା ବଲ୍ଲାତ ? ମେ ସବ ମିଥ୍ୟେ—ସେ କଥା ଭୁଲେ ଯାଓ । କାଜ ଗୁଛୋବାର ଜଣ୍ଯେ ଓ ରକମ ଅନେକ କିଛୁଇ ବାନିଯେ ବଲ୍ଲାତେ ହୁଯ । ତୋମରା ଆରୋ ବଡ଼ ହଲେ ଏ କଥା ବୁଝିବାରେ ପାରବେ—ଆର ଏଠା ଓ ଜେନେ ରାଖୋ, କାଉକେଇ ସହଜେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାରେ ନେଇ ।

ସମୀର ଏତକଣ ଚୁପ କରେ ବସେ ରାଗେ ଫୁଲ୍ଛିଲ । ବୋଧ ହୁଯ ଆର ଥାକିବା ନା ପେରେ ଗର୍ଜେ ଉଠିଲ, କିନ୍ତୁ କି ଅପରାଧ ଆମରା ଆପନାର...

ତାକେ ବାଧା ଦିଯେ ଠାଟୀର ଶୁରେ ରାଜେନ୍ଦ୍ରବାବୁ ବଲ୍ଲେନ, ଆହ, ଆମି କି ଏକବାରଓ ମୁଖେର ଫାଁକ ଦିଯେ ବଲେଛି ଯେ, ତୋମରା ଆମାର କୋନ ଅନିଷ୍ଟ କରେଛ ? ବରଂ ଲକ୍ଷ୍ମୀଚେଲେର ମତ ଆମାର ଫାଁଦେ ଯେ ଶୁଡ଼ ଶୁଡ଼ କରେ ପା ବାଡ଼ିଯେ ଦିଯେଛ, ତାର ଜଣ୍ଯେ ତୋମାଦେର ଧନ୍ୟବାଦ ଦି । ଦେଖ, ମାନୁଷେର ପ୍ରୟୋଜନଟା ସକଳେର ଉପରେ, ଆମାର ଓ ମୁଠୀର ମଧ୍ୟେ ତୋମାଦେର ପାଞ୍ଚାଙ୍ଗ ବିଶେଷ ଦରକାର ହୁଯେ ପଡ଼େଛିଲ ।

ଅନୁନ୍ୟ-ବିନ୍ୟ ମିଥ୍ୟେ ବୁଝେ ବଲ୍ଲୁମ, କି କାଜେର ଜଣ୍ଯେ ଆମାଦେର ଏଥାନେ ନିଯେ ଏସେହେନ, ଜାନ୍ତେ ପାରି ?

କୁର୍ରାଦେବ ପିଲାମଣ୍ଡଳ

ଆହା ! ଅତ ବ୍ୟାସ କେନ ? ସମୟେ ହବ ଜାନ୍ତେ ପାରବେ ।
ଏଥନ ଏକବାର ଘୁରେ-ଘାରେ ବନ୍ଟା ଦେଖେ ନାହା । ତାରପର ଲୋକଟାର
ଦିକେ ତାକିଯେ ରାଜେନବାବୁ ବଲ୍ଲେନ, ଶକ୍ତର, ଏଦେର ଯା କିଛୁ
ଦରକାର ଦେଖିଲୁ, ଆର ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥାଯ ଆମାକେ ବିରକ୍ତ କରତେ
ଥାମ ନି । ଦରକାର ବୁଝଲେ, ନୀରଦବାବୁକେ ବଲିଲୁ ।

ଏକଟା କଠୋର ଦୃଷ୍ଟି ହେବେ ରାଜେନବାବୁ ଚଲେ ଗେଲେନ ।

ପାଥରେର ମତ ଆମରା ମେଖାନେ ବସେ ରଇଲୁମ ।

ରାଜେନ ବାବୁ ବିଦ୍ୟାଯ ନିଲେ ଶକ୍ତର ବଲ୍ଲେ, ଏଥନ ତୋମରା
ବାଇରେ ଯେତେ ପାର । ଆମି ତୋମାଦେର ଖାବାର-ଦାନାରେର ଯୋଗାଡ଼
କରେ ରାଖଛି ।

ଏ ମାୟେର ଶାସନ ନୟ ଯେ, ଅଭିମାନ କରେ ବସେ ଥାକଲେ ଅଜ୍ଞନ
ଆଦରେ ମା ରାଗ ଭାଙ୍ଗାବେନ । ଏହା କି ଉଦେଶ୍ୟ ଏଥାନେ ଏନେହେ
ତାର କିଛୁହି ଜାନି ନା—ଜାନି ନା କିରକମ ଶାନ୍ତି ଏଦେର ଅବଧ୍ୟତାର ।
କାଜେଇ ଅଦୃଷ୍ଟେର ଉପର ନିର୍ଭର କରେ ହରେର ବାଇରେ ଏମେ ଦୀଢ଼ାଲୁମ ।

ଜଞ୍ଜଲେର ଖାନିକଟା ସାଫ୍, କରିଯେ ଚୌକୋ କରେ ଏଇରକମ କୁଁଡ଼େ
ତୈରୀ କରା ହେଯେ—ପ୍ରାୟ ପଞ୍ଚାଶ ଷାଟଥାନା । ମାବାଥାନଟା
ଉଠାନ । ଉଠାନେର ମାବାଥାନେ ଛୁଟୋ ଇଂଦାରା । ନାନା ବୟସେର ନାନା
ଜାତେର ଲୋକ ଦେଖି, ଘର ଥେକେ ବେରିଯେ କୁଡୁଳ ହାତେ ଚଲେହେ—
ବନେର ଦିକେ । ବୋଧ ହୁଯ, ଏ ଆକାଶେର ସମାନ ଉଚୁ ଶାଲ ଆର
ଶିଶୁ ଗାଛଗୁଲୋର ମାଥା ମାଟିର ସଙ୍ଗେ ଲୁଟିଯେ ଦିତେ । ଥାଲି

ଶ୍ରୀ ମରୀଚିକିତ୍ସା ପ୍ରକଳ୍ପ

ହାତେଓ କତକଗୁଲୋ ଲୋକ ଚଲେହେ—ଏହା ବୋଧ ହୟ ସନ୍ଦାର । ଶେଷ ଲୋକଟି ସତକ୍ଷଣ ନା ଚୋଥେର ଆଡ଼ାଳ ହ'ଲ, ତତକ୍ଷଣ ରହିଲୁମ ତାଦେର ଦିକେ ଚେଯେ, କିନ୍ତୁ ଆମାଦେର ସମବୟସୀ ତାରା ଏକଜନ୍ମ ନାହିଁ ।

ଅଜାନିତେ ବୁକ ଥେକେ ଏକଟା ଦୀର୍ଘ ନିଃଶାସ ବେରିଯେ ଏଲ । ଚମ୍କେ ଉଠିଲୁମ । କେମେ ଏ ହର୍ବଲତା ? କୁଥକେ ଯେମନ ହାସିମୁଖେ ବରଣ କରେ ନିତେ ପାରି, ସେ ରକମ ଆଦର କରେ ଡେକେ ନିତେ କେମନ ପାରି ନା ଦୁଃଖକେ ? ପୃଥିବୀର ସକଳ ଜାତିର ସୁବକଦଳ ଶୁଣି, ମୂର୍କିମାନ୍ ବିଦ୍ରୋହ । କୁଥ-ଶୟାମ ହେଲାଯ ତାଗ କରେ ତାରା ବିପଦେର ମଧ୍ୟେ ବାଁପିଯେ ପଡ଼େ ନିଜେଦେଇ ଇଚ୍ଛାୟ, ଆର ସେଇ ବିପଦେର ଦୁଃଖ-କର୍ତ୍ତ କାଟିଯେଓ ତାରା ବେରିଯେ ଆସତେ ପାରେ; ଆମରା ଭାଗ୍ୟ ଦୋଷେ ସେ ବିପଦେର ମଧ୍ୟେ ପଡ଼େଛି—ମୁକ୍ତି ତାର ହାତ ଥେକେ ନା ପାଇ, ଅନ୍ତଃ ତାର ଦେଉୟା ଦୁଃଖ କର୍ତ୍ତୃକୁଓ କି ସହ କରତେ ପାରିବ ନା ? ବୀର ନା ହତେ ପାରି, କାପୁରୁଷତାର ଦୁର୍ନାମ କିନ୍ବ କେମନ କରେ ? ମନେ ମନେ ପ୍ରତିଭା କରିଲୁମ, ଆଜ ଥେକେ କୁଥ ଓ ଦୁଃଖ ଏକ ବଲେ ବରଣ କରେ ନିଲୁମ । କୋନ କିଛୁଇ ଆର ଆମାକେ ଟଳାତେ ପାରିବେ ନା ।

ମନେ ଏକଟୁ ବଲ ପେଲୁମ । କିଛୁକ୍ଷଣ ଘୋରାର ପର ଆର ଭାଲ ଲାଗିଲ ନା । କ'ଟା ସେ ବେଜେହେ ଠିକ ବୁଝାତେ ପାରଛି ନା—ବାଡ଼ୀ ଥେକେ ବେଳୁବାର ସମୟ, ସଢ଼ି ଏକଟା ସଙ୍ଗେ ଛିଲ ବଟେ, କିନ୍ତୁ ଏଥାନେ ଏସେ ମେଟା ଆର ଦେଖିତେ ପାଞ୍ଚିନା—ଆର ପାଞ୍ଚିନା ସଙ୍ଗେର ଟାକା

ପ୍ରମାଣିତ କାହାର କାହାର କାହାର

କଡ଼ିଗୁଲୋର ସନ୍ଧାନ । ବନ୍ଦୀ ଦଶାର ଭାରଇ ବହିତେ ପାଇବ ନା
ଭେବେ, ବୋଧ ହୟ, ଦୟାମସେବା ଏଇ ଭାରଗୁଲୋ କମିଯେ ଦିଯେଛେନ ।

ମାନୁଷ ସେଥାନେ କୋନ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରେନି, ପ୍ରକୃତିର ସ୍ଵାଧୀନଭା
ସେଥାନେ ଉଦାର, ସେଥାନେ ମାନୁଷେର ତୈରୀ ସଂଗ୍ରହ ମିନିଟେର ହିସାବ
ପାବ କୋଥା ଥେକେ ?

ଚାରଦିକେ ଚଢ଼ୁଚଢ଼ୁ ରୋଦ । ଆକାଶେ ସୂର୍ଯ୍ୟର ଦିକେ
ତାକିଯେ ଘନେ ହ'ଳ, ବେଳା ଏଗାରୋଟା ହତେ ପାରେ ।

ଭାଗ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନେ ସେ ଅବହା ଦାଢ଼ିଯେଛେ—ତାର ଶୁରୁହ ସେନ
ଏତକ୍ଷଣେ ଏକଟୁ ଏକଟୁ ବୋଧ କରତେ ପାଇଁ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟହୀନ ଭାବେ
ଆର ଘୁରେ ବେଡ଼ାତେ ଭାଲ ଲାଗଛେ ନା, ଏଥନ ନିର୍ଜ୍ଞନେ ସେ ଏକବାର
ଭାବତେ ଇଚ୍ଛେ କରଛେ ।

ସମୀରେ ଦିକେ ଫିରେ ତାକାଲୁମ, ତାର ମୁଖେ ଚିନ୍ତାର କାଳୋ
ଛାଯା । ବଲଲୁମ, ସମୀର, ଚଲ୍ ଫିରି ।

ସମୀର ବଲିଲେ, ଆୟ । ତାର କଥାର ମଧ୍ୟେ ବେଶ୍ଵରୋ କିଛି
କାଣେ ଠେକନ ନା ; ସେନ ମେ ନିଜେର ବାଡ଼ୀତେଇ ଆଛେ—ଏନନ୍ତି ଭୟ
ଲେଶହୀନ ।

ଘରେ ଢୁକେ ଦେଖି,—ଶକ୍ତିର ଖାବାର ବାବହାଇ କରେ ରେଖେଛେ
ବଟେ ! ଘରେର ସାମନେ ସେ ଦାଓଯା—ସେଥାନେ ଏକଟା ଚୁଲି କାଟୀ ।

ଶୁଣ୍ଡର ଦେବତା ବିଜ୍ଞାନକୁ

ପାଶେ କତକଗୁଲୋ ଶୁକ୍ଳନୋ ଡାଳ-ପାଳା । ସରେର ମଧ୍ୟେ ଏକଟା ହାଡ଼—ଚାଲ, ଡାଳ, ମୁନ, ତେଲ ଆର କତକଗୁଲୋ ଆନାଜ । ବୁଦ୍ଧିମୂଳମ, ସ୍ଵପାକ ଆହାର । କୋଲେର କାହେ ବାଡ଼ା ଭାତ ଖାବାର ଦିନ ଫୁରିଯାଇଛେ ।

ଆମାଦେର ଦେଖେ ଶକ୍ର ଏକଗାଲ ହେଲେ ବଲ୍ଲେ, ଦେଖିଲେ ଗୋ ମବ ଘୁରେ ଫିରେ ? କେମନ ଲାଗଲ ?

ନିଲର୍ଜେନ୍଱ର ମତ ତାକେ ହାସତେ ଦେଖେ ପାଥିକେ ମାଥା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କ୍ଷଳେ ଉଠିଲ । ତାର କଥାର ଜୀବନ ନା ଦିଯେ ବଲ୍ଲୁମ, ଆମାଦେର ନିଜେର ହାତେ ରୈଧେ ଖେତେ ହବେ, କେମନ ଶକ୍ର ?

ଆଧାର ରାଗ ବୌଧ ଶ୍ରୀ ଶକ୍ରରେର ସଜାଗ ଚକ୍ର ଏଡ଼ାଯ ନି । ଦାତେ ଦାତ ଚେପେ ରାଙ୍ଗ ଚୋଥେ ସେ ଏକବାର ଆମାଦେର ଦିକେ ତାକାଲେ—ଶୁଧୁ ଏକବାରଇ । ତାରପର ସହଜ ମୁହଁରେ ଜୀବନ ଦିଲେ, ହଁବା, ଏଇ କଲମୀତେ ଜଳ ଆଛେ । ଆର ଯଦି ଦରକାର ହୁଯ ଇଂଦାରା ଥେକେ ତୁଲେ ନିଓ ।

ଆର ଏକଟୁଓ ଅପେକ୍ଷା ନା କରେ ଶକ୍ର ଘର ଛେଡେ ଚଲେ ଗେଲ ।

‘କୁନ୍ତିବୃତ୍ତି’ ଛାଡ଼ା ଖାଓଯାର ଆର ଅଣ୍ଟ ଅର୍ଥ ଏଥିନ ଆମାଦେର କାହେ ଛିଲ ନା । ଦୁ’ଜନେର ମିଲିତ ଚେଷ୍ଟୀଯ ସେ କାଜଟା କୋନ ରକମେ ଶେଷ ହ’ଲ ।

ଖାଓଯା-ଦାଓଯା ସେଇଁ ଦୁ’ଜନେ ଏମେ ବାଁଶେର ମାଚାଯ ଆଶ୍ରମ ନିଲୁମ, କିନ୍ତୁ ଶୁତେ ପାରଲୁମ ନା ।

ଶକ୍ତିର ଦେବୀଙ୍କାନ୍ତରୁ

ଶକ୍ତିର ଚଲେ ଯାଉଥାର ପର ଥେବେ ଆର ଜନ-ଆଣୀର ଦେଖା
ପାଇନି—ତବୁ ମନ ବଲ୍ହିଲ, କାହେଇ କେଉ ନା କେଉ ଆଛେ—
ଆମାଦେର ପ୍ରତୋକଟି କଥା କାଣ ପେତେ ଶୁଣନ୍ତେ।

ମନେ ମନେ ଏକଟା ଫଳି ଏଂଟେ ବଲ୍ଲୁମ, ଚଲ୍ ସମୀର, କିଛୁ
ଶୁକ୍ଳନୋ ପାତା ଏବେ ଏବ ଓପର ପୁର କରେ ପାତି—ବିହାନାର ମତ ।
ସମୀର ସାଥୀ ଦିଯେ ଉଠେ ପଡ଼ିଲ ।

ବନେର ମଧ୍ୟେ ଏକଟୁ ଏଗିଯେ ଗିଯେ ଚାରଦିକେ ତାରିଯେ ଦେଖି—
କୋ ? ଦିକ୍ ଦିଯେ ପାଲାନୋ ଯାଇ ।—ହଠାତ୍ ଚେଯେ ଦେଖି, ଏକଟା
ଲୋକ ଆମାଦେର ଦିକେ ଏଗିଯେ ଆସିଛେ । ଲୋକଟା କି ଭୁଲ୍ ଫୁଲ୍ ଡେ
ଉଠିଲ ? ହୃଦ ନିଜେର ନିଜେର ଚିନ୍ତାଯ ବିଭୋର ଛିଲୁମ ବଲେ,
ଓର ଆସା ଆଗେ ଆମାଦେର ଚୋଖେ ପଡ଼େ ନି ।

ଲୋକଟା କାହେ ଏସେ ବଲ୍ଲେ, ଏଇ ସେ, ଆପନାର ବେଡ଼ାତେ
ବେରିଯଛେନ—ବେଶ, ବେଶ !

ସମୀର ତାକେ ବାଧା ଦିଯେ ବଲ୍ଲେ, ବେଡ଼ାତେ ଆସିନି, ଏସେହି
କିଛୁ ଶୁକ୍ଳନୋ ପାତା କୁଡ଼ାତେ—ମାଚାର ଉପର ପାତବୋ ବଲେ ।

ଲୋକଟାର ଠୋଟେର କୋଣେ ଏକଟା ବାଁକା ହାସିର ରେଖା ଖେଳେ
ଗେଲ ; ବଲ୍ଲେ, ଓ ! ତ ଓଇ ସଙ୍ଗେ କିଛୁ ଶୁକ୍ଳନୋ କାଠଓ ନିଯେ
ଯାବେନ—ଏଥାନେ ସକଳେଇ ନିଜେର ନିଜେର କାଜ କରେ ।

ଲୋକଟା ଆର ଦୀଢ଼ାଲ ନା । ଇଚ୍ଛେ ହ'ଲ, ଛୁଟେ ଗିଯେ ଏକଟା
ଘୁସିତେ ଓର ମୁଖଟା ଭେଙେ ଦିଯେ ଆସି ।

আজ তিনদিন হ'ল, আমরা নাম-না-জানা এই দেশে
এসেছি। গুণ্ঠিতে তিন দিন হ'লেও অন্ত কোন জায়গায় আর
কোনদিন বাস করেছি বলে মনে হয় না।

প্রথম দিনের সেই পাতা কুড়োতে ধাবার ছল করে পথ
খুঁজতে গিয়ে ধরা পড়ে অবধি আর এমন কোন কাজ
করিনি—যাতে ওদের মনে একটুও সন্দেহ হতে পারে যে, আমরা
পালাতে চাই। বরং পাকে-প্রকারে এইটেই দেখাতে চেষ্টা
করেছি যে, আমরা নিরূপায়।

সমীরের সঙ্গে পরামর্শের পর এখানেই বসবাসের স্থ-
স্থবিধার দিকে মন দিয়েছি, কিন্তু এখান থেকে মুক্তির স্থোগ
খুঁজতে চেষ্টার ক্রটি নেই।

এখানকার ঘর-কলা আমরা বেশ গুচ্ছিয়ে নিয়েছি। বাঁশের
মাচার ওপর পেতেছি পুরু করে শুকনো পাতা; ছাঁচ দিয়ে
শালপাতা বেঁধে করেছি বালিশ। ছ'টো বাটির কলসী
যোগাড় করে তার মধ্যে প্রতিদিন দুঁচার মুঠো চাল জমাই—
ভাগ্যক্রমে যদি কোনদিন পালাবার স্থোগ ঘটে, তবে পথের
সঙ্গে হিসাবে। ঘরের ভেতর থেকে দরজার একটা খিল করেছি
—হঠাৎ যাতে ওরা কোনও কারণে ঘরে ঢুকতে না পারে।

ପ୍ରଦେଶ ବିଜ୍ଞାନ

ଏଥିନ ହ'ଚାରଙ୍ଗନ ଲୋକ ଆମାଦେର କାହେ ଆସେ—ଆମରାଓ
ଅବାଧେ ତାଦେର ସଙ୍ଗେ ଯେଶବାର ସ୍ଥିରାଗ ପେଯେଛି । ମନେ ଆନନ୍ଦ
ହଚେ—ଓରା ତା ହ'ଲେ ଆମାଦେର ଓପର ପାହାରା ଏକଟୁ କମାବେ ।

ଆଲାପ ହେଲେ ଅନେକେର ସଙ୍ଗେ । ଗୋପନେ ତାଦେର କିଛୁ-କିଛୁ
କଥା ଶୁଣେଛିଓ । ସକଳେଇ ତାଦେର କୁଳୀ ନୟ—ଆମାଦେର ମତ
ଭଜସ୍ତାନ୍ତର ଏଦେର ଫାଦେ ପା ଦିଯେ ଆଟିକେ ପଡ଼େଛେ । ତାଦେର
ଦେଖେ ଦୁଃଖ ହୟ । କୁଳୀ-ମଜୁରଦେର ସଙ୍ଗେ ମିଶେ ମିଶେ ତାରାଓ
ଦଲେ ଭିଡ଼େ ଗେଛେ—ପରିଚୟ ଛାଡ଼ା, ଭଜତା ତାଦେର ଦେହେ ବା ମନେ
କୋଥାଓ ଆର ଖୁଁଜେ ପାଓଯା ଯାଯି ନା ।

ତାଦେର ଦେଖି, ଆର ମୁକ୍ତି ନା ପେଲେ ଭବିଷ୍ୟତେ ଆମରା
କି ହବ', ଭେବେ ଶିଉରେ ଉଠି । ଏ ଗାଢ଼ ଅନ୍ଧକାରେର ମଧ୍ୟେ ଆଶାର
ଆଲୋ ଦେଖା ଯାଯି ନା । ରାତ୍ରି ଭୋର ହ'ଯେ ଯାଯି; ଚୋଖେ ଘୁମେର
ଲେଶ ନେଇ ।

ଆମାଦେର ଠିକ ପାଶେର ସରେ ସେ ଲୋକଟି ଥାକେ, ତାର ନାମ
ଦୁନିଆ ସିଂ । ଲୋକଟାକେ ଦେଖେ ସତଦୂର ବୁଝେଛି, ତାତ ମନେ
ହୟ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ସରଲ । ବାଙ୍ଗାଲୀ ନା ହ'ଲେଓ ତାର ସଙ୍ଗେ ମିଶିତେ
ଆମାଦେର ଏକଟୁଓ ବାଧେନି । ଦୁନିଆ ସିଂ ଏଥାନେ ଆଜ ପ୍ରାଯି
ଦଶ ବର୍ଷ ଆହେ । ଏଥାନକାର ଅନେକ କିଛୁଇ ତାର ଜାନା—ଏମନ
କି ଏଇ ଚକ୍ର-ବୃହ ଥେକେ ବେଳବାର ପଥ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଜାନେ ।

ଦୁନିଆ ସିଂ-ଏର ସଙ୍ଗେ ସମୀର ବେଶ ଭାବ ଜମିଯେ ନିଯେଛେ ।

ପରିମାଣରେ କଥା ଏବଂ ସନ୍ଧାନ

ଇଚ୍ଛେ, କଥାଯ କଥାଯ ଏଇ କାହି ଥେକେ ପଥେର ସନ୍ଧାନ
ଜେନେ ନେଓଯା ।

ଏଇ ତିନଦିନ ରାତ୍ରେ ସେ ଭାଲ କରେ ଘୁମିଯେଛି, ଏମନ କଥା
ମନେ ପଡ଼େ ନା । ରାତ୍ରି ସଥିନ ନିଶ୍ଚତି ହୟ—ଚାରଦିକ ସୁମେ
ଅଚେତନ ହୟେ ପଡ଼େ, ତଥିନ ଆମାଦେର ଗୋପନ ପରାମର୍ଶ ଆରମ୍ଭ ହୟ ।
କତ ସନ୍ତ୍ଵବ-ଅସନ୍ତ୍ଵବ ଆଲୋଚନା—କତ ହୁଥେର ରଙ୍ଗିନ୍ ଛବି ।

ବିପଦେର ମଧ୍ୟେଇ ମାନୁଷେର ଦେଖି ପ୍ରକୃତ ବନ୍ଧୁ—ଏକଜନ
ଅପରେର ସଥାର୍ଥ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୟ । ସମୀର ଆମାର ଛେଲେବେଳାକାର
ବନ୍ଧୁ, କିନ୍ତୁ ଆଜ ଯେନ ମେ ଆମାର ଶୁଦ୍ଧ ବନ୍ଧୁ ନୟ—ଆମାରଇ ଦେହେର
ଏକଟୀ ଅଂଶ ।

ସରେର ଚାଲେର କାହେ ସେ ଛୋଟ ଗର୍ତ୍ତଟା ଜାନାଲାର କାଜ କରେ
—ତାରଇ ମଧ୍ୟେ ଦିଯେ ରାତ୍ରିର ଆକାଶେର ସଙ୍ଗେ ଆମାଦେର ପରିଚୟ
ହୟ । ଗର୍ତ୍ତର ଫାଁକ ଦିଯେ ପୂର୍ବ ଆକାଶେର ଗାୟେ ଜୁଲ୍ଦୁଲେ
ଶୁଖତାରାଟି ଦେଖା ଯାଚେ । ତାରଇ ଦିକେ ତାକିଯେ ସମୀର ବଲ୍ଲେ,
ଛୁନିଆ ମିଂ-ଏଇ କାହେ କିଛୁ କିଛୁ ପଥେର ସନ୍ଧାନ ଆଭାସେ ଜେନେଛି,
ତପନ, ତବେ ସୋଜାମୁଜି ଜିଜ୍ଞେସ କରନ୍ତେ ସାହସ କରାଇ ନା । ହୁ'
ପାଂଚ ଦିନେର ମଧ୍ୟ ମୋଟାମୁଟି ଜାନ୍ତେ ପାରବ ବଲେ ଆଶା ହୟ ।

ବଲ୍ଲୁମ, ଥବରଦାର ସମୀର, ମନେର କଥା ବିଶ୍ଵାସ କରେ କାରଓ
କାହେ ପ୍ରକାଶ କରିଲୁ ନିଃ ଏଥାନକାର ଧୂଲିକଣାଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ରାଜେନବୀର ଚର । ଆଭାସେ ଇଞ୍ଜଟେଇ ଜାନ୍ତେ ଚେଷ୍ଟା କର ।

হ'পাঁচ দিন দেরীতে আমাদের বিশেষ কিছু এসে যাবে না—
এ অবশ্য এখনো তেমন অসহ হ'য়ে পড়েনি।

କି କୁକୁଳଣେଇ ସେ ମୁଖ ଦିଯେ କଥାଟା ବେରିଯେଛିଲ ଜାନିନା,
ନାତି ତୋର ହତେ ନା ହତେଇ ତାର ଫଳ ହାତେ ହାତେଇ ପେଲୁମ ।

ভোরের ঠাণ্ডা বাতাস লাগতেই হ'ক বা সারারাত্রি
জাগার দরুণই হ'ক—একটু তন্মা এসেছিল। হঠাৎ বাইরে
থেকে দরজায় ধাকা দেবার শব্দে চমকে জেগে উঠলুম।
দরজা খুলতেই দেখি, সামনে দাঢ়িয়ে শক্র—শক্রের পাশে
অপর একটি লোক।

লোকটার দিকে চেয়ে চোখের পলক পড়ল না। একি
জল হাওয়ার গুণ, না আমরা শয়তানের আভায় এসে পড়েছি !

ଲ୍ଲବ୍ଧାୟ ଲେ ବୋଧ ହୟ ସାଡ଼େ ଛ'ଫୁଟ, ଚନ୍ଦ୍ରାତେଓ ଠିକ ତାର
ଉପଯୁକ୍ତ । ଏକାଓ ମୁଖଥାନାର ମଧ୍ୟେ ତୋଟାର ମତ ଚୋଥ ଛ'ଟୋଇ
ଶୁଦ୍ଧ ନଜରେ ପଡ଼େ । ରଙ୍ଗ କାଞ୍ଚିଦେଶେଇ ମାନାୟ । ଦୈତ୍ୟ କଥନ
ଚୋଥେ ଦେଖିନି, କିନ୍ତୁ କେଉଁ ଯଦି ଦୈତ୍ୟ ବଲେ ଏର ପରିଚୟ ଦେଇ,
ତାକେ ବିଶ୍ୱାସ ନା କରିବାର କୋଣ କାରଣ ଦେଖି ନା ।

শক্রের সঙ্গে সঙ্গে লোকটা ঘরের ভেতর এল। আমাকে
আর সমীরকে একবার পা থেকে মাথা পর্যান্ত দেখে নিয়ে
শক্রের দিকে ফিরে বললে, এরা কতদিন এখানে এসেছে শুক্র?

শঙ্কর উন্নৱ মিলে, আজে, আজ চারদিন
বাগবাজার বীড়ি লাইজেন্স

ডাক সংখ্যা-৪৩১:৫৬

ପରିଗ୍ରହ ମର୍ଯ୍ୟାନ

পরিগন্ত গবেষণা কার্য

ଶକ୍ତର ଦେବ ବିଜ୍ଞାନ

ଦେଖିଲୁମ, ଲୋକ ବୁଝେ ଶକ୍ତର ଭାଙ୍ଗ-ଭାଷା ବସନ୍ତର କରନ୍ତେ ଓ ଜାନେ ।

ଲୋକଟା ବେରିଯେ ଯେତେ ଯେତେ ଶକ୍ତରକେ ଉଦେଶ କରେ ବଲ୍ଲେ,
ତବେ ଆଜ ଥେକେ ଓଦେର କାଜେ ଲାଗିଯେ ଦାଓ ।

ମେ ଚଲେ ଯେତେହି ଶକ୍ତରେର ହାତ ଦୁ'ଟୀ ଧରେ ବଲ୍ଲୁମ, ଓ କେ
ଶକ୍ତର ?

ଆମାର ଅସହାୟ ଅବଶ୍ଵା ଦେଖେ, ଶକ୍ତର ବୋଧ ହୟ ଖୁମୀ ହଲ,
ବଲ୍ଲେ, ଉନି ନୀରଦବାବୁ ।

ନୀରଦବାବୁ ? ଠିକ ବଟେ, ରାଜେନବାବୁର ପରେ ଇନିଇ ଆମାଦେର
ଭାଗ୍ୟ-ବିଧାତା ।

ଶକ୍ତର ବଲ୍ଲେ, ତୋମାଦେର ଚାଲ-ଡାଳ ଏଥୁନି ଆସିଛେ ।
ତାଡାତାଡ଼ି ଖେଯେ-ଦେଯେ ଦଶଟାର ମଧ୍ୟେ 'ରେଡ଼ି' ହୁଯେ ଥାକବେ ।

ବଲ୍ଲୁମ, ଶକ୍ତର, ନୀରଦବାବୁ ଆମାଦେର କାଜେ ଲାଗାବାର କଥା
ବଲ୍ଲେନ, ନା ? କି କାଜ ଆମାଦେର କରନ୍ତେ ହବେ ?

ନିର୍ବିକାର ଭାବେ ଶକ୍ତର ବଲ୍ଲେ, ସକଳେ ଯା କରେ ଥାକେ—
ଗାଛ କାଟି ।

ସମୀର ବଲ୍ଲେ, ଗାଛ ଆମରା କାଟିତେ ଜାନି ନା ।

ଠାଟୀର ଶୁରେ ଶକ୍ତର ବଲ୍ଲେ, ସକଳେଇ କି ଆର ଗାଛ କାଟିତେ
ଶିଖେ ଆସେ ବାବୁ ? କୋଡ଼ାର ଚୋଟେ ସକଳେଇ ଶିଖେ ନେଇ ।

ଶକ୍ତରେର ଠାଟୀ ଶୁଣେ ସମୀରେର ମୁଖ ଦେଖି, ରାଗେ କଠିନ ହେଁ

ପ୍ରମାଣିତ କାହାର କାଜ

ଉଠେଛେ । ଇମାରା ସମୀରକେ ଚୁପ କରତେ ବଲ୍ଲ ଶକ୍ରକେ ବଲ୍ଲମ୍, ଭାଇ, ଓ ସବ ଗୋ ଆମରା ମୋଟେଇ ଜାନି ନା—ଆମାଦେର କାଜ ଶେଖାତେ ହବେ ତୋମାକେ ।

ଖୋସାମୋଦେ ତୁଣ୍ଡ ହୟ ନା ଏମନ ମାନ୍ୟ ବୋଧ ହୟ ଜଗତେ ନେଇ । ତାକେ ମୁରୁକ୍ବି ବଲେ ସ୍ଵିକାର କରତେ ଶକ୍ର ଥୁସୀ ହ'ଲ । ବଲ୍ଲେ, ଆମି କୋନ ରକମେ ଏକ ସଂପାଦ ତୋମାଦେର କାଜେର ରିପୋର୍ଟ ଆଟିକାତେ ପାରବ—ସେ ଯେ କତ କଷ୍ଟେ, ତା ତୋମରା ବୁଝାତେ ପାରବେ ନା । ତାରପରେ ତୋମରା କାଜ ଶିଖେ ନିତେ ପାର ଭାଲଇ—ଆମାର ଦ୍ୱାରା କୋନ ଉପକାରଇ ତଥନ ଆଶା କ'ର ନା ।

ବଲ୍ଲମ୍, ଭାଇ, ଅପରିଚିତ ହ'ୟେ ତୁମି ଏହି ଯେ ଦୟା ଦେଖାଲେ—କ'ଜନେର କାହେ ଏ ରକମ ପାଓଯା ଯାଇ ? ଆମରା ପ୍ରାଣପଣେ ଏ କ'ଦିନେ କାଜ ଶିଖେ ନିତେ ଚେଷ୍ଟା କରବ ।

ଦଶଟାର ମଧ୍ୟେ ତୈରୀ ହ'ୟେ ନେବାର ଜଣ୍ଣେ ଆମ ଏକବାର ମନେ କରିଯେ ଦିଯେ ଶକ୍ରର ବିଦ୍ୟା ନିଲେ ।

ଆରାମେର ଏକଟା ଦୌର୍ଘନୀଃଖଳ ଫେଲେ ବଲ୍ଲମ୍, ଯାହୁ ତବୁ ଏକ ସଂପାଦର ମତ ନିଶ୍ଚିନ୍ତା ।

ସମୀର ବୋଧ ହୟ ଶକ୍ରରେ ଚଲେ ଯାଓଯାର ଅପେକ୍ଷାଇ କରଛିଲ, ଏଥନ ରାଗେ ମୁଖ ଝାଡ଼ି-ପାନା କରେ ବଲ୍ଲେ, କି ବଲେ ତୁଇ କେବୁ ପାଯେ ଧରିତେ ଗେଲି ?

ବଲ୍ଲମ୍, ସମୀର, ମାତ୍ର ଗରମ କରିଲି ନି ଭାଇ । ଆମରା ଏଥନ

ଶ୍ରୀକୃତ୍ସନ୍ଦେହ ପ୍ରମାଣିତ ଧ୍ୟାନ

সম্পূর্ণ ওদের মুঠোর মধ্যে। অবাধ্যতার ফলে যদি ওরা কোন
শাস্তি দেয়, তবে আমাদের পালাবার সমস্ত মতলবই ফেঁসে
যাবে। ওদের শক্তি কতখানি—তা যখন টিক জানা নেই,
তখন উপযুক্ত সময় না আসা পর্যন্ত ওদের বাধ্য হ'য়ে চলা
বুক্ষিমানের কাজ নয় কি?

সমীর আমার কথার কোন জবাব দিলে না। তবে ওর মুখ
দেখে বুঝলুম, আমার কাজটা ও সমর্থন করতে পারছে না।

দশটা বাজতেই শঙ্কর এসে হাজির। আমরাও কালবিলম্ব
না করে ভার সঙ্গ নিলুম। সার বেঁধে চলেছি প্রায় পঞ্চাশ জন
লোক। সামনে, পেছনে, আশে-পাশে চলেছে সর্দারের দল।

আমাদের কুঁড়েগুলো ছাড়িয়ে বনে ঢোকবার মুখেই একটা
ঘরে কতকগুলা কুড়ুল ছিল—সর্দারেরা সেখান থেকে প্রত্যেককেই
এক একখনা করে দিলে। শুভ্রম, ফেরবার সময় ও গুলো
আবার জমা দিতে হয়।

বুড়ুল ওরা সঙ্গে রাখতে দেয় না; সশন্ত হয়ে লোকে
বিজ্ঞাহ করতে পারে, বোধ হয় এই ভয়ে।

সর্দারেরা ও দেখলুম, এক একটা করে পিস্তল আর এক-
গাছা করে চাবুক নিলে। চাবুকটা বোধ হয় পোষ মানাবার, আর
পিস্তলটা বিজ্ঞাহ দমন করবার জন্যে।

এইবার আমরা বনের মধ্যে চলেছি। যতই এগোচ্ছি, ততই

ଶକ୍ତିର ପାଦରେ ବନ୍ଧୁମହାତମ ପାତା

ଯେନୁ ଦିନେର ଆଲୋ ନିଭେ ଏସେ ଗୋଧୁଲିର ଆଭା ଛଡ଼ିଯେ ପଡ଼ିଛେ । ଚାରଧାରେ କି ବିରାଟ ନିଷ୍ଠକତା, ପାଯେର ତଳାର ଶୁକନୋ ପାତା ମାଡ଼ାନୋର ଶବେଇ ଚମକେ ଉଠିଛି ।

ଛୋଟ ଛୋଟ ଝୋପ ମାଡ଼ିଯେ, ଲତାପାତା ସରିଯେ, କୋନ ରକମେ ପଥ କରେ ଚଲେଛି । ମାଝେ ମାଝେ କତକ ଗୁଲୋ ଗାହେର ଗାୟେ ଦାଗ କାଟା । ବଲ୍ଲୁମ, ଶକ୍ତର, ଏ ଦାଗ ଗୁଲୋ କିମେର ବଳ ତ ?

ଗନ୍ତୀର ହ'ୟେ ଶକ୍ତର ବଲ୍ଲେ, ଆମି ଆର ଶକ୍ତର ନଇ, ଏଥିନ ସର୍ଦ୍ଦାର । ସମୀର ଦେଖି, ଦୀତ ଦିଯେ ଠୋଟ କାମଡ଼େ ଧରେଛେ । ମନେର ଅବସ୍ଥାଟା କୋନ ରକମେ ଚେପେ, ସହଜ ଶୁରେ ବଲ୍ଲୁମ, ବେଶ, ଏଥିନ ଥେକେ ତୋମାକେ ସର୍ଦ୍ଦାରଇ ବଳବ, କିନ୍ତୁ ଏହି ଦାଗ ଗୁଲୋ କିମେର ତା ତ ବଲ୍ଲେ ନା ?

ଶକ୍ତର ବଲ୍ଲେ, ଓହି ଗାହଗୁଲୋଇ କାଟିତେ ହବେ, ତାଇ ଚିକ୍କ କରେ ଦିଯେଛେ ।

ବନ୍ଟା କତକ ଗୁଲୋ ଭାଗେ ଭାଗ କରି; ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଗେ ଏକ ଏକଙ୍ଗ ସର୍ଦ୍ଦାର ମୋତାଯେନ ଥାକେ । ସେ ତାର କୁଲୀଦେର ଦିଯେ ସେଥାନକାର ଗାହଗୁଲୋ କାଟାଯ ।

ଶକ୍ତର ତାର ନିଜେର ଜୀଯଗୀୟ ଏସେ ଆମାଦେର ଥାମ୍ଭତେ ବଲ୍ଲେ । ଅନ୍ୟ ସର୍ଦ୍ଦାରେରା ତଥନ୍ତି କିନ୍ତୁ ବନେର ମଧ୍ୟେ ଏଗିଯେ ଚଲେହେ ।

ଆମାଦେର ପ୍ରାୟ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆରଓ ଜନ ଦଶେକ କୁଲୀ ସେଥାନେ ଥେମେ ପଡ଼ିଲ । ବୁଝାଲୁମ, ଏହା ଶକ୍ତରେର କୁଲୀ; ଆମାଦେର ସହକର୍ତ୍ତା ।

পুরুষ পাতলা হাতের কাজ

পেঁচবার মিনিট পাঁচেক বাদেই কাজ আরম্ভ হয়ে গেল। শব্দহীন বনভূমি হঠাৎ ধপাধপ কুড়লের আওয়াজে কেপে উঠল; সে শব্দ শুনে মনে হ'ল, এ যেন শুধু শব্দ নয় এর সঙ্গে মিশে আছে এই অচল, অনড় গাছগুলোর অকারণ নির্যাতনের নিষ্ফল অভিযোগ।

হয়ত একটু অন্যমনস্ক হয়ে পড়েছিলুম। হঠাৎ কিট হস্তারে চকিত হয়ে ফিরে চাইতেই দেখি, শঙ্করের হাতের চারুক পড়ছে এক হতভাগার পিঠে। যন্ত্রণায় চেঁচিয়ে কাদবার ঘো নেই, চোখের জল মুছবার সময় নেই—সমানে কোপের পর কোপ চালিয়ে যেতে হবে। ক্লান্ত হ'য়ে কাজ থামবার জন্মেই ত এই শাস্তি। হতভাগের গভীর নি.শ্বাস ফেলবার অধিকার আছে—অন্যায়ের বিরুদ্ধে ভগবানের কাছে নালিশ জানাতে। নিঃশব্দে চোখের জল ফেলে জ্ঞাত এবং অজ্ঞাত কর্মের প্রায়শিক্ত করবার স্বাধীনতাও তার আছে দেখলুম।

গায়ের রক্ত গরম হ'য়ে উঠল—ঝন্ঝন্ঝ করে উঠল মাথার ভেতরটা। মনে হ'ল, শরীরে একবিন্দু রক্ত ধাক্কে অন্যায়ের কোন প্রতিকারের চেষ্টা না করে বেঁচে থাকার কি সার্থকতা?

কিন্তু সঙ্গে সঙ্গে মাথা ঠাণ্ডা হ'য়ে এল। মনে হ'ল, এর প্রতিবাদ করতে যাওয়া মানে জেনে শুনে আগুনে হাত দেওয়া। এতে হ'জনের লাঙ্গলা বাড়বে বই কমবে না।

ମୁଖ୍ୟମନେତ୍ରବ୍ୟକ୍ତିରେ

ଏই ସମୟ ଆମାଦେର ଦିକେ ଫିରେ ଶକ୍ତର ଟେଚିଯେ ଉଠିଲ,
ତୋମାଦେର ଦାଢ଼ିଯେ ଥାକଲେ ଚଲିବେ ନା । ଓହି ବଡ଼ ଗାଛଟା
କୋପାଓ ଗେ ।

ତଥାନ୍ତ । ହୁ'ଜନେ ସେଇ ଗାଛଟାର ଧାରେ ଗିଯେ କୁଡ଼ଳ ଚାଲାନ୍ତେ
ଲାଗଲୁମ । କୁଡ଼ଳ ତୁଲେ ଗାଛେର ଗୋଡ଼ାୟ ଆସାତ କରି, କିନ୍ତୁ
ମେ ଆସାତେ ଗାଛେର କୋନ କ୍ଷତି ହୟ ନା । କୁଡ଼ଳଟା ବେଁକେ ଯାଯ ।
ସମୀରେରେ ସେଇ ଦଶା !

ଆୟ ଆଧୟଣ୍ଟା ଚେଷ୍ଟାର ପର ଗାଛ କାଟିବାର କୈଶଲଟା ଆୟଭ
କରଲୁମ । ବେଳା ଚାରଟେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚେଷ୍ଟାର ପର ଗାଛ ଯତ୍ତୁକୁ କାଟା
ହ'ଲ, ତାତେ ବୁଝଲୁମ, ଗାଛଟା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କାଟିତେ ଆମାଦେର ସଞ୍ଚାହ
ତିନେକ ଲାଗତେ ପାରେ ।

ବେଳା ଚାରଟେ ବାଜତେଇ ଆମାଦେର ଛୁଟି ହ'ଯେ ଗେଲା । କୁଡ଼ଳ
ଜିଞ୍ଚା କରେ ଦିଯେ ଅବସନ୍ନ ଦେହେ ଆମରା ଫିରେ ଏଲୁମ ।

ମାଚାର ଓପର ଦେହଟା ଏଲିଯେ ଦିଯେ ବଲଲୁମ, ସମୀର, ଶକ୍ତର
ଦେଖଛି, ତାର କଥା ରେଖେଛେ । ତବେ ମାବେ ମାବେ ଯା ଧମକେଛେ,
ମେ ଶୁଦ୍ଧ ଅପରକେ ଦେଖାବାର ଜଣେ ।

ସମୀର ଉତ୍ତରେ କିଛୁଇ ବଲିଲେ ନା, ବୋଧ ହୟ ଅନ୍ୟମନଙ୍କ ଛିଲ ।

ବଲଲୁମ, କି ଭାବଛିସ୍ ?

ଆମାର ଦିକେ ଫିରେ ଏକଟୁ ମାନ ହେମେ ସମୀର ଉତ୍ତର କରଲେ,
ଭାବନା କି ଏକଟା, ତପନ ? କୋନ୍ଟାର କଥା ବଲିବ ?

শক্তি বিমুক্তি

পুরের দিন সকালে ঘুম ভাঙতে উঠতে গেলুম, কিন্তু পারলুম
না—সমস্ত শরীরে অসহ বেদনা !

সমীরের দিকে চাইতেই দেখি, সে শুয়ে শুয়ে হাসছে।
বললুম, সমীর, হঠাৎ শরীরে এত ব্যথা হয়েছে যে, হাত পা
নাড়তে পারছি না। কেন বল ত ?

তেমনি হাস্তেই সমীর বললে, অশুখ-বিশ্বথের
ভয় করিস্কি নি। কাল যে রকম উৎসাহের সঙ্গে গাছ
কোপাচ্ছিলি, তাতে শরীরে ব্যথা না হওয়াই আশ্চর্য ! আমারও
ঘুম ভেঙেছে কোন ভোরে—কেবল ব্যথার জন্যে উঠিনি।

বললুম, সবই না হয় বুঝলুম ; কিন্তু এই পাকা ফোড়ার মত
ব্যথা নিয়ে আজকে হাত নাড়ব কি করে ? শঙ্করকে আজ
একবার বলে দেখতে হবে।

সমীর বললে, তাতে কোন ফল হবে বলে মনে হয় না।
'বিষন্ত বিষর্মৌষধি' বলে একটা কথা আছে জানিস ত !
একেত্রে সেইটেই থাটে। শঙ্কর বল্বে, কাজ করে হাতে ব্যথা
হয়েছে, কাজ করলেই সেরে যাবে !

সমীরের কথার আর কোন জবাব দিলুম না। কষ্ট যতই
হ'ক, লাঘব করবার যথন কেউ নেই, তখন মায়া বাড়িয়ে কি
লাভ ? উঠে পড়লুম। সমীরও উঠল।

ব্যথাসময়ে শঙ্কর এসে হাজির হ'ল। ব্যথার কথা

ଶକ୍ତିର ଦେଖଲୁମ ପୁନରାବୃତ୍ତି

ଆନିୟେ ତାର କାହେ ଦୟା ଭିକ୍ଷା କରତେ କେମନ ଲଜ୍ଜା କରତେ
ଲାଗିଲ । ବଲ୍ଲୁମ, ଶକ୍ତିର, କାଳକେର ବୁଡୁଲ ଚାଲାନୋର ଫଳେ
ହାତେ ଭୟାନକ ସ୍ଥାନ ହେବେ ।

ଶକ୍ତିର ଦେଖଲୁମ, ସମୀରେଇ କଥାର ପୁନରାବୃତ୍ତି କରଲେ ।
ବନେ ହାଜିର ହେଯେ ସଥାମୟେ କାଜେ ଲେଗେ ଗେଲୁମ ।

୫

କାଜେ ଲେଗେଛି ଆଜ ସାତଦିନ । ଶକ୍ତିର କାଜ ଶିଖେ ନେବାର
ଜଣେ ସେ ସାତଦିନ ସମୟ ଦିଯେଛିଲ ଆଜ ତାର ଶେଷ ଦିନ । କାଜ
ଶିଖିତେ ସେ ଏକଦମ ଫାଁକି ଦିଯେଛି ତା ନୟ, ବରଂ ସାଧ୍ୟମତ ଚେଷ୍ଟାଇ
କରେଛି । କିନ୍ତୁ ସା ଶିଖେଛି, ତାତେ କେଉ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହବେ ନା । ଅନ୍ୟ
ଲୋକ ସେ କାଜ ଏକ ଦିନେ କରେ, ଅମରା ତାର ତିନ ଭାଗେର
ଏକଭାଗରେ କରତେ ପାରି ନା ।

କାଳ ଶକ୍ତିରେ ମୁଖେ ଶୁଣୁମ, ଏବାର ଆମାଦେର ଅନ୍ୟ ସର୍ଦ୍ଦାରେର
କାହେ କାଜ କରତେ ହବେ । ସାତ ଦିନ ଅନ୍ୟର ଏଥାନେ ସର୍ଦ୍ଦାର
ବଦଳ ହେଯ । ତାର କାରଣ ବୋଧ ହେଯ, ଏହା ସର୍ଦ୍ଦାରେର ସଙ୍ଗେ କୁଳୀଦେର
ବେଶୀ ମେଲାମେଶା କରତେ ଦେଯ ନା ।

ଶୁଣେ ଅବଧି ମନଟା ଭାଲ ନେଇ । ଏ ସାତଟା ଦିନ କେଟେଛେ ମନ୍ଦ

ଶକ୍ତିବନ୍ଦେର ପାଇଁ ସମ୍ମାନିତ

ନୟ । ଶକ୍ତିବନ୍ଦେର କୋନଦିନ ଥାରାପ ବ୍ୟବହାର କରେନି । ତାର ବ୍ୟବହାର କରିବାଟା ସହ ହୟେ ଗିଯେଛିଲ, କିନ୍ତୁ ଏବାର ଯେ ଆସବେ ସେ କି ବରକମ ହବେ—ମନେର ମଧ୍ୟେ ସକଳ ସମୟ ଏହି କଥାଟାହି ତୋଳପାଡ଼ କରିବାକୁ ଲାଗଇଲ ।

ଅନାଗତେର ସମ୍ବନ୍ଧେ ସକଳ ସମୟଙ୍କ ମାନୁଷେର ଏମନି ଭୟ-ଭାବନା-
ସନ୍ଦେହ ହୟ ।

ଆଜ ଯଥନ କାଜେ ବେରୋଲୁମ, ଆକାଶ ତଥନ ମେଘେ ଢାକା ;
ସୂର୍ଯ୍ୟ ମେଘେର ଆଡ଼ାଲେ ଗା ଢାକା ଦିଯେ ବୋଧ ହୟ ଏକଟୁ ବିଶ୍ରାମ
କରିଛେନ । ମେଘଲା-ଦିନ ମନ୍ତାକେ ଶ୍ରିଙ୍କ-ସରସ କରେ ତୋଳେ ।

ପ୍ରାୟ ସଞ୍ଚାରନେକ କାଜ କରେଛି ହଠାଂ ବନେର ମଧ୍ୟେକାର
ସ୍ଵଞ୍ଚ-ଆଲୋଟୁକୁ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୟେ ଗେଲ । ତାରପର ଆରଣ୍ୟ ହ'ଲ, ଝାଡ଼େର
ମାତାମାତି । ମେଇ ଦିଗନ୍ତ-ବିସ୍ତୃତ ଅରଣ୍ୟ ଯେନ ଛୋଟ ଛେଲେର
ହାତେର ମତ ଶାଲ ଆର ଶିକ୍ଷା ଗାଛେର ଶାଖାଗୁଲୋ ନାଚିଯେ ହାତଛାନି
ଦିଯେ ମେଘକେ ଡାକୁଛେ—ଖେଳା କରିବାର ଜଣ୍ଟେ । କଥନୋ ବା
ବାଁକଡା ମାଥା ଦୁରଣ୍ଟ ଛେଲେର ମତ ଗାଛେର ମାଥାଗୁଲୋ ଲୁଟିଯେ
ଥଳିଥଳି କରେ ହେସେ ଉଠିଛେ ।

କି ଶୁନ୍ଦର ଦୃଶ୍ୟ ! ସାମାନ୍ୟ ଝାଡ଼େର ଭେତର ଯେ ଏମନ ମନ-ମାତାନ
ଜିନିଷ ଥାକତେ ପାରେ, ତା କୋନଦିନ ସ୍ଵପ୍ନେଓ ଭାବିନି । ଏ ଦୃଶ୍ୟ
କୋନଦିନ ଭୋଲିବାର ନୟ ।

ତାରପରଇ ଆରଣ୍ୟ ହ'ଲ ବସ୍ତି । ଚୋଥେର ପଲକେ ସମସ୍ତ

ବନ୍ଦୁମିର ରୂପ ଗେଲ ବଦଳେ । ଜଳେ ଗାଛଗୁଲୋ ସ୍ଵାନ କରେ କି ଶୁନ୍ଦରି ନା ଦେଖାଚେ ।

କାଙ୍ଜ-କର୍ଷ ସନ୍ଧ କରେ, ଆମରା ଏକ ପ୍ରକାଣ ଶିଶୁଗାହେର
ତଳାୟ ଏସେ ଦାଡ଼ିଯେଛି । ଗାଛଟା ବସ୍ତିର ଜଳେ ଭିଜେ ସେହେଇ
ବାରବାର କରେ ନୀଚେ ଜଳ ପଡ଼ିତେ ଲାଗଲ—ଆମରାଓ ଗେଲୁମ ନେଇଁ ।

ବସ୍ତିଧାରା ବାରଛେ ତ ବାରଛେଇ ; ଏର ସେନ ଆର ଶେବ ନେଇ ।
ପୃଥିବୀକେ ଆଜ ଜଳେ ଭାସିଯେ ଦିଯେ ତବେ ବୌଧ ହୁଯ ମେଘଗୁଲୋ
ଠାଣ୍ଡା ହବେ ।

ଜାମା କାପଡ଼ କଥନ ଭିଜେ ଗେଛେ । ଠାଣ୍ଡାୟ ଏଥନ ବୁକେର
ଭେତର ଧରେଛେ କାପୁନି । ବସ୍ତି ଥାମବାର କୋନ ଆଶା ନେଇ ଦେଖେ,
ଶକ୍ତର ଆମାଦେର ଫେରବାର ହକ୍କୁମ ଦିଲେ ।

ସରେ ଏସେ ତାଡ଼ାତାଡ଼ି କାପଡ଼-ଜାମା ଖୁଲେ ଶୁଯେ ପଡ଼ିଲୁମ ।
ଉଃ, କି ଶିତ ! ହାଡ଼େ-ହାଡ଼େ ସେନ ଟୋକାଠୁକି ଲେଗେ ଯାଇ ।

ସେଇ ସେ ଶୁଯେଛି, ତାରପର ଆର କିଛୁଇ ଜାନି ନା । ସଥନ
ଶୁମ ଭାଙ୍ଗଲ, ସକାଳ ହୁଯେ ଗେଛେ । ମାଥାୟ ଅନ୍ଧ ସନ୍ତ୍ରଣା ।
ତୃଷ୍ଣାୟ ଗଲାଟା ଗେଛେ ଶୁକିଯେ କାଠ ହୁୟେ । ଏକବାର ଉଠିତେ
ଚେଷ୍ଟା କରିଲୁମ, କିନ୍ତୁ ଗା-ମାଥା ଏତ ଶୁରହେ ସେ, ପାରିଲୁମ ନା ।
ଡାକିଲୁମ, ସମୀର, ସମୀର !

ଧଡ଼ମଡ଼ କରେ ଉଠି ସମୀର ବଲିଲେ, କିରେ ତପନ, ଡାକଛିଲି ?

ବଲିଲୁମ, ହଁ, ଡାଇ । ବଡ଼ ତେଷ୍ଟା ପେଯେଛେ, ଏକଟୁ ଜଳ

ପାଇଁ କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା

ଦିବି ? ଉଠିତେ ଚେଷ୍ଟା କରିଲୁମ, କିନ୍ତୁ ଗା-ମାଥା ଏତ ସୁରହେ ଯେ,
ପାଇଲୁମ ନା ।

ସମୀର ନେମେ ଆମାକେ ଜଳ ଏମେ ଦିଲେ । ଆମାର କପାଳେ
ହାତ ଦିଯେଇ ସେ ଚମକେ ଉଠିଲ, ବଲ୍ଲେ, ଇସ ! ତୋର ଗା ଯେ
ଏକେବାରେ ପୁଡ଼େ ଯାଚେଛ, ତପନ !

ବଲ୍ଲୁମ, ଆମାର ଜୁର ହୟେଛେ, ନା ? ମାଥାଟାର ମଧ୍ୟେ ଯେ ରକମ
ଘନ୍ତଣା ହାଚେଛ, ତାତେ ହୁଓଯା କିଛୁଇ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ ।

ସମୀର ଚିନ୍ତିତଭାବେ ବଲ୍ଲେ, କାଳ ଏ ଜଲେ ଭେଜା...ତାରପର
ଆମାକେ ସାହସ ଦେବାର ଜଣ୍ଟେ ବୋଧ ହୟ ବଲ୍ଲେ, ତୁଇ ଭାବିସ୍ ନି
ତପନ, ଓ ଏକଦିନ ଉପୋସ ଦିଲେଇ ସେଇଁ ଯାବେ । ଭାଗିୟୁସ୍ କାଳ
ତୋକେ ଜୋର କରେ ଭାତ୍ତଗୁଲୋ ଖାଓଯାଇନି !

ଏକଟୁ ବାଦେ ଯେ ଆମାଦେର ଚାଲ-ଡାଲ ଦିତେ ଏମ, ସମୀର ତାକେ
ଆମାର ଜୁରେ କଥା ଶକ୍ତରକେ ଜାନାତେ ବଲେ ଦିଲେ ।

ବେଳା ଆଟଟା ଆନ୍ଦାଜ ଶକ୍ତରେର ସଙ୍ଗେ ନୀରଦବାବୁ ଆମାଦେର
ଘରେ ଦ୍ଵିତୀୟବାର ପଦାର୍ପଣ କରଲେନ । ଆମାର ନାଡ଼ୀ ଆର ଜିଭ
ପରୀକ୍ଷା କରେ ବଲ୍ଲେନ, ଓ କିଛୁ ନା ; ଆମି ଓଷ୍ଠ ପାଠିଯେ ଦିଚ୍ଛ,
ଖେଳେ ସେଇଁ ଯାବେ । ତାରପର ଶକ୍ତରକେ ବଲ୍ଲେନ, ଏର ଖାବାର
ଜଣ୍ଟେ କିଛୁ ସାବୁ ପାଠିଯେ ଦାଓଗେ, ଶକ୍ତର ।

ତାରପର ତାଁରା ଦୁଃଜନେଇ ବିଦ୍ୟାୟ ନିଲେନ ।

ଆମାର ଆଜ କାଜ ଥେକେ ଛୁଟି । ସମୀରେର କାଜେ ଯାବାର

ପ୍ରମାଣିତ କାହାର ହାତର ଜଳ

ସମୟ ହଁଯେ ଏଲ । ଆମାର ହାତେର କାହେ ଜଳ, ତାପୁ ସବ ଏଗରେ
ଦିଯେ ସମୀର ବଲିଲେ, ସମସ୍ତ ଠିକ କରେ ରେଖେ ଗେଲୁମ, ତପନ ।
ଦରକାର ମତ ନିଯେ ଥାସ୍ । ବିକେଲେ ଏସେ ଦେଖବ, ତୋର ଆର ଜୁଲ
ନେଇ, କେମନ ?

ବଲୁମ, ହଁଯା । ସମୀରେର କଥା ଶୁଣେ ଆମାର ଚୋଥ ଦୁ'ଟୋ
ଜଳେ ଭରେ ଏଲ । ଏଥାନେ ଆମାକେ ଏତ ଭାବେର ମଧ୍ୟେ ଫେଲେ
ଷେତେ, ତାର ମନେର ମଧ୍ୟେ ଯା ହଚ୍ଛେ—କଥା ବଲେ ମେ ସତାଇ ଢାକା
ଦିତେ ଢାକ ନା କେନ—ମୁଖେର ଚେହାରାୟ ତା ଧରା ପଡ଼େ ଗେଲ ।

ଆମାର ମାଥାୟ ଏକବାର ହାତଟା ବୁଲିଯେ ଦିଯେ ମେ ସର ଛେଡେ
ବେରିଯେ ଗେଲ ।

ସାରାଦିନ ଏକା ପଡ଼େ ବାଇଲୁମ । ମନେର ମଧ୍ୟେ କତ ଭାବନା
ଯାଓୟା ଆସା କରତେ ଲାଗଲୋ । କିନ୍ତୁ ମାଥାର ସଞ୍ଚାର କୋନାଟାକେଇ
ମନ ଦିତେ ପାରିଲୁମ ନା । ଏରପର କଥନ ସେ ଯୁମିଯେ ପଡ଼େଛି,
ଜାନି ନା ।

କପାଲେ କି ଏକଟା ଠାଣ୍ଡା ଜିନିଷେର ସ୍ପର୍ଶେ ଘୁମ ଭେଦେ ଗେଲ ।
ଧୀରେ ଧୀରେ ଚୋଥ ମେଲେ ଚାଇଲୁମ । ଦେଖି, ସମୀର କାଜ ଥେକେ
ଫିରେ ଏସେ—ଆମାର କପାଲେ ତାର ଠାଣ୍ଡା ହାତଥାନା ରେଖେ ଭାବେର
ତାପ ଅନୁଭବ କରଛେ ।

ବିଦେଶୀ ପ୍ରସ୍ତୁତି

ସମୀରେ ଖୋଲା ଗାୟେର ଦିକେ ଚୋଥ ପଡ଼ିତେଇ ଚମକେ ଉଠିଲୁମ ।
ଓ-ଗୁଣୋ କିମେର ଦାଗ ? କହି ସକାଳେ ତ ଓ-ଗୁଣୋ ଦେଖିନି !

ମନ୍ତା ବ୍ୟଥାଯ ଭ'ରେ ଉଠିଲ ; ଜିଜ୍ଞାସା କରିଲୁମ, ସମୀର, ତୋକେ
ଓରା ଚାବୁକ ମେରେଛେ ?

ଆମି ଯାତେ ଏ ଘଟନାଟା ଜାନିତେ ନା ପାରି, ମେ ବିଷୟେ ସମୀରେ
ବୋଧ ହୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଛିଲ । କେନ ନା, ଆମାର କଥା ଶୁଣେ ମେ ଚମକେ
ଉଠିଲ । ଆର ଗୋପନ କରତେ ଯାଓଯା ବୁଝେ ବଲ୍ଲେ, ହଁ, ଓରା
ମେରେଛେ ବଟେ, କିନ୍ତୁ ଆମାର ବିଶେଷ ଲାଗେ ନି ।

ଲାଗଲେଇ ବା ଆମି ତାର କି ପ୍ରତିକାର କରତେ ପାରି ? ସମ-
ବେଦନା ପ୍ରକାଶ କରେ ଅପମାନଟା ଆର ଭାରୀ କରତେ ଇଚ୍ଛେ ହ'ଲ ନା ।

୫

ଧ୍ୱନ୍ତରି ନୀରଦବାବୁର ଓସୁଧେର ଗୁଣେଇ ହ'କ, ଆର ଆମାର ରୋଗ
ଭୋଗ ଶେବ ହ'ଯେ ଥାକାର ଦରଙ୍ଗଇ ହ'କ, ତିନ ଦିନ ବାଦେ ଜୁର
ଆମାକେ ଛେଡେ ପାଲାଲ ।

ଅଶୁଖ-ବିଶୁଖ—ଓରା ସବ ଶୁଦ୍ଧୀ ଜୀବ । ଖୋଜେ ଶୁଖ-ତୋସ, ଜ !
ଆମାକେ ଏକାନ୍ତ ହତଭାଗ୍ୟ ଦେଖେଇ ବୋଧ ହୟ ସ୍ଵାଭାବରେ ଛେଡେ
ଚଲେ ଗେଲ ।

ଶ୍ରୀ କନ୍ଦମେଳାପ୍ରକଳ୍ପ

ସେଇ ମାର ଖାବାର ପାଇଁ ଥେବେଇ ସମୀରକେ କେମନ ଚିତ୍ତିତ ଦେଖଛି ।
ଅବଶ୍ୟ ଆମାର ଖୁଁଟିନାଟି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅନୁବିଧାଟିର ପ୍ରତି ତାର ସଜାଗ
ଦୃଷ୍ଟି ଆହେ—ତବୁও ତାର ମୁଖ ଦେଖେ ଏଟା ବୁଝାତେ ବାକୀ ଥାକେ ନ ।

ଆରୋ ଦୁ'ଦିନ ବାଦେ ଶକ୍ର ଏସେ ଜାନାଲେ, ଏବାର ଆମାକେ
କାଜେ ଯୋଗ ଦିତେ ହବେ । ଶରୀର ତଥନେ ଦୁର୍ବଲ, କିନ୍ତୁ ତାର
ଖୋଜ ନେବେ କେ ?

ନତୁନ ସର୍ଦ୍ଦାରଟି ଯେଣ ବାରୁଦେର ସ୍ତୁପ, ଆମରା ଇଙ୍କନଶଳାକା ।
କାରଣେ-ଅକାରଣେ ସେ ଜୁଲେଇ ଆହେ । ତାର କ୍ଷମତା ଯେ ଅସୀମ,
ଇଚ୍ଛେ କରଲେ ସେ ଯେ ଛାଗଳ, ଭେଡ଼ାର ମତ ଆମାଦେର ପିଠେର
ଛାଲଗୁଲୋ ଆଶ୍ରୋ ଖୁଲେ ନିତେ ପାରେ—ଏ ଦର୍ପ ତାର ଚଲାର ଭଞ୍ଜିମାଯି,
କଥାର ଶୁରେ, ସର୍ବବକ୍ଷଣ ଫୁଟେ ବେରୋଯି । ଏ-ଇ ସମୀରକେ ଶାପି
ଦିଯେଛିଲ—କେନ ତା ଜାନି ନା ।

କିନ୍ତୁ ଦେଖିଲୁମ, ସେ ଆର ଆମାଦେର କାହେ ବଡ଼ ଏକଟା ସେଇ
ନା—ଦୂର ଥେବେଇ ହମକି ଦିଯେ ସାରେ । କେ ଜାନେ କେନ ?

ସେଦିନ ରାତ୍ରେ ସମୀରକେ କେମନ ଖୁସୀ ଦେଖିଲୁମ । ଏ କଦିନ ତାର
ମୁଖେ ଯେ ଚିନ୍ତାର ଛାପ ଦେଖେଛି—ଆଜ ଆର ତାର ଚିଙ୍ଗ-ମାତ୍ର ନେଇ ।

ଖାତ୍ରୀ-ଦା ଓଯା ମେରେ ଦୁ'ଜନେ ଦୁ'ଜନେର ମାଚାଯ ଆଶ୍ରୟ ନିଲୁମ ।
ଶୁଯେ ଦୁ'ଜନେଇ ନିଜେର ନିଜେର ଚିନ୍ତାଯ ଡୁବେ ଥାକି । କଥା ଆର
ବଡ଼ କେଉ କାରନ୍ତି ସଜେ ବଲି ନା । ବଲବାର ମତ ନତୁନ କଥାଇ ବା
କହି ? କଥା ଆମାଦେର ଫୁରିଯେ ଗେଛେ ।

সমীরের কথা

হঠাতে সমীরের ডাকে আমর চিন্তা-সূত্র গেল ছিঁড়ে। চকিত
হ'য়ে বল্লুম, সমীর, ডাক্লি ?

সমীর বল্লে, হ্যাঁ, তুই জেগে আছিস্ কি না দেখছিলুম।
বলেই সে আস্তে আস্তে আমার মাচা র ওপর উঠে এল। আমি
উঠে সমীরকে বস্তে দিলুম।

ভাল করে বলে সমীর বল্লে, অতদূর থেকে কথাবার্তা বলা
ঠিক নয়। তাই এখানে উঠে আসতে হ'ল। আমার এতদিনকার
সাধনার এইটেই হ'ল মন্ত্র। জানিস্ত তিন কাণ হ'লেই সর্বনাশ !

সমীরের কথা শুনে আমার মনের মধ্যে আশা-নিরাশার দম্পত্তি
চল্ছিল। সমীর কি এতদিন ধরে আমাদের মুক্তি-সাধনা
করছিল নাকি ?

ঠিক তাই ! একটু থেমে সমীর বল্লে, ছনিয়া সিং-এর
কাছে পথের সমস্ত সংবাদই আমার জানা হ'য়ে গেছে। তাই
থেকে এই কাগজে আমি পথের একটা মোটামুটি নল্লা তৈরী
করেছি। এই দেখ !—কথাশেষে সমীর আমার হাতে একখণ্ড
কাগজ দিলে।

একান্ত আগে সমীরের হাত থেকে কাগজখানা নিলুম।
মনে হ'ল, সমীর আমাকে একখণ্ড কাগজ দিলে না—দিলে
সাত রাজাৰ ধন এক মাণিক ! এ দৈত্যপুরী থেকে পালাবার
একমাত্র কলকাঠি !

ବଲ୍ଲୁମ ପାଇଁ କିମ୍ବା କିମ୍ବା

ବଲ୍ଲୁମ, ଏଥନ ଥାକ୍, କାଳ ସକାଳେ ଏଟା ଦେଖବ ।

ସମୀର ବଲ୍ଲେ, ଆସଲ କାଜ—ପଥେର ସନ୍ଧାନ ଯଥନ ଜାନା
ହଁଯେ ଗେଛେ, ତଥନ ଆର ଦେରୀ କରା ହବେ ନା । ବିପଦ ଯେ କଥନ
କୋନ୍ ପଥ ଦିଯେ ଦେଖା ଦେଯ—ବଲା କଠିନ ।

ବଲ୍ଲୁମ, ଦେରୀ କରାର କୋନ କାରଣ ତ ଦେଖି ନା । ଏ ଆମାଦେର
ବାଡ଼ୀ ଘର ନୟ ଯେ, ବିଲି-ବ୍ୟବହା କରେ ଯେତେ ହବେ. ଆର ଆହୁମ୍
ପରିଜିନା କେଉ ନେଇ ଯେ, ଜାନିଯେ ଯେତେ ହବେ ବିଦ୍ୟା-ସଂକଷଣ ।
ଆମରା ଆଜଇ ତ ଯାତ୍ରା କରତେ ପାରି, ସମୀର ?

ଆମାର କଥା ଶୁଣେ ସମୀର ଯେ ହାସିଲେ—ତା ଏହି ଅଞ୍ଚକାରେଓ
ଆମି ଦେଖତେ ପେଲୁମ । ସେ ବଲ୍ଲେ, ତୋର ସବ କଥାଇ ଆମି
ମାନଛି ତପନ, ତବୁଓ ଆଜ ଆମରା ବେରୋତେ ପାରି ନା ।

ବଲ୍ଲୁମ, କେନ ? ବାଧା କିମ୍ବେ ?

ସମୀର ବଲ୍ଲେ, ଆସଲ କଥାଟା ତୁଇ ଭୁଲେ ଯାଚିହ୍ନ ତପନ ।
ଏ ତୋର ବାଡ଼ୀ ଥିକେ ପାର୍କେ ବେଡ଼ାତେ ଯାଓଯା ନୟ । ଗଭୀର ବନେ
ଆମାଦେର ପଥ ଚିନେ ଅଗ୍ରସର ହଁତେ ହବେ । ସେଥାନେ ନା ଆଛେ
ଲୋକେର ବସତି, ନା ଆଛେ ରାତ କାଟାବାର ମତ ନିରାପଦ ସ୍ଥାନ ।
ଆମାଦେର କାହେ କାଣା କଡ଼ିଟି ନେଇ—ତାର ଜଣ୍ଯେ ବିଶେଷ ଭାବିଓ
ନା । ବନେର ମଧ୍ୟେ ଯଦି ଖାବାର ମେଲେ ତ ବିନା ପଯସାତେଇ ମିଲିବେ ।
ନଇଲେ ହାଜାର ପଯସା ଛଡ଼ାଗେଓ କଡ଼ାର କୁଟୋଟି ପାବୋ ନା ।
କିନ୍ତୁ ଯେଟା ଖାବାର-ଦାବାର, ପଯସା-କଡ଼ି—ସକଲେର ଓପର ଦରକାର,

ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତପ୍ରକଳ୍ପନାମି

ତୋର କୋଣ ସ୍ଵବନ୍ଧୁ ନା କରେ, ଏକ ପା-ଓ ତ ଏଗୋତେ
ପାରିବ ନା ।

সମୀରେର କଥା ଶୁଣେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହ'ଲୁମ । ଟାକାକଡ଼ି, ଖାବାର-
ଦାବାର ଛାଡ଼ା ଏମନ ଆର କି ଦରକାରୀ ଜିନିଷ ଥାକୁତେ ପାରେ ତା
ହଠାତେ ମନେ ପଡ଼ିଲ ନା । ବଲ୍ଲୁମ, ଏମନ କି ଜିନିଷ... ।

ଆମାର କଥା ଶେଷ ହ'ତେ ନା ହ'ତେଇ ସମୀର ବଲ୍ଲେ, ଅନ୍ତଃ—
ଅନ୍ତଃ । ଅନ୍ତଃ ଛାଡ଼ା ବନପଥେ ଏକ ପା-ଓ ବାଡ଼ାବାର ଉପାୟ ନେଇ ।
ବନେର ସବ ନିୟମଇ ଆଲାଦା ତପନ, ଏ ତୋର ସହର ନୟ । ଏଇ
ପ୍ରତି ପଦେଇ ବିପଦ ତୋକେ ଗ୍ରାସ କରିବାର ଜଣ୍ଣେ ହାଁ କରେ ଆଛେ ।
ଏଥାନେ ଦୁର୍ବିଲେର ବାଁଚବାର ଅଧିକାର ନେଇ । ହୟ ଦେହେର ସାମର୍ଥ୍ୟ,
ନୟ କୋଶଲେ, ନୟ ଅନ୍ତଃ-ଶସ୍ତ୍ରେ ତୋକେ ବଲୀଯାନ ହ'ତେ ହବେ ।

ସମୀରେର କଥା ଶୁଣେ ସମସ୍ତ ଉତ୍ସାହ ନିଭେ ଗେଲ । ସାମାନ୍ୟ
ଏକଟା ପେନ୍‌ସିଲ-କାଟା ଛୁରିଇ ନେଇ—ବାଥ-ଭାଲୁକେର ସଙ୍ଗେ ଲଡ଼ିବାର
ମତ ଅନ୍ତଃ ପାବ ବୋଥାୟ ?

ଆମାର ମନେର କଥାଟା ବୋଧ ହୟ ସମୀର ବୁଝାତେ ପାରିଲେ ;
ବଲ୍ଲେ, ତପନ, ବିପଦେ ପଡ଼େ ହାଲ ଛେଡେ ଦିଯେ କେଉ କଥନ
ସମୁଦ୍ର ପାର ହେୟାଇ ବଲେ ଶୁଣେଛିସ୍ ? ଅଭାବ କଥନ ଆପନା ହ'ତେ
ଦେଖେଛିସ୍ ମିଟିତେ ? ଉପାୟ ଆମାଦେର ଖୁଁଜେ ବାର କରିବାରେ ହବେ ।
କି କରିଲେ ଦୁ'ଟୋ ଅନ୍ତଃ ପେତେ ପାରି, ଏଥିନ ଥେକେ ତାଇ ଭାବ,
ଏଇ ଓପର ଆମାଦେର ଘାସ୍‌ଯା ନିର୍ଭର କରଇଛେ ।

ପରିବହନ ବିଷୟରେ

ବଲ୍ଲୁମ, ତା ତ ବୁବଲୁମ, କିନ୍ତୁ କି ରକମ ଅନ୍ତର ସଂତ୍ରହ
କରନ୍ତେ ହବେ ?

ସମୀର ବଲ୍ଲେ, ବନ୍ଦୁକ-ରିଭଲଭାରେର କଥା ଛେଡେ ଦିଲୁମ, ତପନ ।
ତବେ ଏ ମାଂସ-ଥୋଡ଼ା ଛୁରିର ମତ୍ୟେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଛୁରି ଓଦେର ଆଛେ,
ଏ ରକମ ଦୁ'ଖାନା ହ'ଲେଇ ଆମରା ସାହସ କରେ ଯାତା କରନ୍ତେ ପାରି ।
ଆଜ୍ଞା, ଏବାର ସୁମା ତୁଇ, ଆମି ଶୁଣେ ଚଲ୍ଲୁମ ।

ମାଥାଯ ଏକଟା ଚିନ୍ତା ଢୁକିଯେ ଦିଯେ ସମୀର ଶୁଣେ ଗେଲ ।
ଆମାର ଚୋଖେ କିନ୍ତୁ ସୁମ ଏଲ ନା । କେବଳଇ ମନେ ହ'ତେ
ଲାଗଲ, ଏକଟା ଉପାୟ-—ଶୁଧୁ ଏକଟା ଉପାୟ ହ'ଲେଇ ଆମାଦେର
ଏ ଯାତନାର ଅବସାନ ହୟ ।

ସୁମ ଆର ଏଲ ନା—ମାଥା ଉଠିଲ ଗରମ ହ'ୟେ । ମାଚା ଥିକେ
ନେମେ ସରେର ମଧ୍ୟେ ପାଯଚାରି ଶୁରୁ କରେ ଦିଲୁମ । ଏକ ସମୟ
ଦାଙ୍ଡିଯେ ପଡେ, ସେଇ ଗର୍ଭଟାର ମଧ୍ୟେ ଦିଯେ ତାକାଲୁମ, ବାହିରେର
ଦିକେ । ପୂର୍ବେର ଆକାଶେ ଫୁଟେ ଉଠେଛେ ଶୁକତାରାଟି ; ବୁବଲୁମ,
ଭୋର ହ'ୟେ ଏସେଛେ । ହଠାତ ଏକଟା ଉପାୟ ମନେ ପଡେ ଗେଲ ।
ଏଟା ସନ୍ତବ ହୋଯା ବୋଧ ହୟ ଖୁବ କଟିନ ହବେ ନା । ତଥନଇ
ସମୀରକେ ଡେକେ ଶୁଣିଯେ ଦିତେ ଇଚ୍ଛେ ହ'ଲ, କିନ୍ତୁ ତା ସାମଲେ
ନିଲୁମ । ଠିକ କରଲୁମ, ସମୀରକେ ଏକେବାରେ କାଜେ ଦେଖିଯେ
ଦୋବ, ତାର ଆଗେ ଏକ ବର୍ଣ୍ଣଓ ଜାନାବ ନା ।

ପରେର ଦିନ କାଜ ଶେଷ କରେ ଫିରେ ଏଲୁମ—କୁଡୁଲ ଜମା ଦିତେ ।

କୁଡ଼ିଲ ଜମା ଦିଯେ ହଠାତ୍ ଯେନ ଏକଟା ଅଶ୍ୟାୟ କରେ ଫେଲେଛି,

ଏମନି ଭାବ ଦେଖିଯେ ସର୍ଦୀରକେ ବଲ୍ଲୁମ, ସର୍ଦୀର, ଆମାଦେର ଝାଁଧିବାର ଏକଥାନାଓ କାଠ ନେଇ, ସମ୍ମ ଏକବାର କୁଡ଼ିଲଙ୍ଗୋ ଦାଓ, ତବେ ବନ ଥେକେ ତାଡ଼ାତାଡ଼ି ଆଜକେର ମତ ହ'ଜନେ କିଛୁ କାଠ କେଟେ ଆନି ।

ହ'ଟୌ ଅନ୍ତର ପାବାର ଏହି ଫଳିଇ କରେଛିଲୁମ । ଏଥିନ ତା ସଫଳ ହୁଯ କିନା ଦେଖିବାର ଜଣେ ହୁରକ ହୁରକ ବକ୍ଷେ ସର୍ଦୀରେର ଆଦେଶେର ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତେ ଲାଗଲୁମ ।

କାଠ ସତିଇ ଆମାଦେର କିଛୁ ଛିଲ, ତାଇ ସମୀର ଆମାର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ବୁଝନ୍ତେ ନା, ପେରେ ଅବାକ ହ'ଯେ ଆମାର ଦିକେ ଚେଯେ ରଇଲ ।

ଏ ରକମ ସମସ୍ତାୟ ବୋଧ ହୁଯ ସର୍ଦୀରକେ ଆର କଥନାଓ ପଡ଼ନ୍ତେ ହୁନି । ତାଇ ସେ କିଛୁକୁଣ ଆମାର ଦିକେ ଚେଯେ ରଇଲ । ଆମାର ମୁଖେ ଅସହାୟେର କରଣ ଆବେଦନ ଛାଡ଼ା ଆର କିଛୁ ଦେଖନ୍ତେ ନା ପେଯେ, ବୋଧ ହୁଯ ତାର ଦୟା ହ'ଲ ।

ଅନ୍ତର-ଶନ୍ତ ଯାର ତଦାରକେ ଥାକେ, ତାକେ ଡେକେ ସର୍ଦୀର ଆମାଦେର ହ'ଜନକେ ହ'ଥାନା ବଡ଼ ଛୁରି ଦିତେ ବଲେ ଦିଲେ । ଆମାଦେର କାଟାରି ଦେଓଯା ହ'ଲେ ବଲ୍ଲେ, ଶୁରଥ, ତୁମି ଚାବି ଦିଯେ ନରୀନ ବାବୁକେ ଚାବି ଦାଓଗେ । କାଳ ସକାଳେ ଏଗୁଲୋ ଫେରଂ ନିଓ ।

କାଟାରି ହ'ଟୌ ନିୟେ ଆମରା ବନେର ଦିକେ ଅଗ୍ରସର ହଲୁମ । ତାମପର କିଛୁ କାଠ-କୁଟୌ ହାତେ ନିୟେ ସରେ ଫିରେ ଏଲୁମ ।

ବୋକା ନାମିଯେଇ ସମୀର ପ୍ରଶ୍ନ କରଲେ, କାଠ ଥାକତେও ତୋର କାଠ କାଟିବାର ହଠାତ୍ ସଖ ହ'ଲ ଯେ ?

ବଲ୍ଲୁମ, ଭଗବାନକେ ପ୍ରଶ୍ନ କରି ସମୀର ଯେ, ଆମାଦେର ଆଶା
ଏତ ସହଜେ ସଫଳ ହେଁଛେ । ସତି ତୁଇ କି ଏଥନେ ବୁଝାତେ
ପାରିସ୍ ନି ? ହ'ଟୋ କାଟାଇର କଥା ବଲେଛିଲି—ତା ସଂଗ୍ରହ
କରିବାର ଜଣେ ଏହି କୋଶଳ । ଏହି ରାତ୍ରେଇ ଆମରା ଧାରା କରିବେ
ପାଇବ ।

ଏତକଣେ ବ୍ୟାପାରଟା ସମୀରର ବୋଧଗମ୍ୟ ହ'ଲ । ମୁଖ ଦିଯେ
ତାର କୋନ କଥା ବେରିଲ ନା । ନୌରୋ ଆମାର ହାତଥାନା ତୁଲେ
ନିଯେ ଜୋରେ ଜୋରେ ବାରକତକ ଝାକୁନି ଦିଲେ ।

୬

ହୁଙ୍କରେ ମନଇ ଆନନ୍ଦେ କାଣାଯ କାଣାଯ ଭରେ ଉଠିଲ । ଯେନ ଏହି
କଟିନ ମାଟିତେ ଆମାଦେର ପା ପଡ଼ିଛେ ନା, ଆମରା ଯେନ ହାଓଯାଇ
ଭାସ୍ତି ! ତାଡ଼ାତାଡ଼ି ରାନ୍ଧା ଶେ କରେ ଖେୟ ନିଲୁମ । ଏହି
କଦର୍ଯ୍ୟ ରାନ୍ଧାଇ ଆଜ ମୁଖେ ଅମୃତେର ମତ ଠେକ୍ଲ ।

ଗୋଛ-ଗୋଛେର କି-ଇ ବା ଆଛେ ! ସେ ଚାଲ-ଡାଳ ଏତଦିନ
ଥରେ ଜମିଯେ ଏମେହି—ଏହି ସମୟଟିର ଦିକେ ଚେଯେ, ତାରଇ କତକ

କୁଳମେଳାରେ ଯୁଦ୍ଧ

ଏକଥାନା କାପଡ଼େ ବେଁଧେ ନିଯେ ରାତି ଏକଟୁ ଗଭୀର ହବାର ପ୍ରତୀକ୍ଷାଯି
ବସେ ରହିଲୁମ ।

ଯେ ହାନଟି ଥେକେ ପ୍ରତି ମୁହଁର୍ତ୍ତେ ପାଲାବାର ଜଣେ ମନେ-ପ୍ରାଣେ
ଆର୍ଥନା କରଛିଲୁମ, ଆଜ ବିଦାୟେର ପୂର୍ବକ୍ଷଣେ ତାରଇ ଜଣେ କେମନ
ମାୟା ହତେ ଲାଗଲ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ମାନୁଷେର ମନ ! ଏହି ପ୍ରକୃତ
ପରିଚୟ ଆଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୋଧ ହୁଯ କେଉଁ ପାଇନି ।

ଅବଶେଷେ ସେଇ ପ୍ରାର୍ଥିତ ମୁହଁର୍ତ୍ତଟି ଏଲ । ଜୁତୋର ଏକଟା
ପୌଟିଲା କ'ରେ ସମୀର କାଁଧେ ନିଲେ, ଆମି ନିଲୁମ ଚାଲ-ଡାଲେର ।
ତାରପର ଦୁ'ଜନେ ହାତେ ଦୁ'ଥାନା କାଟାରି ନିଯେ ଅଜାନା ପଥେର
ଦିକେ ପା ବାଡ଼ିଯେ ଦିଲୁମ ।

ବନେର ମଣେ ଏସ ପଡ଼େଛି । କି ତିଥି ତା ଜାନି ନା, ତବେ
ଆକାଶେ ଟାଂଦ ନେଇ । ଚାରଦିକେ ଜମାଟ ଅନ୍ଧକାର । ଶୁଦ୍ଧ
ମାଥାର ଓପରେ ଆକାଶେ ନକ୍ଷତ୍ରେର ମେଲା । ପଥ ଦେଖାବାର ମତ
ଆଲୋର ତେଜ ଓଦେର ନା ଥାକୁକ, ଏହି ବିଶ୍ଵବ୍ୟାପୀ ଅନ୍ଧକାରେ
ଓରାଇ ଯେବେ ସାନ୍ତ୍ରନା । ଅତ୍ୟନ୍ତ ସାବଧାନେ ପା ଫେଲେ ଚଲେଛି ।
କି ଜାନି, ଶୁକ୍ଳନୋ ପାତାର ଶକ୍ରେ ଯଦି କୋନ ଅନିଷ୍ଟ ହୁଯ ?

ମନେ ହଞ୍ଚେ, ଏବାର ଆମରା ଓଦେର ନାଗାଲେର ବାହିରେ ଏସେ
ପଡ଼େଛି, ଅର୍ଥାତ୍ ଏଥିନ ଚୁପି ଚୁପି କଥା ବଲ୍ଲେ, ବିପଦେର ଭୟ ନେଇ ।

ପାଦବୀ କରିବାର ପଥ

ତବୁ ସାବଧାନେର ମାର ନେଇ ; ଆରା କିଛୁକଣ ନିଃଶବ୍ଦେ ଚଲାଇ
ପର ବଲ୍ଲୁମ, ସମୀର, ଅନ୍ଧକାରେ ପଥ ଭୁଲ କରିଲୁନି ତ ?

ସମୀର ବଲ୍ଲେ, ନା । କ'ଦିନ ସରେ ଆମି ଅନେକ ପରୀକ୍ଷା କରେ
ରେଖେଛି । ତାତେ ପଥେର ଭୁଲ ହବାର କୋନ ଭୟ ନେଇ ।

ଶୁନେଛି, ବୁଧ-ଶୁକ୍ର ପ୍ରଭୃତି କତକଗୁଲୋ ଏହ ଯୁତ ; ଅର୍ଥାଂ
ତାରା ଅବିରାମ ସୂର୍ଯ୍ୟର ଆକର୍ଷଣେ ତାକେ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରେ ଫିରଛେ
ନିଜେଦେର ଗତିବେଗ ହାରିଯେ—କିନ୍ତୁ ତାଦେର ଜୀବନେର ସମସ୍ତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ
ଭୁଲେ ଗେଛେ ।

ଆମରାଓ ସେଇରକମ ଏକ ମନେ ପଥ ଚଲେଛି—କ୍ରମାଗତ ଚଳା
ଛାଡ଼ା ଆର ଯେନ ଆମାଦେର ଜୀବନେ କୋନ ଲକ୍ଷ୍ୟାଇ ନେଇ ।

ଚଲିତେ ଚଲିତେ ହଠାଂ ଦେଖିଲୁମ, ଆକାଶେର ଏକଦିକଟାଯି
ଏକଟୁ ଆଲୋ ଫୁଟେ ଉଠେଛେ । ବଲ୍ଲୁମ, ସମୀର, ଆକାଶେର ଓଦିକଟା
ଫରସା ହ'ଯେ ଉଠେଛେ ଦେଖ । ବୋଧ ହୟ ସକାଳ ହ'ଯେ ଏଲୁ ।

ଥମକେ ଦୁଁଡ଼ିଯେ ସମୀର ବଲ୍ଲେ, ସକାଳ ହ'ତେ ଏଥନ୍ତି ଅନେକ
ଦେରୀ, ତପନ । ତା ଛାଡ଼ା ଓଟା ଯେ ପଞ୍ଚମ ଦିକ । ତବେ ଶିଗ୍ଗିରାଇ
ଚାନ୍ଦ ଉଠିବେ ।

ସମୀରେର କଥାଇ ଠିକ । ସେଇ ସ୍ଵଲ୍ପ ଆଲୋଯି ସକଳ ଜିନିଷ
ସ୍ପର୍ଶ ନା ଦେଖା ଯାକ—ତାର ଆବହାୟାଓ ଦେଖା ଯାଚିଲ । ଏତେ
ଆମାଦେର ପଥ ଚଲାର ଶ୍ରବିଧା ବହି ଅଶ୍ରବିଧା ହ'ଲ ନା ।

ଆବାର ସଥନ ଆକାଶେର ଦିକେ ଚୋଥ ପଡ଼ିଲ, ଦେଖି, ନୀଳ

ବୁଦ୍ଧିର ଲୋକର ବିଜୟପୂର୍ଣ୍ଣ

ଆକାଶେ ଏକଫାଲି ଚାନ୍ଦ ଯେନ ସାଦା ମେଘର ଭେଲାଯ ଚ'ଡେ ଭେମେ
ବେଡ଼ାଛେ । କି ସୁନ୍ଦର ପ୍ରକୃତି ! କି ମନୋରନ ଏଇ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଦୃଶ୍ୟ !

ଏଇ କିଛୁକ୍ଷଣ ପରେଇ ଭୋରେର ଠାଙ୍ଗା ବାତାମ ବହିତେ ଆରଣ୍ୟ
କରିଲ । ପଞ୍ଚମେର ଚାନ୍ଦ ପଞ୍ଚମେଇ ଅନ୍ତ ଗେଲ । ତବେ ବନ
ଆର ଅନ୍ଧକାରେ ଢାକା ପଡ଼ିଲନା । ପୂର୍ବଦିକଟା ଉଷାର ଆଲୋକେ
ରାଙ୍ଗା ହ'ୟେ ଉଠିଲ ।

ବନେ ଜାଗରଣେର ସାଡା ପଡ଼େ ଗେଲ । କି ବିଚିତ୍ର କଲରବ । ମୁଖ
ବିଶ୍ୱାସେ ତାଇ ଶୁନତେ ଲାଗଲୁମ । ଏହି ଅପୂର୍ବ ସୌନ୍ଦର୍ୟେର ଧିନି
ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା—ମନେ ମନେ ତାର ପାଯେ ସହଶ୍ରବାର ପ୍ରଣାମ ଜାନାଲୁମ ।

ଆକାଶେ ଆରଣ୍ୟ ହ'ୟେ ଗେଛେ ସାତଟି ରଙ୍ଗେର ଖେଳା ! ହଠାତ୍
ସାମନେର ଦିକେ ତାକାତେଇ ଚୋଥେ ପଡ଼ିଲ, କତକଗୁଲୋ କୁଁଡ଼େ ।
ବଲ୍ଲୁମ, ସମୀର, ଦେଖ, ଆମରା ବୋଧ ହୁଯ କୋନ ଗ୍ରାମେ ଏସେ
ପଡ଼େଛି ।

ଆମାର କଥା କାଣେ ଯେତେଇ ସମୀର ସାମନେର ଦିକେ ଚେଯେ ଚମକେ
ଉଠିଲ ; ଚନ୍ଦିଲ ସ୍ଵରେ ବଲ୍ଲେ, ଏକଟୁ ପା ଚାଲିଯେ ଆୟ, ତପନ ।

ସମୀରେର ବ୍ୟକ୍ତତା ଦେଖେ ମନେ କେମନ ଭୟ ହ'ଲ ; ବଲ୍ଲୁମ,
କୋନ ବିପଦେର ଆଶଙ୍କା ଆଛେ ନାକି ରେ ?

ସମୀର ବଲ୍ଲେ, ହଁଁ । ଓଟା ଯେ ଏକଟା ଗ୍ରାମ—ତାତେ କୋନ ଭୁଲ
ନେଇ । ତବେ ଗ୍ରାମବାସୀରା ଜେଗେ ଓଠିବାର ଆଗେ ଆମାଦେର ଏ
ଗ୍ରାମ ଛେଡ଼େ ପାଲାତେ ହବେ ।

শিক্ষার দেশ পরিষ্কৃত

বল্লুম, কেন ? এরা কে তুই জানিস् ?

সমীর বল্লে, এরা আসামের আদিম অধিবাসী অহম্ভ জাতি ।
প্রকৃতি এদের তেমন হিংস্র নয়, তবে এরা এখনও তেমন
সভ্যতার সংস্পর্শে আসেনি, তাই নিমকের মর্যাদা হারায় নি ।
এরা রাজেন বাবুদের বক্স ; তাদের কাছে নিয়মিত সাহায্য
পায়—তার বদলে এরা বন পাহাড়া দেয়, আর এ পথে যারা
চলা-ফেরা করে, ধরে তাদের কাছে পেঁচে দেয় । অনুনয়-
বিময়ের কথা ছেড়ে দে—লক্ষ টাকা ঘুসের লোভ দেখালেও
নিমকহারামী এরা করবে না ।

সমীরের কথা শুনে ভয়ে প্রাণ উড়ে গেল । প্রাণপণে
হাঁটতে লাগলুম । এত কষ্টের পর এদের হাতে আর কিছুতেই
ধরা দেওয়া হবে না ।

মনে মনে যখন এই সঙ্গ করেছিলুম, অদৃষ্ট-দেবতা তখন
বোধ হয় অলক্ষ্য বসে হাস্তিলেন । গ্রাম ছাড়িয়ে এসে
আমরা স্বন্তির নিঃশ্বাস ত্যাগ করব, হঠাতে কোথা হ'তে আমাদের
চারদিকে কতকগুলো উত্ত বর্ণ এসে পথ রোধ করলে ।

বিশ্বয়ে থমকে দাঢ়িয়ে পড়ে দেখি, প্রায় বিশ পঁচিশজন
অহম্ভ আমাদের ঘিরে ফেলেছে ।

ধরা দিতে মন বিজ্ঞাহী হ'য়ে উঠল ; সমীরের কি মত
জানুবার জগ্নে তার দিকে তাকালুম ।

সমীর দ্বাৰা প্ৰকাশিত গ্ৰন্থ

সমীর আমাকে চুপ কৰে থাকতে ইসারা কৱলে ।

এখন ভেবে দেখি, সমীর সেদিন বিশেষ অভ্যাস কৱেনি ।
এ ছাড়া পথই বা কি ছিল ? পঁচিশ জন লোকের সঙ্গে আমরা
হ'টি প্ৰাণী কতকণই বা যুবতে পারতুম ? ধৰা সেই দিতে
হ'তই—মাৰ্বথান থেকে শুধু কিছু উপরি লাভ হ'ত—অযথা
নিৰ্য্যাতন ।

শ্বিৰ হ'য়েই দাঁড়িয়ে রইলুম ; তাদেৱ মধ্যে একজন লোক—
বোধ হয় সৰ্দারই হবে, বাজৰাই গলায় কি বলে উঠতেই
দলেৱ আৱ একজন লোক তাৱ পাশে এসে দাঁড়াল ।

সৰ্দার তাকে আবাৱ কি বলতেই সে আমাদেৱ দিকে ফিৱে
ভাঙ্গা বাংলায় বললে, তোমৰা আসছ কোথা থেকে ?

বুবলুম, সৰ্দার বাংলা জানে না, তাই এ লোকটা আমাদেৱ
দো-ভাৰীৰ কাজ কৱবে ।

তাৱ কথাৱ উত্তৰ দিলে সমীর ; বললে, আমৰা আসছি
সদিয়া থেকে । বনেৱ মধ্যে পথ হারিয়ে ফেলেছি ।

সৰ্দারেৱ নিৰ্দেশমত সে আবাৱ বললে, তোমাদেৱ হাতেৱ
অন্তগুলো মাটিতে ফেলে দাও ।

সামান্য একখানা কাটাৰি—আজুৱকাৱ একমাত্ৰ সম্পদ ।
সেটো হাতছাড়া কৱতে মন কিছুতেই চাইছিল না । কিন্তু
সমীর ফেলে দিয়েছে দেখে, আমি আৱ দেৱী কৱতে পারলুম

କୁଣ୍ଡଳ ଦୀର୍ଘବୈଜ୍ଞାନିକ ଗ୍ରହଣ

ନା, ଫେଲେଇ ଦିଲୁମ । ଶ୍ରୀ-ଅଶ୍ରୀ, ଭୁଲ-ଠିକ—ନାହିଁ ହୋକ ନା
କେନ, ତୁ'ଜନ ଏକ ସଙ୍ଗେ ତାର ଫଳ ଭୋଗ କରବ ; ବିଭିନ୍ନ ପଥେ
ଗିଯେ ବିଚିନ୍ମ ହତେ ପାରବ ନା କଥନ୍ତୁ ।

ଆମରା କାଟୀରିଗୁଲୋ ଫେଲେ ଦିଲେଇ ଦୋ-ଭୀଟା ସେଣ୍ଟଲୋ
କୁଡ଼ିଯେ ନିଯେ ଗେଲ । ତାରପର ସେଣ୍ଟଲୋ ନେଡେ-ଚେଡେ ଦେଖେ
ଗଞ୍ଜୀର ଗଲାଯ ବଲ୍ଲେ, ତୋମରା ମିଥ୍ୟ କଥା ବଲ୍ଛ । ତୋମରା
ସଦିଆ ଥେକେ ଆସନି, ଆସଛ, ରାଜେନ ବାବୁର ବନ ଥେକେ ପାଲିଯେ ।

କଥାଟା ବଲେଇ ସେ ଆମାର ଦିକେ କଟମଟ କ'ରେ ତାକାନ ।
ଆମି ଯେ କି ଜବାବ ଦୋ—ତା ଠିକ କରନ୍ତେ ନା ପେରେ ସେମେ
ଉଠିଲୁମ ।

ଏ ବିପଦ ଥେକେ ଆମାକେ ଉଦ୍ଧାର କରଲେ ସମୀର । ଶାନ୍ତ ସ୍ଵରେ
ସେ ବଲ୍ଲେ, ମିଥ୍ୟ ମୋଟେଇ ବଲିନି—ଆମରା ସଦିଆ ଥେକେଇ
ଆସଛି ।

ଲୋକଟା ସମୀରର କଥା ଶୁଣେ ଆମାଦେର କାହେ ଏଗିଯେ ଏଳ ।
ତାରପର କାଟୀରିର ଓପର ଏକଟା ଚିହ୍ନ ଦେଖିଯେ ବଲ୍ଲେ, ଏ ଚିହ୍ନ
ରାଜେନ ବାବୁର । ତୋମରା ଏ କାଟୀରି ପେଲେ କେଥା ଥେକେ ?

ସମୀର ତବୁ ଦମ୍ଭଲୋ ନା ; ବଲ୍ଲେ, ତୁମି ହୟ ତ ଭୁଲ କରଛ
ଭାଇ...

ଦୋ-ଭୀଟା ହଠାତ ଧରି ଉଠେ ବଲ୍ଲେ, ଥାମୋ । ତୋମାଦେର
ଆର କୋନ କଥା ଶୁଣନ୍ତେ ଚାଇ ନା । ତୋମାଦେର ଏଥୁନି ରାଜେନ

ବାବୁର କାହେ ନିଯ়େ ଯାବ—ସମ୍ପଦ ବିନ୍ଦୁ

ବାବୁର କାହେ ନିଯେ ଯାବ—ସମ୍ପଦ ବିନ୍ଦୁ ବଲେନ, ତେଣା ତା'ର ଲୋକ ନାହିଁ, ତାହ'ଲେ ତୋମାଦେର ଛେଡ଼େ ଦୋବ । ଏଇ ଜାମିନ୍ ଆମାଦେର ଜାତିର ଶୁନାମ । ଅହମେରା ପ୍ରାଣ ଥାକିତେ ସତ୍ୟ ଉଚ୍ଚ କରେ ନା ।—ଗର୍ବେ ଲୋକଟାର ମୁଖ୍ୟାନା ଚକ୍ ଚକ୍ କରେ ଉଠିଲ ।

ମାଥା ହେଁଟ କରେ ଚଲିଲୁମ ତାଦେର ସଙ୍ଗେ । ରାଜେନ ବାବୁର ହାତେ ଆବାର ଗିଯେ ପଡ଼ିଲେ ଆମାଦେର ଯେ କି ଅବସ୍ଥା ହବେ—ତା ସେଇ ଚୋଥେର ସାମନେ ଦେଖିତେ ପାଇଁଛି । ହାୟ ! ତାର ଚେଯେ ଅବଧ୍ୟତାର ଶାସ୍ତିଷ୍ଵଳନ ଏଦେର ହାତେ ମରାଓ ଯେ ତେର ଶୁଖେର ହ'ତ !

ବନ୍ଦୀ ହୁଁ ଆବାର ଯଥନ ରାଜେନ ବାବୁର କଯୋଦ୍ୟାନାୟ ଫିରେ ଏଲୁମ, ତଥନ ରାତ ବୋଧ ହୁଁ, ପ୍ରଥମ ପ୍ରହର ହବେ । ଆମାଦେର ଉଠିଲେନେର ମାଝଥାନେ ଦାଁଡ଼ କରିଯେ ତାଦେର ଏକଜନ ଓଧାରେ ଚଲେ ଗେଲ—ରାଜେନ ବାବୁକେ ଯେ ଡାକ୍ତର—ତା ବୁଝିତେ ଏକ୍ଟୁଓ କଷ୍ଟ ହ'ଲ ନା ।

ପ୍ରାୟ ମିନିଟ ପାଇଁକ ବାଦେ ଆଲୋ ହାତେ କତକଣ୍ଠଲୋ ଲୋକେର ସଙ୍ଗେ ନୀରଦ ବାବୁ ଏଲେନ । ସେଇ ସ୍ଵଲ୍ପ ଅନ୍ଧକାରେର ମଧ୍ୟେ ଦେଖିତେ ପେଲୁମ—ତା'ର ଚୋଥଣ୍ଠଲୋ ସେଇ ରାଗେ ଠିକରେ ବେରିଯେ ଆସିଛେ । ଦୁ'ଏକଟା କଥାର ପର ଅହମ୍ମଦେର ବିଦ୍ୟାୟ ଦିଯେ ନୀରଦ

বাবু আমাদের নিয়ে লোকগুলোর সঙ্গে এগোলেন—
আমাদের আগেকার ঘরের দিকে নয়, কুলীদের ঘর ছাড়িয়ে-
বনের দিকে।

খানিক চলার পর আমরা একটা কেঠা বাড়ীতে এলুম।
মেই বাড়ীর নৌচে একখানা অঙ্ককার ঘরে আমাদের পুরে,
দরজায় চাবি দিয়ে, নৌরদ বাবু চলে গেলেন।

বুঝলুম, কাল আমাদের ভাগ্যে যা-ই তোলা থাক না কেন,
অন্ততঃ আজ রাতের মত আমরা রেহাই পেলুম।

ঘরের মধ্যে এসে আমরা দু'জনে কেউ কারুর সঙ্গে একটা
কথাও বলিনি। মেঝের উপর শুয়ে পড়লুম। এক সঙ্গে চবিষ্ণ
ঘণ্টা হাঁটিবার পর ক্লান্ত শরীরে বেশীক্ষণ জেগে থাকতে পারলুম
না—যুম এসে সমস্ত ভাবনা-চিন্তার হাত থেকে উকার করলে।

পরের দিন সকালে শক্র এসে উপস্থিত হ'ল; তাকে
দেখে খুসী হ'য়ে উঠল মন্টা। আমাদের দু'টি মুড়ি খেতে
দিয়ে সে নিঃশব্দে বেরিয়ে গেল।

দু'পুরে খাওয়া-দাওয়ার পর বসে আছি। মন্টা অত্যন্ত
চঞ্চল। যে অপরাধ করেছি, তার শান্তি পেতেই হবে জানি,
কিন্তু দৈর্ঘ্য আর থাকছে না। মনে হচ্ছে, যত কঠোরই হ'ক
না শান্তির মাত্রা—সেটা শেষ হয়ে গেলেই বাঁচি। তাঙ
প্রতীক্ষায় বসে থাকতে থাকতে যে পাগল হ'য়ে যাব।

ଶକ୍ତର ଦେହରେ ମୁଖ ପେଲୁମ

ଅବଶେଷେ ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରାର ହାତ ଥେକେ ମୁକ୍ତି ପେଲୁମ । ଦରଜା
ଖୁଲେ ଶକ୍ତର ବଲ୍ଲେ, ତୋମରା ବେରିଯେ ଏସ ।

ବଲ୍ଲୁମ, କୋଥାଯି ଶକ୍ତର ?

ଶକ୍ତର ବଲ୍ଲେ, ତୋମାଦେର ବିଚାର ହବେ ରାଜେନ ବାବୁର କାହେ ।
ଶକ୍ତରେର ଉତ୍ତର ଶୁଣେ ଲଜ୍ଜା ପେଲୁମ । ଏ ପ୍ରଶ୍ନ କେନ ମୁଖ
ଥେକେ ବେଳେ ? ଆମାଦେର ସେ ବିଚାର ହବେ, ଏକଥାତ ଏକବାରଓ
ଭୁଲିନି !

ଶକ୍ତରେର ପେଛୁ ପେଛୁ ସେଇ ବାଡ଼ୀର ଆର ଏକଥାନା ସରେ
ଏଲୁମ । ସରଥାନା ବେଶ ବଡ଼ । ସରେର ଏକ ଧାରେ ଫରାସ ପାତା ।
ତାର ଓପରେ କତକ ଗୁଲୋ ଲୋକ ବସେ ଆହେ । ସକଳେଇ ପରିଚିତ
ନୟ ; ରାଜେନ ବାବୁ, ନୀରଦ ବାବୁ ଆର ଦୁନିଆ ସିଂ-କେ କେବଳ
ଚିନ୍ତି ପାରିଲୁମ । ବାକି ସେ ପାଞ୍ଚ ଛ'ଜନ ରଯେଛେ, ମନେ ହ'ଲ ତାରା
ସର୍ଦ୍ଦାରେର ଦଲ—ଏହି ବିଚାର-ସଭାର ଜୁରୀ ।

ଆମରା ଶକ୍ତରେର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମତ ଫରାସେର ବିପରୀତ ଦିକେ
ଦେଓଯାଲେର କାହେ ଗିଯେ ଦ୍ଵାଢାଲୁମ । ଦୁନିଆ ସିଂ-କେ ଦେଖେ, ହଠାତେ
ଚମକେ ଉଠିଲୁମ । ଓ ଏଥାନେ କେନ ? ଓ-ତ ସର୍ଦ୍ଦାର ନୟ— ତବେ ?

ସନ୍ଦେହେର ମାଝେ ବୈଶିକ୍ଷଣ ଥାକୁତେ ହ'ଲ ନା । ନୀରଦ ବାବୁ
ଗଭୀର ଗଲାଯ ବଲ୍ଲେନ, ସମୀର, ତୁମି ଚକ୍ରାନ୍ତ କରେ ପାଲାତେ ଚେଷ୍ଟା
କରେଛିଲେ ; ଶୁଦ୍ଧ ତାଇ ନୟ, ତପନକେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୁଲିଯେ ନିଯେ
ଯାଚିଲେ । ତାର ଶାସ୍ତି ଜାନ ?

ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରିର ପାଇଁ କାହାର ଜଣ୍ମ ହେଲା ?

সମୀର ଜବାବ ଦେବାର ଆଗେଇ ଆମି ବଲେ ଉଠିଲୁମ, ମିଥ୍ୟ କଥା,
ଆମାର ପାଲାନୋର ଜଣ୍ଯେ ଦାୟୀ ଆମି ନିଜେ ।

ନୀରଦ ବାବୁ ଧରକ ଦିଯେ ଉଠିଲେନ ; ଚୋପ୍ରାଓ ଶ୍ରୀମାର । ତାର-
ପର ହାଁକ ଦିଯେ ବଲିଲେନ, ଦରୋଘାନ, ଉସକୋ ପାଂଚ କୋଡ଼ା
ଲାଗାଇଯେ ।

ଦରୋଘାନ ସେବ ପ୍ରକ୍ଷ୍ଵତାଇ ଛିଲ—ହକୁମ ତାମିଲ କରତେ ଅଗ୍ରସର
ହ'ଲ ।

ସପାଂ କରେ ଏକ ସା ଚାବୁକ ଏସେ ପିଠେ ପଡ଼ିଲ । ଉଃ, କୀ
ସେ ସନ୍ତ୍ରଣା ! ଦାଁତେ ଦାଁତ ଚେପେ ରହିଲୁମ । କୋନ ରକମ କାତରତା
ଠୋଟେର ଫାଁକ ଦିଯେ ପ୍ରକାଶ ପେତେ ଦୋବ ନା । କିନ୍ତୁ ମୁଖେ ବୋଧ
ହୟ ସନ୍ତ୍ରଣାର ଚିଙ୍ଗ ଫୁଟେ ଉଠିଛିଲ—କେନ ନା, ଦ୍ଵିତୀୟ ବାର ଚାବୁକ
ଉଠିତେଇ ଆମାର ମୁଖେର ଦିକେ ତାକିଯେ ସମୀର ଦରୋଘାନେର ଉପର
ବାଘେର ମତ ଝାପିଯେ ପଡ଼େ, ଚାବୁକ କେଡ଼େ ନିଲେ ।

ବ୍ୟାପାରଟା ସକଳେର ବୋଧଗମ୍ୟ ହବାର ପୂର୍ବେଇ ସମୀର ଚାବୁକଟା
ବାଗିଯେ ଧରେ ଏକ ପାଣେ ସରେ ଦାଁଡାଳ । ଇଚ୍ଛେ, ସେ ଏଗୋବେ, ତାର
ପିଠେଇ ଓଟା ପରଥ କରବେ ।

ଏ ରକମଭାବେ ଆପ୍ୟାଯିତ ହବାର ବୋଧ ହୟ କାରିଓ ଇଚ୍ଛେ
ଛିଲ ନା, କାରଣ ସକଳେ ସେ ସେଥାନେ ଛିଲ, ଦାଁଡ଼ିଯେ ରହିଲ ।
ତାରପର ଧୀରେ ଧୀରେ ଦୁନିଆ ସିଂ ଏଗୋଳ ସମୀରେର ଦିକେ । କାହିଁ
ବରାବର ହ'ତେଇ ସମୀର ସଜୋରେ ଚାବୁକ ଚାଲାଲେ, କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ର୍ୟ-

ଶ୍ରୀକୃତ୍ତବ୍ୟାକାରୀକଣ୍ଠରୁଷିତି

ଭାବେ ମେ ଏଡ଼ିଯେ ଗେଲ । ଶୁଦ୍ଧ ତାଇ ନୟ, ଆ କା ଆକ୍ରମଣ କରେ ମେ ସମୀରକେ ମାଟିତେ ଫେଲେ ଦିଲେ ।

ଏଇ ପର ଆର ସମୀରକେ ଆୟତେ ଏନେ ତାର ହାତ ପା ବେଁଧେ ଫେଲିତେ ରାଜେନ ବାବୁର ଦଳକେ ବିଶେଷ କଷ୍ଟ ପେତେ ହ'ଲ ନା ।

ଏଇବାର ନୀରଦ ବାବୁ ସିଂହନାଦ କରେ ଉଠିଲେନ : ସମୀରକେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରେ ବଲ୍ଲେନ, ତୋମାର ବଡ଼ ବିକ୍ରମ, ନା ? ଚାବୁକେର ଗୋଟେ ଶରୀରେର ଅତ୍ୟେକଟି ହାଡ଼ ଗୁଁଡ଼ୋ କରେ ଦିଯେ, ତୋମାର ବିକ୍ରମ ଶେଷ କରିବ । ତାରପର ଦରୋଯାନକେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରେ ବଲ୍ଲେନ, ଓର ବାକୀ ଚାର ଘା ହେଁ ଗେଲେ, ଏ ଉଲ୍ଲୁକକେ ପଞ୍ଚାଶ ଘା ବେତ ଗାବି ।

ଦଶେର ମାତ୍ରା ଶୁନେଇ ମାଥାର ଭେତରଟା ଝିମ୍ ଝି . କରେ ଉଠିଲ । ଏକ ଘା ଚାବୁକେର ଯନ୍ତ୍ରଣା ଆମାର ଏଥନେ କାଟେନି, ପଞ୍ଚାଶ ଘା ଚାବୁକ ଥାବାର ପର ସମୀର କି ବେଁଚେ ଥାକିବେ ?

ଏ ସମ୍ବନ୍ଧେ କୋନ କଥା ଭାବ୍ୟାର ଆର ସମୟ ମିଳିଲ ନା । ଆମାର ଦଶେର ବାକୀ ଅଂଶଟା ଆରଣ୍ୟ ହ'ଯେ ଗେଲ । ବିତ୍ତିଯ ଘା ଚାବୁକ ପ୍ରଥମଟାର ଚେଯେ ଯନ୍ତ୍ରଣା-ଦାୟକ ବୋଧ ହ'ଲ । ତାରପରେ ଯନ୍ତ୍ରଣା ବୋଧ ହ'ଲ ବଟେ, କିନ୍ତୁ ତେବେମ ଗୁରୁତର ନୟ । ଶରୀରେର ଅନୁଭବ ଶକ୍ତି ବୋଧ ହୟ, ତୌର ଆଘାତେ ହଠାତେ ଅସାଡ ହ'ଯେ ପଡ଼େଛେ ।

ଆମାର ପାଲା ଶେଷ ହ'ଲେ ସମୀରକେ ମୋଜା କରେ ଦାଁଡ କରିଯେ ଦେଉୟା ହ'ଲ — ଏବାର ତାର ପାଲା ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣବିଜ୍ଞାନପାଠ୍ୟ

ସମୀ ସମ୍ପଦ କରେ ଚାବୁକ ଚଲିଲୋ—ସମୀର କିନ୍ତୁ ଅଟିଲ ।
ନା କରଲେ ସେ ପର୍ତ୍ତିନାଦ, ନା ପଡ଼ିଲ ତାର ମୁଖେ ବେଦନାର ଛାଯା ।
ଦେଖେ, ବିଶ୍ୱଯେ ହତବାକ୍ ହ'ଯେ ଗେଲୁମ ।

ତିରିଶ ଘା ଚାବୁକ ପଡ଼ିବାର ପର ସମୀରେର ଦେହ ପଡ଼ିଲ ଏଲିଯେ ।
ଅମନ ବଲିଷ୍ଠ ଦେହ ବାର ବାର କେଂପେ ଉଠିଲ । ତାରପର ଏକ ସମୟ
ପା ଦୁ'ଟୋ ଥର ଥର କରେ କୀପତେ କୀପତେ ସମୀର ମାଟିର ଓପର
ପଡ଼େ ଗେଲ ।

ତାରଇ ଉପର ଚଲିଲ—ପିଶାଚଦେର ତାଙ୍ଗବ ଲୌଳା । ପଞ୍ଚଶ
ଘା ଯଥନ ଶେଷ ହ'ଲ—ସମୀରେର ଦେହ ତଥନ ହିର ହ'ଯେ ଗେଛେ ।

ଶକ୍ତରେର ଉପର ଆମାଦେର ବ୍ୟବହାର ଭାର ଦିଯେ ତାରା
ଚଲେ ଗେଲ ।

ଆମି ଆର ହିର ଥାକୁତେ ପାରିଲୁମ ନା । ସମୀରେର କାହେ ଗିଯେ
ତାର ଦେହ ଧରେ ବାର ବାର ଝାଁକୁନି ଦିଯେ ଡାକିଲୁମ, ସମୀର, ସମାର !
ନା ତାର ନିଷ୍ପାନ୍ତ ଦେହ ଏକଟୁ ନଡ଼ିଲ—ନା ପେଲୁମ ତାର କାହ ଥେକେ
କୋନ ସାଡା ।

ମନେର ଢ ଲତା ଏକାଶ କରିବ ନା ବଲେ ଯେ ପ୍ରତିଭା କରେ-
ଛିଲୁମ, କୋଥାଯ ଗେଲ ତା ଭେସେ । ହୁ'ଚୋଥ ଦିଯେ ହ ହ କରେ
ଜଳ ଗଡ଼ିଯେ ପଡ଼ିତେ ଲାଗଲ ।

ସମୀରେର ନାକେର କାହେ ହାତ ଦିଯେ ଦେଖି, ନିଃଶାସ ଖୁବ
ମୃଦୁଭାବେ ବଇଛେ । ବ୍ୟଗ କଣେ ବଲିଲୁମ, ଶକ୍ତର, ଭଗବାନେର ଦୋହାଇ,

ଶକ୍ତିର ପାଦରେ ପାଦରେ

ସତଇ ନିଷ୍ଠାର ତୁମି ହୋ—ତୁମି ମାନୁଷ । ଏକଟୁ ଜଳ
ଏନେ ଦାଓ ।

ଦେଖି, ଆମାର ବଲାର ଅପେକ୍ଷା ଶକ୍ତିର ରାଖେ ନି । ଏକ ଗେଲାସ
ଜଳ ନିଯ୍ମେ ସେ ଆସଛେ ।

ସମୀରେର ହାତେ, ପାଯେ, ମୁଖେ ବେଶ କରେ ଜଳ ଦିଲୁମ ।
ନିଃଶ୍ଵାସେର ବେଗ ତାତେ ଏକଟୁ ବାଡ଼ିଲ ବଟେ, କିନ୍ତୁ ଭାନ ଏଲ ନା ।

ଅସହାୟେର ମତ ଶକ୍ତିରେ ମୁଖେର ଦିକେ ଚାଇଲୁମ, କିନ୍ତୁ ଓର
କାହେ କି-ଇ ବା ଆଶା କରତେ ପାରି ?

ଭଗବାନେର ମହିମା ବୋବା ତାର । ଦୁଃଖ ଯାକେ ଦେନ, ତାକେ
ହୟ ଦେନ ସହ କରିବାର ଶକ୍ତି, ନା ହୟ ଭାଗ କରେ ଭୋଗ କରିବାର
ଦୋସର । ଏ ବିପଦେ ଶକ୍ତିରଇ ହ'ଲ ଆମାର ପ୍ରଧାନ ସହାୟ ।

ଧରା ପଡ଼େ ଅବଧି ଯେ ସରେ ଆମରା ଆଟିକ ଛିଲୁମ,
ଶକ୍ତିରେ ସାହାୟ୍ୟ ସମୀରକେ ଆନ୍ତିକ ସେଇ ସରେ ତୁଲେ । ଶୁଦ୍ଧ
ତାଇ ନୟ, ସମୀରେ ଶୋବାର ଜଣେ କିଛୁ ଥିଲୁ, ଏକଟା କଲସୀ କରେ
ଜଳ, ଆର ଏକଟା ଆଲୋଓ ଶକ୍ତି କୋଥା ଥେକେ ଏନେ ଦିଲେ ।

ଥିଲେର ବିଚାନାୟ ସମୀରକେ ଶୁଇଯେ ତାର ମାଥାର କାହେ ସମେ
ଆଛି—ଚାବି ଖୁଲେ ଆବାର ସରେ ଏଲ ଶକ୍ତି । ଆମାର ସାମନେ
କିଛୁ ମୁଡି ରେଖେ, ଅପର ହାତ ଥେକେ ନାମାଳ ଏକଟା ପାତ୍ର । ତାତେ
କି ସବ ପାତା ଥେତୋ କରା ରଯେଛେ ।

ସମୀରେ ମୁଖେର ଦିକେ ଏକଟୁ ତାକିଯେ ବଲିଲେ, ଏଇ ହେତୀ

ପାତା-ଗୁଲୋ ଓ ଆହତ-ଶାନେ ଲାଗିଯେ ଦାଓ ତପନ, ବ୍ୟଥା ଅନେକ କମେ ଯାବେ ।

ପାତା-ଗୁଲୋ ଓ ଆହତ-ଶାନେ ଲାଗିଯେ ଦାଓ ତପନ, ବ୍ୟଥା
ଅନେକ କମେ ଯାବେ । ତୋମାର ଶରୀରେ ସଦି ବ୍ୟଥା ଥାକେ, ତା ହ'ଲେଓ
ଲାଗିଓ । ଆର ଏହି ସାମାନ୍ୟ ମୁଡ଼ି କ'ଟା ଖେଳେ ଫେଲ ।

ଆମାକେ ତାର ଦିକେ ଏକଦୃଷ୍ଟେ ତାକିଯେ ଥାକ୍ତେ ଦେଖେ,
ଏକଟୁ ନୀଚୁ ଗଲାଯ ମେ ବଲ୍ଲେ, ବିଶ୍ୱାସ କରିବାର ମତ କୋନ କାଜ
ଆଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମି କରିନି । ତବୁଓ ଆଜ ଥେକେ ଆମି ତୋମାଦେଇ
ବଙ୍କୁ—ଏ କଥାଟା ବିଶ୍ୱାସ କୋର ।

କଥା ଶେଷ କ'ରେଇ ଶକ୍ର ବେରିଯେ ଗେଲ । ମୁଖ-ବିଶ୍ୱାସେ
ତାର ଗମନ ପଥେର ଦିକେ ତାକିଯେ ବୁଝିଲୁମ । ମନେର ମଧ୍ୟେ ବାରେ
ବାରେ ଏହି କଥାଟାଇ ତୋଳପାଡ଼ କ'ରିତେ ଲାଗଲ, ଶକ୍ର ବଙ୍କୁ—
ଏ ସତି—ନା ସ୍ଵପ୍ନ !

୭

ରାତ୍ରି ଗତୀର ହ'ତେ ହ'ତେ କ୍ରମଶଃ ଭୋରେର ଦିକେ ଗଡ଼ିଯେ
ଚଲେ । ସମୀରେର ମାଥାର କାହେ ଜେଗେ ବସେ ଥାକି । ଚୋଥେ
ଏକଟୁ ତନ୍ଦ୍ରା ଏସେଛିଲ, ମନେ ହ'ଲ, କେ ଯେନ ଏକଟୁ ଜଳ ଚାଇଲେ ।
ଚୋଥ ମେଲିତେଇ ଦେଖି, ସମୀରେର ଜ୍ଞାନ ହ'ଯେଛେ । ବଲ୍ଲୁମ,
ସମୀର, ଜଳ ଥାବି ?

ଶୁଣି ମୁଖେ ପାଦରେ କହିଲୁମ୍

ଶୀଘସରେ ସମୀର ବଲଲେ, ହଁ, ଭାଇ ।

ତାଡ଼ାତାଡ଼ି ଏକ ପ୍ଲାସ ଜଳ ନିୟେ ତାର ମୁଖେ ଧରିତେଇ ମେଷଟ ଘଟ କ'ରେ ସବଟା ଥେଯେ ଫେଲଲେ । ବଲଲୁମ, ସମୀର, ଏଥିନେ ଏକଟୁ ଆରାମ ବୋଧ ବରହିଲୁ ?

ଏକଟୁ ମାନ ହେସେ ମେ ଉତ୍ତର ଦିଲେ, ହଁ, ଭାଇ । କୋନ କଷ୍ଟ ନେଇ, ଶୁଦ୍ଧ ଗାୟେ ଅଛି ବ୍ୟଧା ।

ଏକଟା ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତାର ବୋକା ନେମେ ଗିୟେ ମନଟାକେ ହାଲକା କରେ ଦିଲେ । ଯାକ, ଶଙ୍କରେର ଓବୁଧଟା ବେଶ ଫଳ ଦିଯ଼େଇ । ନଇଲେ, ଯାତନାୟ ସମୀର ନିଶ୍ଚଯିତା ଚୀଂକାର କରନ୍ତ ।

ଆବାର ଯଥିନ ସମୀରେର ଦିକେ ଚାଇଲୁମ, ତଥିନ ମେ ଗାଢ଼ ନିଶ୍ଚିତ । ଖୁସୀ-ମନେ ଆମିଓ ତାର ପାଶେ ଶୁଯେ ପଡ଼ଲୁମ ।

ତିନ ଦିନ କେଟେ ଗେଛେ । ଖାଓଯା ଆର ଘୁମାନୋ ଛାଡ଼ା ଆର ଆମାଦେର କିଛୁ କରନ୍ତେ ହୟନି । କଷ୍ଟ ଶୁଦ୍ଧ ଘରେର ମଧ୍ୟେ ବନ୍ଦୀ ଥାକାର । ଆମାଦେର ଖାବାର ଆନା ଆର ପ୍ରୋଜନୀୟ ସବ କାଜ କରେ ଶଙ୍କର । ମେ ଛାଡ଼ା ଆର କାଉକେ ଏ ତିନଦିନ ଆମ ଦେର ଘରେର ତ୍ରି-ସୌମାନ୍ୟ ଦେଖି ନି ।

ସମୀର ବେଶ ସାମଲେ ଉଠେଛେ । ତାକେ ଶଙ୍କରେର ସବ କଥା ବଲେଛି । ବିଶ୍ୱାସ ମେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରେନି । ମେ ଜଣେ ତାକେ ଦୋଷ ଦେଓଯା ଥାଏ ନା । ଦୁନିଆ ସିଂ-ଏର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଯେ ଏଥିନେ ତାର ଚୋଥେର ସାମନେ ଜଲ୍ ଜଲ୍ କରଛେ । ସମୀରେର ପରାମର୍ଶ ମର୍ତ୍ତ

শঙ্করের সঙ্গে দুর্ব্যবহার করা হচ্ছে। এ সম্বন্ধেও ঘদি সে আমাদের

উপর তুক্ষ না হয়, তবে বোঝা যাবে, তার এ পরিবর্তন আন্তরিক।

আমাদের ব্যবহারে শঙ্করকে দৃঢ়িত বই তুক্ষ বলে মনে হয় না।

সমীরের পরীক্ষা শেষ হ'ল। শঙ্কর পাশ করেছে, অর্থাৎ তার এ পরিবর্তন মিথ্যা নয়।

সেদিন শঙ্কর আস্তে বল্লুম, শঙ্কর, আমাদের এ অবশ্যায় আর কতদিন থাকতে হবে?

শঙ্কর বল্লে, কাল তোমাদের এখান থেকে যেতে হবে।

বল্লুম, কোথায়?

শঙ্কর বল্লে, আমাদের প্রধানের কাছে। তোমাদের সম্বন্ধে কি করা হবে, তার কাছে সে বিষয়ে আদেশ চাওয়া হয়েছিল, হকুম এসেছে, সেখানে পাঠাবার। কালই তোমাদের যেতে হবে।

সমীর বল্লে, সে এখান হ'তে কতদূর?

শঙ্কর বল্লে, ক্রোশ ছয় পূর্বে ব্রহ্মদেশের কাছাকাছি।

অনেক কিছু কথা শঙ্করকে প্রশ্ন করতে ইচ্ছে হচ্ছিল, কিন্তু সাত-পাঁচ ভেবে চুপ করে রইলুম।

রাত্রে দু'জনের চোখে ঘুম এল না। আমাদের অদৃক্তে

পুরুষ প্রকৃতি এবং মহিলা প্রকৃতি

ভবিষ্যতে আরও কি জমা আছে—তাই আলোচনা করতে লাগলুম। কি করে, কতদিনে এর হাত থেকে মুক্তি পাব তা-ও।

কি কারণে বল্টে পারিনা, মনটা সকাল থেকেই ভাল ছিল না। বেলা অট্টটা আনন্দজ শঙ্কর হাসি মুখে এসে হাজির। বল্লে, আমার সঙ্গে তোমাদের যাবার হ্রকুম হয়েছে। চট্টপট্ট তৈরী হ'য়ে নাও; দশটার মধ্যে বেরোতে হবে। তারপর গলাটা একটু খাটো করে বল্লে, সকলের সামনে আমার ব্যবহার মন্দ বলে ঠেকলেও তোমরা দুঃখ পেও না।

শঙ্কর আমাদের সঙ্গী হবে শুনে মনটা খুসী হ'ল; বুঝলুম, ভেতরে ভেতরে এই ভাবনাটাই আমাকে ভাবিয়ে তুলেছিল।

সমীর বল্লে, শঙ্কর, তুমি নিশ্চিন্ত হও। আমাদের তৈরী হ'তে পাঁচ মিনিটের বেশী লাগবে না।

যাত্রার পূর্বক্ষণে উঠেনে এসে দাঁড়ালুম। চারজন অহমকে সঙ্গে নিয়ে শঙ্কর আসতেই, আবার কোন্ অজানা কূলের উদ্দেশ্যে যাত্রা শুরু হ'ল।

চারজন অহম, শঙ্কর আর আমরা দু'জনে...

চারপাশে চারজন অহম, মাঝে আমরা তিনজন—এই রূকম ভাবে পথ চলেছি। কোনদিকে চাইতে সাহস হয়ে না, পাছে এই বুনোগুলো ভাবে, আমরা পালাবার ফিকিংরে আছি। তাতে হয় ত অকারণ জালাতন ক'রে—প্রাণ অর্তিষ্ঠ ক'রে তুলবে।

ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗଭୀର ବନ ।

ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗଭୀର ବନ । ଦିନେର ଆଲୋର ସେଥାନେ ପ୍ରବେଶାଧିକାର ଥାକଲେଓ ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବେର ଛିଲ ନା । ଗାହେର ପାତାର ଫାଁକେ ଫାଁକେ ଏକଟୁ-ଆଧଟୁ ଆଲୋ ପଡ଼େ—କି ମୁନ୍ଦରଇ ନା ଦେଖାଚେ !

ବନେର ମଧ୍ୟେ ଦିନେର ଆଲୋ କମେ ଏସେହେ—ବୋଧ ହୟ ଏଥିନ ବିକେଳ । ଏକଟା ବାରଣାର ଧାରେ ଏସେ ଶକ୍ର ବଲ୍ଲେ, ଏହିଥାନେ ବସେ ଏକଟୁ ଜିରିଯେ—କିଛୁ ଖେଯେ ନାଓ । ତାରପର ଏକଟୁଖାନି ଗେଲେଇ ଆଜ ରାତ୍ରେର ମତ ବିଶ୍ରାମ ।

ଆଜ ରାତ୍ରେ ତାହ'ଲେ ପ୍ରଥାନେର ଆଜାୟ ପୌଛୋବ ନା !

ଥିଦେ ସତିଇ ପେଯେଛେ । ଅହମ୍ବଦେର ସଙ୍ଗେ ସେ କତକଗୁଲୋ ପୁଁଟଲି ଆହେ ତା ଏତକଣ ନଜରେ ପଡ଼େନି । ତାରଇ ଏକଟା ଖୁଲେ, ଶକ୍ର ସକଳକେଇ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ମୁଡ଼ି ଦିଲେ । ସେଇ ମୁଡ଼ିଗୁଲୋ ଖେଯେ ବାରଣାର କାଚେର ମତ ପରିଷାର ଜଳ ଆଜଳା ଆଜଳା ପାନ କରିଲୁମ । ଦେହ ସେବ ଠାଣା ହ'ଲ ।

ଠାଣା ହାଓସାୟ ଶରୀରଟା ଏକଟୁ ଜୁଡ଼ୋତେ ନା ଜୁଡ଼ୋତେଇ ଶକ୍ର ହକୁମ ଦିଲେ, ଉଠେ ପଡ଼ ସବ । ଆର ଦେରୀ କରଲେ, ପଥେର ମଧ୍ୟେଇ ସନ୍ଧ୍ୟା ହ'ଯେ ଘାବେ ।

ଶକ୍ରରେ କଥାଟା ଠିକ ବୁଝାତେ ପାରିଲୁମ ନା । ତବେ କି ପଥେ ଆମରା କୋନ ଗ୍ରାମ ପାବ ?

ଏତକଣ ସେ ପାଯେ ଚଲା ପଥ ଦିଯେ ଆମରା ଆସିଲୁମ, ସନ୍ଧ୍ୟାର ମୁଖେ ମୁଖେ ପଥ ଛେଡ଼େ ଡାନ ଦିକେ ବୈକଲୁମ । ଅନୁରେ ଏକଥାନା

ଶକ୍ତିର ପାଦରେ ରାଜିନୀତି

କୁଡ଼େ । କୁଡ଼େର ଚାରଧାରେ ଅନେକଥାନି ଜାୟଗା ଜୁଡ଼େ ଶକ୍ତ କରେ
ଉଚୁ ବେଡ଼ା ଦେଓଯା । ବେଡ଼ା ଠେଲେ ଆମରା ସରେର ସାମନେ ଏସେ
ଦୀଡ଼ାଲୁମ । ବୁଝିଲୁମ, ଏହି ସରେଇ ଆମାଦେଇ ରାଜିନୀତି କରନ୍ତେ
ହବେ ।

ସରଥାନି ବେଶ ! ସରେର ମଧ୍ୟେ ଏସେ ଆମରା ଦୁଇନ ପା ଛଡ଼ିଯେ
ବସେ ପଡ଼ିଲୁମ । ଶକ୍ତର ରାଜାର ଯୋଗାଡ଼ କରନ୍ତେ ଲେଗେ ଗେଲ ।
ଅହମେରା ରଇଲ ବାଇରେ । ଶୁଣିଲୁମ, ନିଜେରାଇ ତାରା ରାଜା କରବେ ।
ତାରପର ବାଇରେ ଆଶ୍ରମ ଭେଲେ ପାହାରା ଦେବେ । ବୁନୋ ଜନ୍ମ ଛାଡ଼ା
ବୁନୋ ଲୋକଦେଇ ଆକ୍ରମଣେର ଭୟଓ ନାକି ଆଛେ ।

ରାଜା କରେ ଶକ୍ତର ଡାକ ଦିଲେ ଖେତେ । ବାଇରେ ଆମରା ଖେତେ
ଏଲୁମ । ଓଧାରେ ଅହମେରାଓ ଦେଖିଲୁମ ଖେତେ ବସେଛେ । ସାରାଦିନେର
ପର ଏହି ସାମାନ୍ୟ ଥାତ୍ତେ ସଥେଷ୍ଟ ତୃପ୍ତି ଦିଲେ ।

ଶୁଭେ ଯାବାର ପୂର୍ବେ ଶକ୍ତର ଆର ଏକବାର ଅହମଦେଇ ସାବଧାନେ
ଥାକନ୍ତେ ବଲେ ଦିଲେ । ତାରପର ସରେ ଏସେ ଦରଜାଯ ଦିଲେ ଧିଲ ;
ବଲିଲେ, ଏ ବନେର ମଧ୍ୟେ ବିପଦ ଯେ କୋଥା ହ'ତେ ଆସେ କିଛୁଇ ବଲା
ଯାଯ ନା । ତବୁ ସାବଧାନେ ଥାକା ଭାଲ ।

ତିନଟେ ବାଁଶେର ମାଚାୟ ତିନଜନେ ଶୁଯେ ପଡ଼ିଲୁମ । ଏକଟୁ
ଆଗେଇ କ୍ଲାନ୍ତିତେ ଦେହ ଭେଙେ ପଡ଼ିଛିଲ—ଏଥନ ଆର ତାର
ଲେଶମାତ୍ର ଚିହ୍ନ ନେଇ ।

ଶୟତାନ ରାଜେନ ବାବୁର କବଳେ ପଡ଼ାଇ ପର—ଆଜ ଏହି ପ୍ରଥମ

ଶକ୍ତି ପେଲୁମ

ମନେ ଶାନ୍ତି ପେଲୁମ । ସତି—କି ମନୋରମ ଏହି ଅରଣ୍ୟେର
ନୀରବତା । ଏ ପ୍ରାଣକେ ଶକ୍ତି କରେ ତୋଳେ ନା—ତାକେ ଛୁଯେ
ଆନନ୍ଦେର ଦୋଳା ଦିଯେ ଯାଇ । ମନେ ହଚ୍ଛେ, ସେବ ତିନ ବନ୍ଧୁତେ
ବନଭୋଜନେ ଏସେଛି ।

ହଠାଂ ଏକଟା କଥା ମନେ ହ'ତେହି ବଲଲୁମ, ଶକ୍ତି, ତୋମରା ଏହି
ବାଶେର ମାଚାୟ ଶୋଓ କେନ ? ଏଇ ଚେଯେ ମାଟିତେ ଖଡ଼ ବିଛିଯେ
ଶୋଓଯା ତ ତେର ଆରାମେର ।

ଶକ୍ତି ବଲଲେ, ଏଥାମେ ବଡ଼ ସାପେର ଉପନ୍ଦିବ—ତାହି ବାଶେର
ମାଚାୟ ଶୋଓଯା । ତାରପର ଏକଟୁ ବୁନ୍ଦିତସ୍ଵରେ ମେ ବଲଲେ, ଏକଟା
କଥା ବଲିବ କିଛୁ ମନେ କରବେ ନା, ସମୀର ବାବୁ ।

ତାର କୁଣ୍ଡା ଦେଖେ ଆମାର ମତ ସମୀରଓ ବୋଥ ହୟ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ
ହ'ଯେ ଗିଯେଛିଲ । ଧୀର ସ୍ଵରେ ସମୀର ବଲଲେ, ତୁମି କିନ୍ତୁ ହଚ୍ଛ କେନ
ଶକ୍ତି—ତୋମାର ଯା ଇଚ୍ଛେ ଜିଜ୍ଞାସା କର ; ରାଗ ଆମରା ଏକଟୁଓ
କରବ ନା ।

ଶକ୍ତି ବଲଲେ, ତୋମାଦେର ବାଡ଼ୀର କଥା—ରାଜେନ ବାବୁ କି
କରେ ତୋମାଦେର ଘୋଗାଡ଼ କରଲେନ, ମେ କଥା ଶୁଣିତେ ବଡ଼
ଇଚ୍ଛେ ହୟ ।

ସମୀର ବଲଲେ, ଏହି ! ଏ ବଲିତେ ଆର କି ଆପଣି ଥାକିତେ
ପାରେ ? ତପନ, ବଲ୍ତ ଭାଇ ।

ତିନ ଜନେ ଯେ ଯାର ମାଚାର ଉପର ଉର୍ତ୍ତେ ବସିଲୁମ । ସରେଇ

ପ୍ରମାଣିତ କାହିଁନିବେ ?

ମଧ୍ୟେ ଏକଟା ମିଟମିଟେ ଆଲୋ ଜଲ୍ଛେ । ତାରି ଆଲୋ-ଅଙ୍କକାର
ଏକଟା ସେବ ଗୋପନ ରହୁଣ୍ଡ ସୃଷ୍ଟି କରଛେ । ଆମି ଶୁଣ କରିଲୁମ,
ଆମାଦେର କାହିଁନି । ବଲିଲୁମ, ରାଜେନ ବାବୁର ଶଠତାର କଥା ;
ବଲିଲୁମ, ଦୁଃଖିନି ମାଯେର ଅବସ୍ଥା ; ବଲିଲୁମ, ଅତ୍ୟାଚାରେ ଆମାର
ଦୁର୍ଦୀନ୍ତ କାକାର ବାଡ଼ୀ ଛେଡେ ପାଲାନୋ । ମା ତାକେ ଛେଲେର ମତ
ମାନୁଷ କରେଛିଲେନ—ତାର ଥୋଜ ଥବର ନା ପେଯେ ମା ମୃତ୍ୟୁପ୍ରାୟ ;
ଆମାର ସଂବାଦ ନା ପେଲେ ହୟ ତ ମା ଆର ବାଁଚବେ ନା ।

କାହିଁନି ଶେଷ କରେ—ଶକ୍ତରେର ଦିକେ ଫିରତେଇ ଦେଖି, ଶକ୍ତରେର
ଚୋଥେ କୋଣେ ଜଳ ଚକ୍ର ଚକ୍ର କରଛେ ।

ଶକ୍ତରେର ଚୋଥେ ଜଳ ! ବିଶ୍ୱଯେ ନିର୍ବାକ ହ'ଯେ ଗେଲୁମ ।

ସମୀରେ ଡାକେ ଘୁମ ଭାଙ୍ଗତେଇ ଦେଖି, ବେଶ ବେଳା ହ'ଯେ ଗେଛେ ।
ରାତ୍ରିଟା କି କରେ କେଟେହେ ଜାନି ନା । ତବେ ବୋଧ ହୟ, କୋନ
ରକମ ଗୋଲମାଲ ହୟ ନି ।

ମୁଖ-ହାତ ଧୂମେ କିଛୁ ଥାଓୟା-ଦାଓୟାର ପର ଆବାର ଯାତ୍ରା ହ'ଲ
ଶୁଣ । ଏବାର ପଥ ନା କି ଆର ବେଶୀ ନେଇ ; ବେଳା ବାରଟାର
ମଧ୍ୟେଇ ପୌଛେ ଯାବ ।

ସଡିତେ କଟା ବାଜଳ ଜାନି ନା, ତବେ ଏକ ସମୟ ଆମାଦେର ପଥ-
ଚଲାର ଶେଷ ହ'ଲ—ଆମରା ଗନ୍ଧବ୍ୟ ହାନେ ଏସେ ପୌଛିଲୁମ ।

ପୂର୍ବକାର ବନେର ସଙ୍ଗେ ଏହି ବିଶେଷ କୋନ ତଫାଂ ଆହେ ବଲେ ମନେ ହୁଯ ନା ।

ଏଥାନେଓ ଆମରା ଆଶ୍ରଯ ପେଲୁମ ସେଇ ରକମ ଏକଥାନା ଛେଚ-
ବେଡ଼ାର ମଧ୍ୟେ, ତବେ ହାରାଲୁମ ଶକ୍ରକେ ।

ଦିନେର ମଧ୍ୟେ ହୁଯ ତ ଏକବାର ଶକ୍ରରେ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହୁଯ—ତାଓ
କଣେକେର ଜଣ୍ୟେ ।

ସ୍ଵିତୀୟ ଦିନ ସଞ୍ଚୟାୟ ପ୍ରଧାନେର ଆଦେଶ ମତ ଆମରା ଚଲିଲୁମ—
ତାର ଉଦେଶ୍ୟେ । ମନେର ମଧ୍ୟେ ସାହସ ସଞ୍ଚାର କରତେ ଚେଷ୍ଟା
କରଲେଓ ସାହସ ପେଲୁମ ନା । ବୁକ ଦୁରୁ ଦୁରୁ କାପତେ ଲାଗଲ ।
ଅ-ପ୍ରଧାନଦେର କାହେ ସେ ଅଭାର୍ଥନା ପେଯେଛି, ପ୍ରଧାନେର କାହେ ତାର
କତଞ୍ଜଣ ଲାଭ କରବ—ଏହି ହଲ ମନ୍ତ୍ର ଏକଟା ଚିନ୍ତା !

ପ୍ରଧାନେର ସରେର କାହେ ଏସେ ପା ଆର ଚଲିତେ ଚାଯ ନା—
ତବୁଓ ଚଲିତେ ହଲ । ସର ନିର୍ଜନ । ହ'ଟୋ ତେଲେର ପ୍ରଦୀପେର
ଉତ୍ତଳ ଆଲୋୟ ଆଲୋକିତ । ଫରାସେର ଓପର ଅର୍ଦ୍ଧଶାଯିତ
ଅବସ୍ଥାୟ ପ୍ରଧାନ ଶୁଯେ ଆହେନ । ପ୍ରଧାନେର ମୁଖେ ଦିକେ ଚାଇତେଇ
ଆମି ଯା କଲନା କରେଛିଲୁମ, ସବଇ ସେନ ଓଲୋଟ-ପାଲୋଟ ହୟେ ଗେଲ ।

ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଉତ୍ସାହିତ ଶୁର୍ଡୋଲ ଏକଥାନି ମୁଖ । ସେମନ
ଦୀର୍ଘ ଝାଜୁ ଦେହ, ତେମନି ସମସ୍ତ ଅଙ୍ଗ-ପ୍ରତ୍ୟନେର ଗଠନ ନିର୍ମିତ ଶୁନ୍ଦର ।
ପ୍ରତିଭାୟ ଉତ୍ସଳ ଦୁ'ଟି ଚୋଥ—ତାତେ ସେନ ନୀଳ ଆକାଶେର ଗାଢ଼
ରହନ୍ତି । ଚାଇଲେ, ହଠାଂ ଚମକ ଲାଗେ, ଭୟ ହୁଯ ନା ।

আমরা ঘরের মাঝখানে দাঁড়াতেই প্রধান আমাদের দিকে
একবার মুখ তুলে তাকালেন—সে দৃষ্টি কি তীব্র ! মনে হ'ল
বেশ আমাদের মনের গোপন কোণ পর্যন্ত পেঁচল ; কিন্তু এই
ক্ষণেকের দেখাতেই—তাঁর মুখের উপর যে বেদনার ছায়া
পড়েছিল তা আমার দৃষ্টি এড়াল না—কিসের এ দ্রুত ?

পরক্ষণেই মনে হ'ল, সং হ'ক আর অসং-ই হ'ক এত
বড় একটা প্রতিষ্ঠানের গুরুত্বার দায়িত্ব যাঁর মাথায়—মুহূর্তমাত্র
চিন্তাকে মন থেকে নির্বাসিত করবার সময় তাঁর কোথা ?

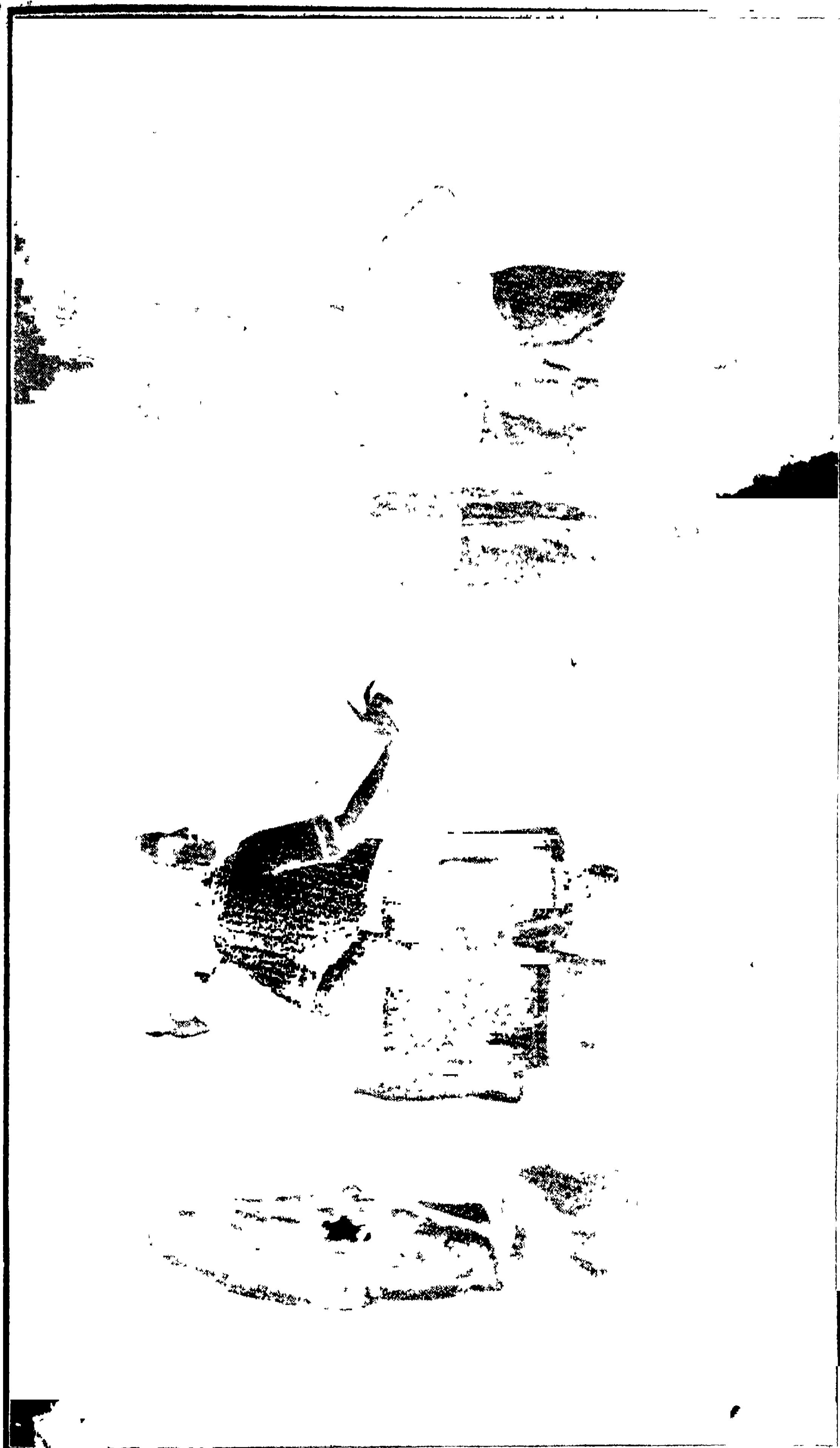
প্রধান প্রশ্ন ক'রলেন—কোথায় আমাদের বাড়ী, আমাদের
পিতৃ-পরিচয় প্রভৃতি সামাজ্য গুটিকত কথা ।

কি গম্ভীর মে স্বর ! সে স্বর এবং দৃষ্টির সামনে দাঁড়িয়ে
বোধ হয় শয়তানেরও মিথ্যে কথা বলতে মুখে বেধে যায়—
আমরা ত কোন ছার ! সাধ্যমত সকল প্রশ্নেরই সত্যি
উত্তর দিলুম ।

আমার কথা শেষ হ'লে প্রধান শক্রের দিকে চেয়ে হাত-
খানা মুছ নাড়িলেন ।

শক্র ইঙিতে আমাদের তাকে অনুসরণ করতে বলে
এগোল । বুঝলুম, আমাদের পরীক্ষা শেষ হ'য়েছে । এ রূপম
পরীক্ষা আমরা দিনে যতবার বল্বে দিতে পারি ।

কি পার্থক্য এই প্রধান ও অপ্রধানদের মধ্যে । লোকে

ଆবିର ଅଭିଜ୍ଞା କିନ୍ତୁ ତୌମେର ମତ ଅଟିଲା । କୋଣ କିଛିଏ ତାକେ ସଫଳ ଥେବେ ଟିଳୋଟୁ ପାରିଲାନା ।—୯୭ ପୃଃ ।

বলে সূর্যের তাপ সহ হয় ; কিন্তু সেই তাপে জন্ম যে বালি—
তার উভাপ অসহ । কথাটা বলে বলে সত্য ।

আমাদের সম্বন্ধে কি আদেশ হল জানবাৰ জন্তে মন
ছট্টফট্ট কৱতে লাগল । ছেড়ে দেবে এ আশা কৱি না—তবে
শাস্তি যদি আবাৰ পেতেই হয়, তাৰ স্বৰূপটা আগে থেকে জানা
থাকলে প্ৰস্তুত হ'য়ে থাকতে পাৰি—শাস্তিৰ দুঃখ তাতে বৱং
একটু লাঘব হয় ।

শঙ্কুৰকে কাছে পোয়ে একবাৰ জিজ্ঞাসা কৱেছিলুম, কিন্তু
সে-ও কোন আভাস দিতে পাৱেনি । ব্যস্ত হ'য়ে কোন লাভ
নেই জেনে, নিশ্চিন্ত মনে খেয়ে-দেয়ে ঘুমিয়ে কাটিয়ে দোব ঠিক
কৱলুম । এভাবে যে কটা দিন কাটে—তাতে লাভ বই
লোকসান দেখি না ।

সেদিন শঙ্কুৰেৰ সঙ্গে অপৰ একটি লোক আমাদেৱ ঘৰে
শুভাগমন কৱলেন । পৱিচয় জানা না থাকলেও অভ্যৰ্থনা
কৱতে কৃটি কৱলুম না । হিন্দু আমৱা—এটা বেশ জানি যে,
তেত্ৰিশ কোটী দেবতাদেৱ মধ্যে সকলেৰ ভাল কৱবাৰ ক্ষমতা
না থাক, মন্দ কৱতে পাৱেন ঘোল আনা । সুতৰাং উপেক্ষা
কাউকেই কৱা চলবে না ।

লোকটি বললে, তোমৱা লেখাপড়াৰ কাজ ভাল জান ?

তাৰ কথা শুনে হাসি এলু । আমাৰ উভৰ দিতে দেৱী

କାଜ-କର୍ମ କରିବାର ପାଇଁ ଯାହା କିମ୍ବା

ଦେଖେ, ସମୀର ବଲ୍ଲେ, କାଜ ଜାନି ନା ବଟେ, ତବେ ଲେଖାପଡ଼ା କିଛୁ
କିଛୁ ଜାନି ।

ସମୀରେ ଏହି ଠାଟ୍ଟାତେ ଆବାର କି ଫ୍ୟାସାଦ ବେଧେ ଓଠେ ଭେବେ
ଭୟ ପେଯେ ଗେଲୁମ, କିନ୍ତୁ କଥାଟା ଗାୟେ ନା ମେଥେ ସେ ବଲ୍ଲେ,
ତା ହ'ଲେଇ ହ'ଲ । ଓ ଏକଇ କଥା ।

ଏକ ହ'କ, ଆର ନାଇ ହ'କ—ଆମାର କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱଯେର ଆର ଅନ୍ତ
ରହିଲ ନା । ପ୍ରତିଘାତ କରବାର କ୍ଷମତା ଥାକତେ କେଉ ଯେ ଏବକମ
ଭାବେ କ୍ଷମା କରତେ ପାରେ, ଏବ ଆଗେ ଆର ଦେଖିନି କଥନ ।

ଲୋକଟା ବଲ୍ଲେ, ବେଶ, ତୋମରା କାଠ-ଚାଲାନି କୁଳୀଦେର
କାଜର ହିସେବ ରାଖିବେ—ତୋମାଦେର ଉପର ପ୍ରଧାନେର ଏହି ଭାଦେଶ
ହେୟଛେ । ଏଥିନ ଚଲ, ଖାତାପତ୍ରର ସବ ବୁଝିଯେ ଦି ।

ଆର ଗାଛ କୋପାତେ ହବେ ନା—ଏହି ଭେବେ ମନ ଆନନ୍ଦେ ନେଚେ
ଉଠିଲ । ଏକଟିଓ କଥା ନା ବଲେ, ଲୋକଟାର ପିଛୁ ପିଛୁ ଚଲିଲୁମ ।

କାଜ-କର୍ମ ବୁଝେ ନିତେ ଆମାଦେର ବିଶେଷ କଷ୍ଟ ହ'ଲ ନା ।
ସାଧାରଣ ହିସାବେର ଭାର ପଡ଼ିଲ ଆମାର ଉପର—ସମୀର ପେଲ
କୁଳୀଦେର କାଜର ହିସାବ ରାଖାର ଭାର ।

କାଜ ସହଜ ହ'ଯେ ଗେଲ, ଏ ଆନନ୍ଦେ ଆମାଦେର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ
ଭୁଲିଲୁମ ନା । କାଜ-କର୍ମ କରି—ଯାରା ଆଲାପ କରତେ ଆସେ

ଶ୍ରୀକୃତ୍ସମାଧିବିଦ୍ୟାରେ ପରମାନନ୍ଦ

ହାସିମୁଖେ ତାଦେର ସଙ୍ଗେ କଥା ବଲି—ଦୈନିକ ଯତ୍ନୀ କାଜ ହଓଯା
ଉଚିତ ତାର କମ ହ'ଲେ ସର୍ଦ୍ଦାରଦେର ଧମକ ଦି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦେ
ଦେଖାତେ ଚାଇ—ଆମରା ଏଖାନକାର ସଙ୍ଗେ ବେଶ ମିଶେ ଗେଛି—
ଆମାଦେର ମନ ଗେଛେ ଏଥାନେ ବସେ ।

କର୍ତ୍ତୃତ୍ବର ବୋଧ ହୟ ଏକଟା ମୋହ ଆଛେ, ନଇଲେ ସର୍ଦ୍ଦାରଦେର
ଧମକ ଦିଲେ ମନ ଖୁସୀ ହୟେ ଓଠେ କେନ ?

ଏଥାନେ ଆର ସବ ବିଷୟେ ଶୁବିଧା ହ'ଲେଓ ଏକଟା ଅଶୁବିଧା
ଥେକେ ଗେଛେ, ସେଟା ସ୍ଵପାକ ଆହାର ।

କିନ୍ତୁ ଏ ନିଯେ ଦୁଃଖ କରା ଭୁଲ ; ଜଗତେ ସକଳ ବିଷୟେ ଶୁଖୀ
ମାନୁଷ କ'ଟା ଆଛେ ?

ଏଥାନେ ଏସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚିନ୍ତା କରା ଛାଡ଼ି—ପାଲାବାର ଆର କୋନ
ଶୁବିଧା କରେ ଉଠିତେ ପାରି ନି । କ୍ଷମତା ହାତେ ପେଯେ ପ୍ରଥମଟା
ବୁଝାତେ ପାରି ନି ଯେ, ଏଇ କ୍ଷମତାଇ ଏକଦିନ ଆମାଦେର ଏମନ କରେ
ବିପନ୍ନ କରବେ ।

ଆମାଦେର ରତ୍ନମୂର୍ତ୍ତି ଦେଖେ ସର୍ଦ୍ଦାରଗୁଲୋ ଡୟ କରା ତ ଆରନ୍ତ
କରେଛେ । ଶୁତରାଂ ଆଲାପ କରେ ଯେ ଏଦେର କାହିଁ ଥେ କ ବନେର
ପାରିପାର୍ଶ୍ଵିକ ଅବଶ୍ଵା ଜେନେ ନୋବ, ତାର ଉପାୟ ଆର ରାଁ ; ନି ।

ଆରଓ ବିପଦେ ପଡ଼େଛି, ଶକ୍ତରକେ ନିଯେ । ତାର ସଙ୍ଗେ ତାର
ଦେଖା ହୟ ନା—ସେ ଏଥାନେ ଆଛେ, ନା ରାଜେନ ବାବୁର ଦଲେ ଫିରେ
ଗେଛେ, ତା ଜାନି ନା । ତାର ଉପର ରାଗ ହୟ । ଭାଲ କରେ ଭେବେ

ପ୍ରମାଦ କଥା ପାତ୍ର

ଦେଖିଲେ କିନ୍ତୁ ରାଗେର କୋନ ଅର୍ଥ ଖୁଜେ ପାଓଯା ଯାଯନା । ସେ ଆର ଆମାଦେର ଉପର ଅତ୍ୟାଚାର କରବେ ନା—ତାମାଦେର ବଞ୍ଚୁ ହବେ ବଲେଛିଲ । ତାର କଥାର ନଡ଼ଚଡ଼ ତ ହୟ ନି । ଯାଦେର ନିମିକ ସେ ଏତଦିନ ଖେଳେ ଏସେଛେ, ତାଦେର ସଙ୍ଗେ ନିମିକହାରାମୀ କରେ, ସେ ଆମାଦେର ମୁକ୍ତ କରେ ଦେବେ—ଏ ତାଶ୍ଵାସ ମେ ତ ଇଞ୍ଜିତେଓ ଆମାଦେର ଦେଉ ନି !

ସତ ଦିନ ଘାଚେ, ମନେ ମନେ ତତଇ ଯେନ ହତାଶ ହଚିଛ । ରାତ୍ରେ, ସାରାଦିନେର କର୍ମ-କୋଲାହଲେର ଅବଳାନେର ପର, ସଥନ ବିଛାନାର ଓପର ଏଲିଯେ ପଡ଼ି, ତଥନ ଛାଡ଼ା-ପାଓଯା ମନଟା ଆତ୍ମୀୟ-ସ୍ଵଜନେର କାହେ ସୁରେ ବେଡ଼ାଯ । ମନେ ପଡ଼େ, ଆମାର ସେଇ ଶୈଶବ-ସ୍ୱତି ମାଥା ଜନ୍ମଭୂମିକେ ଆର ବିଦ୍ୟାଯ କାଲେର ଅଶ୍ରୁମୁଖୀ ଆମାର ମାକେ !

ଏମଣି କରେ ଦିନେର ପର ଦିନ କାଟି ; କ୍ରମେ ମାସଓ ଗଡ଼ିଯେ ଯାଯ । ହିସାବ କରେ ଦେଖି, ବାଡ଼ୀ ଛେଡ଼ ବେରିଯେଛି ଆଜ ଏଇ ଆଡ଼ାଇ ମାସ ।

ନିଷ୍ଫଳ ଆଶା ମନେର ମଧ୍ୟେ ପୋଷଣ କରେ ମୁକ୍ତ ପାଓଯା ସମ୍ବନ୍ଧେ ସଥନ ପ୍ରାୟ ହାଲ ଛେଡ଼ ଦିଯେଛି, ତଥନ ଏକଟି ଘଟନା ଆମାଦେର ମୃତ-ଦେହେ ଯେନ ପ୍ରାଣ ଏନେ ଦିଲେ ।

ସେଦିନ କୋନ୍ ଶୁଭକ୍ଷଣେ ରାତ ପୁଇଯେଛିଲ ଜାନି ନା । ତାର କଥା ଜୀବନେ କୋନଦିନ ଭୋଲବାର ନାହିଁ । ଦିନଶେଷେ ଏସେଛି ଆମାଦେର କୁଟୀରେ ଫିରେ । ଏକଟୁ ବିଶ୍ରାମେର ପର ରାନ୍ନାର ଯୋଗାଡ଼

ପାତାଳରେ କିମ୍ବା କିମ୍ବା

ଦେଖିବାର ଜଣ୍ଯେ ଉଠିଲୁମ । ସରେର ସେଥାରେ ଚାଲ-ଡାଳ ରାଖା ଛିଲ, ସେଥାମେ ଗିଯେ ଦୁ'ଟୋ ଚକ୍ରକେ କି ଜିନିଷେର ଉପର ଲଙ୍ଘ ପଡ଼ିଲ । ଡାଳ କରେ ପରୀକ୍ଷା କରେ ତାନିରେ ମନ୍ତ୍ର ଉଠିଲ ଭରେ । ଡାକ ଦିଲୁମ, ସମୀର, ଶିଗ୍ନୀର ଆୟ—

କଥାର ମଧ୍ୟେ ସେ ବାସ୍ତତାର ଶୁର ଫୁଟେ ଉଠେଛିଲ, ତା ଶୁଣେ ସମୀର ଦୌଡ଼େ ଏଲ ; ବଲ୍ଲେ, କି ହେଁବେ ତଥା ?

ଚକ୍ରକେ ଜିନିଷ ଦୁ'ଟୋ ଆର କିଛୁ ନୟ—ଦୁ'ଥାନା ପ୍ରକାଣ୍ଡ ଛୁରି—ଆଙ୍ଗୁଳ ଦିଯେ ସମୀରକେ ତା-ଇ ଦେଖିଯେ ଦିଲୁମ ।

ଛୁରିଗୁଲୋ ପରୀକ୍ଷା କରେ ସମୀର ବଲ୍ଲେ, ବେଶ ଭାରୀ ଆର ଧାରାଲୋ ; ଏକ ଏକ ସାଇେ ଏକ ଏକଟା ଲୋକକେ ଦୁ' ଟୁକ୍କରୋ ନା କରା ଯାକ—ଭୀଷଣଭାବେ ଜଥ୍ୟ ବରା ଯାବେ । ଆୟ, ତଥା, ଏଗୁଲୋ ଲୁକିଯେ ଫେଲା ଯାକ—ଭଗବାନ ଯଥନ ପାଇଁ ଦିଯେଇବେ ।

ବଲ୍ଲୁମ, କିନ୍ତୁ କେଉ ସଦି ରେଖେ ଗିଯେ ଥାକେ—ଫିରେ ଏସେ ନା ପାଇଁ...

ଆମାର କଥାଯ ବାଧା ଦିଯେ ସମୀର ବଲ୍ଲେ, ନା ପାଇ ବ'ଯେ ଗେଲ । ଆମରା ତାର କି ଜାନି ? ଏ ଦୃଷ୍ୟଗ ହାତେ ପେଯେ କଥନଇ ଛାଡ଼ା ଯେତେ ପାରେ ନା ! ଏ ଦୁ'ଟୋ ଲୁକୋତେଇ ହବେ ।

କିନ୍ତୁ ଲୁକୋବାର ମତ ଜାଯଗା ଏ ସରେର ମଧ୍ୟେ କୋଥାଯ ?

ସନ୍ତ୍ଵବ ଏବଂ ଅସନ୍ତ୍ଵବ ଅନେକ ଆଲୋଚନାର ପର ଠିକ ହ'ଲ, ସରେର ଆଡ଼ାର ଉପର ଓଗୁଲୋ ରାଖା ହବେ । ଠିକ ତୋ ହ'ଲ, କିନ୍ତୁ

କାଜେ ତା କି କରେ ପରିଣିତ କରା ଯାଯା ?

କାଜେ ତା କି କରେ ପରିଣିତ କରା ଯାଯା ? ଏ ଉଚୁ ଆଡ଼ାର ନାଗାଳ ପାଓଯା ଯାବେ କି କରେ ?

ଯା ହ'କ, ଉପାୟ ଏକଟା ମିଲିଲୋ । ଆମାର କାଥେର ଓପର ଚଢ଼େ ସମୀର ଆଡ଼ାୟ ଉଠେ ପଡ଼ିଲ । ତାରପର ସେ ଛୁରି ଦୁ'ଟୋ ଭାଲ କରେ ଲୁକିଯେ ରେଖେ ନେମେ ଏଲ ।

କୋନ ପଥ ଖୁଁଜେ ନା ପେଯେ ମନେର ସେ ଇଚ୍ଛା ଗୋପନେ ସମାଧି ଲାଭ କରଛିଲ, ଆଜ ଏହି ସାମାନ୍ୟ ଏକଟୁ ସନ୍ତାବନାର ସ୍ପର୍ଶେ ଏସେ ତା ଆବାର ସଚେତନ ହ'ୟେ ଉଠିଲ । ଏଥିନ ଆମାଦେର ଏକମାତ୍ର ଚିନ୍ତା ହ'ଲ, ଏକଟୁ ପଥେର ସନ୍ଧାନ କି କରେ ପାଓଯା ଯାଯା...

ଚିନ୍ତାମାତ୍ରାଇ ସାର ହ'ଲ । ପଥେର ସନ୍ଧାନ ଆର ମିଲିଲୋ ନା । ବ୍ୟର୍ଥ ସନ୍ଧାନେ କାଟିତେ ଲାଗଲ ଦିନେର ପର ଦିନ ।

ଭଗବାନ୍ କଥନ ସେ କି ବ୍ରକମ ଭାବେ ଯୋଗାଯୋଗ ସଟିଯେ ଦେନ, ତା ମାନୁଷେର ବୁଦ୍ଧିର ଅଗୋଚର । ନଇଲେ, ଯାର ଚିନ୍ତାୟ ଦିନରାତ୍ରି ଚୋଖେ ସୁମ ଛିଲ ନା—ସେଟୀ ସେ ଏମନ ସହସା, ଏମନ ଅଧାଚିତଭାବେ ଆମାଦେର ହାତେ ଏସେ ପଡ଼ିବେ, ତା ଭାବତେও ପାରି ନି ।

ସେଇ କଥାଟାଇ ଏଥିନ ବଲି । ମେଦିନ କାଜେର ଫାଁକେ ଦସ୍ତର-ଖାନାର କତକଣ୍ଠିଲୋ କାଗଜ-ପତ୍ର ନାଡ଼ାଚାଡ଼ା ବରଛିଲୁମ । ହଠାତ୍ ତାର ମଧ୍ୟେ ଏକଥାନା ଛକ୍-କାଟା କାଗଜ ଦେଖିତେ ପେଲୁମ । କୌତୁଳୀ ହୟେ ସେଥାନା ନିଲୁମ ଟେନେ । ପଥେର ଏକଥାନା ନଞ୍ଚା । ହାତଟା କେଂପେ ଉଠିଲ ; ଦୁରକ୍ତ କରିତେ ଲାଗଲ ବୁକଟା । ସେଟୀ

କାଗଜଟୀ ଦେଖିଲୁମାନ୍ତର

ଯେ କୋଣ ପଥେର ନନ୍ଦା—ତା ଦେଖିବାର ଆର ସାହସ ହ'ଲ ନା । କି ଜାନି, ସଦି କେଉ ଏସେ ପଡ଼େ ? ସଦି କେଉ ଦେଖିତେ ପାଇଁ ତାଡ଼ାତାଡ଼ି କାଗଜଟୀ ତାଙ୍କ କରେ ଟ୍ୟାକେ ଗୁଞ୍ଜେ ନିଲୁମ । ସମୀରକେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତଥନ କୋନ କଥା ବଲ୍ଲତେ ସାହସ ହ'ଲ ନା ।

ଏଇ ପର ଆର ଆମାର ମେଖାନେ ବସେ ଥାକା ଅସନ୍ତବ ହ'ଯେ ଉଠିଲ । ଭୟେ, ଉତ୍ତେଜନାୟ କପାଳେ ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ ଘାମ ଦେଖା ଦିଲ ।

ଘରେ ଫିରେ ଏସେও ସମୀରକେ କିଛୁ ଜାନାଲୁମ ନା । ଥାଓୟା-ଦାଓୟାର ପର ଦୁ'ଜନେ ଶୁଯେ ପଡ଼ିଲୁମ । କ୍ରମେ ଚାରଧାରେର କଳ-କୋଲାହଲ ନୀରବ ହେଁ ଗେଲ ।

ଧୀରେ ଧୀରେ ଡାକିଲୁମ, ସମୀର !

ସମୀର ତଥନୋ ଘୁମୋଯ ନି । ବଲ୍ଲେ, କି ରେ ?

ବଲ୍ଲୁମ, ଆଲୋଟୀ ଝେଲେ ନିଯେ ଏକବାର ଏଥାନେ ଆଯ ତ ଭାଇ ।

ଆଲୋ ନିଯେ ସମୀର ଏସେ ହାଜିର ହ'ତେଇ ତାର ଚୋଥେର ସାମନେ ସେଇ କାଗଜଖାନା ମେଲେ ଧରିଲୁମ ।

କାଗଜଟୀ ଏକବାର ଭାଲୋ କରେ ଦେଖେ ନିଯେ ସମୀର ଉଂସାହ ଭରେ ବଲ୍ଲେ, କୋଥାଯ ପେଲି ଏଟା ?

ପେଯେଛି କୋଥାଯ ସମୀରକେ ବଲ୍ଲୁମ ।

ସମୀର ବଲ୍ଲେ, ତପନ, ଏହିବାର ବୁଝି ଆମାଦେର ମନେର ଇଚ୍ଛା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୟ ।

১০৪ বাবু কে কেন্দ্ৰীয় হৈল

আশায়-আনন্দে মনটা দুলে উঠল। মুখ দিয়ে কোন কথা
বেরল না।

সমীর বলতে লাগল, কাগজের উপর দু'টো পথের উল্লেখ
হয়েছে। একটা গিয়েছে, রাজেন বাবু যে বনে আছেন সেইখানে
—অপরটা গিয়ে পেঁচেতে শিলচরে।

সে রাতে ঠিক হ'য়ে গেল—পরের দিন আমরা শিলচরের
দিকে যাত্রা করব।

পরদিন প্রভাত যেন এক নৃতন বার্তা নিয়ে হাজির হ'ল।
আজকে সব কিছুরই ঝং ঘেন গেছে বদলে। আকাশ-বাতাসে
যেন মুক্তির আনন্দের আভাস পাচ্ছি।

আজ যেন কিছুতেই মন বসে না। কোন কিছু অন্যায়ই
যেন চোখে পড়ে না। আসন্ন মুক্তির আনন্দ যেন তাদের সমস্ত
দোষ হরণ করেছে। তাই—যে ক্রটির জন্যে অন্তিম সর্দারদের
বকেছি—আজ সেগুলো ক্রটি বলেই মনে হ'ল না।

সঙ্ক্ষা যত এগিয়ে আসতে লাগল, একটি দু'টি করে সঙ্ক্ষা-
তারা যতই ফুটে উঠতে লাগল আকাশের গায়ে, মন ততই
চঞ্চল হ'য়ে উঠতে লাগল। যাত্রা করবার অধীরতা তার
মধ্যে ছিল বটে, কিন্তু তার চেয়ে ছিল সাফল্যের সন্দেহ।
কেবলি মনে হচ্ছিল, যদি আবার ধরা পড়ি...

সময় কারও জন্যে অপেক্ষা করে না। সমীরের হিসাব
মত আমাদের যাত্রার ক্ষণও এক সময় এসে গেল। পথের
দেবতাকে স্মরণ করে অগ্রসর হ'লুম।

মনকে প্রবোধ দিলুম, চেষ্টা করতে হবে; ফলাফল যাই
হ'ক না কেন।

চলেছি, ত চলেইছি; পথ একে অচেনা, তায় গভীর বন।
সুতরাং গতি মন্ত্র। প্রতি পদক্ষেপেই শক্তি হ'য়ে উঠি;
উৎকর্ণ হ'য়ে বনের প্রতিটি শব্দ শুনতে চেষ্টা করি।

আকাশে একফালি চাঁদ উঠেছে। তারি আলোয় যেন দূরে
কতকগুলো কুঁড়ে দেখতে পেলুম। ভয়ে আর পা চলে না।

সমীরও দেখলুম, বেশ, চিন্তিত হ'য়ে পড়েছে। পরামর্শমত
ঠিক করলুম, আর এগোন হবে না। এখানেই লুকিয়ে থাকব,
তাতে বরাতে যা-ই হ'ক। জেনে শুনে ও বুনোদের হাতে আর
ধরা দোব না।

‘নিবিড় বন’—একথাটা অপরিচিত নয়; লোকের মুখে
শুনেছি, ছাপার হরফে পড়েছিও, কিন্তু সে সম্বন্ধে মনে মনে
যা ধারণা করে রেখেছিলুম, তা লোককে বলা চলে না।
আমাদের চলার পথের একটু দূরে একটা প্রকাণ্ড অশ্বথ গাছ

ପାତାର ଅନ୍ତରାଳ

ଛିଲ । ଠିକ୍ ହ'ଲ, ତାରଇ ସନ ପାତାର ଅନ୍ତରାଳେ ଆଶ୍ରୟ ମୋବ । ତାରପରେ ବନେର ପାରିପାର୍ଶ୍ଵିକ ଅବସ୍ଥା ଦିନେର ଆଲୋଯ ବେଶ ଭାଲୋ କରେ ଦେଖେ, ତବେ ଆବାର ଅଗ୍ରସର ହୁଏଯା ।

ହ'ଜନେ ଗାଛେ ଉଠେ, ଏକଟା ଶକ୍ତ ମୋଟା ଡାଳେ ଆଶ୍ରୟ ନିଲୁମ । ବସେ ବସେ ବୋଧ ହୟ ଏକଟୁ ତନ୍ଦ୍ରା ଏସେଛିଲ, ହଠାତ୍ ଏକଟା ବିକଟ ଚାଁକାରେ ଘୁମ ଭେଙେ ଗେଲ୍ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜେଗେ ଉଠିଲ—ଚାରଦିକ ଥେକେ ବିଚିତ୍ର ଗର୍ଜନ । ବୁଝିଲୁମ, ବନେ ଜାଗରଣେର ସାଡା ପଡ଼େଛେ ।

ରାତ୍ରିଟା ଜାଗରଣେ ହ'କ—ନ୍ରିବିଷେଇ କାଟିଲ ।

ପ୍ରଭାତ ହବାର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେଇ ସ୍ଵଚ୍ଛନ୍ଦତା ଫିରେ ଏଲ । ମନେ ପେଲୁମ ସାହସ । ରାତ୍ରିର ଏକଟା ବିଭିନ୍ନିକା ଆଛେ । ତାର ଅନ୍ଧକାର ଚିର ବ୍ରହ୍ମାବୃତ । ତାର ମଧ୍ୟେ କି ଯେ ଲୁକାନୋ ଆଛେ, ତା ମାନୁଷେର ବୁଦ୍ଧିର ଅଗମ୍ୟ । କେଉଁ ତା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭେଦ କରତେ ପାରେ ନି ।

ଦିନେର ଆଲୋ କ୍ରମେଇ ବାଡ଼ିଛେ । ଏଥନ ଆମରା ଚାରଧାର ବେଶ ପରିଷକାର ଦେଖିତେ ପାଞ୍ଚିଛି । କିନ୍ତୁ ବନେର ମଧ୍ୟେ ଜନ-ପ୍ରାଣୀର ସନ୍ଧାନ ନେଇ । କାଳ ରାତେ ଯେ କୁଂଡେଗୁଲୋ ଆମାଦେର ଗତିରୋଧ କରେଛିଲ, ତାଦେର ଦିକେ ବିଶେଷ ଭାବେ ଦୃଷ୍ଟି ରାଖିଲୁମ ।

ଏତକ୍ଷଣେ ସକଳେଇ ଜେଗେ ଉଠେଛେ ଏବଂ ଆମାଦେର ପାଲାନୋର ସଂବାଦଓ ବୋଧ ହୟ ଜାନାଜାନି ହ'ଯେ ଗେଛେ । ତାରା କଥନ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହ'ଯେ ବସେ ନେଇ—ଆମାଦେର ଖୌଜେ ଚାରଧାରେ ଲୋକ ପାଠିଯେଛେ । ତାଇ ଠିକ୍ କରିଲୁମ, ଏ ବେଳାର ମତ ଏହି ଗାଛେ ବସେଇ

କାଟାନ ହବେ, ତାରପର ଯଦି ସନ୍ଦେହଜନକ କିଛୁ ନା ସଟେ, ତବେ

ସନ୍ଧ୍ୟାର ଆଗେ ଆର ଏକଟୁ ଅଞ୍ଚଲ ହବ ।

ଗାଛେର ଉପର ବସେ ଆଛି । ଅନେକ ଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି ଯାଚେ,
କିନ୍ତୁ ଭୟ ପାବାର ମତ କିଛୁଇ ଦେଖିତେ ପାଇ ନା ।

କ୍ରମେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଠିଲ ମାଥାର ଉପରେ । ତୃଷ୍ଣାୟ ଗଳା କାଠ ହୟେ
ଗେଛେ । ବଲ୍ଲୁମ, ସମୀର, ଏ ତ ଏକଟା ନଦୀ ଦେଖା ଯାଚେ, ଓର୍ଧାନ
ଥେକେ ହାତ ମୁଖ ଧୁଯେ ଏକଟୁ ଜଳ ଥେଯେ ଆସି ।

ଏକଟୁ ଭେବେ ସମୀର ବଲ୍ଲେ, ଅ, ଯା । କିନ୍ତୁ ଛୁରିଥାନା ମଙ୍ଗେ ନେ ।
ଜଳ ଥେଯେ ଫିରେ ଆସିତେ ବୋଧ ହୟ ମିନିଟ କୁଡ଼ି ଲେଗେଛିଲ ।
ଗାଛେ ଉଠେ ଦେଖି, ସମୀର ନେଇ । ଭୟେ ବୁକେର ଧୂକ୍ଷୁକୁନି ଯେନ
ଥେମେ ଗେଲ । ସମୀର ଗେଲ କୋଥାୟ ? ନଦୀତେ ମେ ଯାଯ ନି ।
ତା ହାଲେ ତ ଦେଖିତେ ପେତୁମ ତାକେ ।

କି ଯେ କରିବ, କିଛୁଇ ଠିକ କରିତେ ପାରିଲୁମ ନା । ଶରୀରେ ଏମନ
ଶକ୍ତି ନେଇ ଯେ, ନେମେ ଗିଯେ ଏଥାର ଓଧାର ଏକଟୁ ସନ୍ଧାନ ନିଇ ।
ଅଚେତନେର ମତ ସେଇଥାନେ ବସେ ରହିଲୁମ ।

କତକ୍ଷଣ ଯେ ଓହି ରକମ ଭାବେ କେଟେହେ, ଜ୍ଞାନି ନା । ହଠାତ
ପେହନ ଥେକେ କେ ଆମାର ପିଠେ ହାତ ଦିତେଇ ଚମ୍କେ ଫିରେ ଚାଇଲୁମ,
ଦେଖି, ହାତେ କତକ ଗୁଲୋ ଫଳ ନିଯେ ସମୀର ଦାଁଡିଯେ ।

ଆମାକେ ଚମ୍କାତେ ନେଥେ, ସମୀର ଏକଟୁ ହେସେ ଉଠେ ବଲ୍ଲେ,
ଏମନ ତମୟ ହୁଏ କି ଭାବିଛିଲି ରେ ?

କବିତା ପରିଚୟ

ଏତଙ୍କଣ ସମୀରକେ ନା ଦେଖତେ ପେଯେ ମନେ ସେ ଭୟ ହୁଯେଛିଲ,
ତାକେ ଦେଖବାମାତାଇ ତା ରାଗେ ପରିଣତ ହ'ଲ । ବିଶେଷ ତାର ହାସି
ଦେଖେ ଜଳେ ଉଠେ ବଲ୍ଲୁମ, ହାସତେ ତୋର ଲଜ୍ଜା କରେ ନା ? କୋନ
କଥା ନା ବଲେ ଗିଯେଛିଲି କୋଥାଯ ?

ଆମାର ରାଗ ଥାମାବାର ଜଣ୍ଯେ ସମୀର ବଲ୍ଲେ, ସତି ଏଟା
ଆମାର ଅନ୍ତାଯ ହୁଯେ ଗେଛେ—ରାଗ କରିସ୍ ନି । ଏକଟା ଭାରି
ଶୁଖବର ଆଛେ ।

ମନଟା ଠାଣ୍ଡା ହ'ଲ । ବଲ୍ଲୁମ, ଶୁଖବର କି ଶୁନି ? ଗିଯେଛିଲି
କୋଥାଯ ? ଏ ସବ ଫଳଇ ବା କୋଥାଯ ପେଲି ?

ସମୀର ବଲ୍ଲେ, ବାସରେ ! ଏକସଙ୍ଗେ ତୁହି ଏତଙ୍ଗଲୋ ପ୍ରଶ୍ନ କରଲି
ସେ, କୋନଟାର ଜବାବ ଆଗେ ଦି, ତା-ଇ ଭେବେ ପାଞ୍ଚି ନା ।

ଆଜ ତିନ ମାସେର ମଧ୍ୟେ ସମୀରକେ ଏତ ଖୁସି କଥନ ଦେଖି ନି ;
ବଲ୍ଲୁମ, ତୋର ଶୁଖବରଟାଇ ଆଗେ ଶୋନା । ବାକିଙ୍ଗଲୋ ନା ଶୁନଲେଓ
କ୍ଷତି ହବେ ନା ।

ସମୀର ବଲ୍ଲେ, ତୁହି ତ ଗେଲି ଜଳ ଥେତେ । ଏ କୁଁଡ଼େଙ୍ଗଲୋର
ଦିକେ ଚେଯେ ବସେଛିଲୁମ । ସକାଳ ଥେକେଇ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଇ, କିନ୍ତୁ
ଜନ-ପ୍ରାଣୀକେ ଓ-ର ତ୍ରି-ସମାନାଯ ତଥନେ ଯେମନ ଦେଖତେ ପାଇ ନି,
ଏଥନେ ପେଲୁମ ନା । ହଠାତ ମନେ ହ'ଲ, ଚୁପିସାଡ଼େ ଏକବାର
ଓ ଙ୍ଗଲୋର କାହେ ଗିଯେ ଝୋଜ ନିଯେ ଏଲେ ହୁଯ ନା ? ସତି ଓଥାମେ
ଲୋକ ଆଛେ, ନା ଆମାର ଧାରଣା ମତ ଓ-ଙ୍ଗଲୋ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ।

যেমন কথাটা মনে হওয়া, অমনি নেমে পড়লুম। তোর ফেরা পর্যন্ত অপেক্ষা করতে ইচ্ছা সত্ত্বেও পারলুম না। অতি সন্ত্রিপ্তে ওখানে গিয়ে পেঁচলুম। গিয়ে দেখি, যা ভেবেছিলুম, ঠিক তাই। কোন লোক ওখানে বাস করে না। নির্ভয় হ'য়ে তখন কুঁড়েগুলোর মধ্যে গেলুম। সবশুন্দর দশখানা ঘর। দেখে মনে হ'ল, অস্তুতঃ বছর দুই ওদের একটারও মধ্যে লোক বাস করে নি। না করুক, তাতে দুঃখ আমাদের নেই। কিন্তু ওরা একদিন ওখানে বাসা বেঁধে আমাদের কিছু স্ববিধা করে গেছে। চারধার যে ফলের গাছ পুঁতেছিল, তা ত আর সঙ্গে নিয়ে যায় নি। সেই গাছগুলো থেকেই তাড়াতাড়ি এগুলো পেড়ে আনছি। যাবার পথে আরও কিছু পেড়ে নিয়ে ভবিষ্যতের জন্যে সঞ্চয় করে রাখতে হবে।

মনের ওপর থেকে একটা গুরুভার নেমে গেল। উল্লিঙ্গিত হ'য়ে বল্লুম, তা হ'লে আমাদের পথ চলতে উপস্থিত আর কোন বাধা নেই ত?

সমীর বললে, না। আয়, এগুলো থেয়ে নিয়ে ষাটা ছুরু করা যাক।

যা পারলুম, দু'জনে তাড়াতাড়ি থেয়ে নিয়ে নেমে পড়লুম।

অস্তমান সূর্যের গোধূলি-আভায় যখন আকাশ ও পৃথিবী রাঙ্গা হ'য়ে উঠেছে, তখন আমরা একটা রাস্তার ধারে এসে

ৰাস্তাৰ বুলুম

পেঁচলুম। ৱাস্তাৰ প্ৰায় পঁচিশ ফুট চওড়া—বনেৱ বুক চিৰে
কোন স্বদূৰে গিয়ে মিলেছে, কে জানে ?

ৱাস্তাৰ ওপাৱে আবাৱ বন। এটা পেৱিয়ে আবাৱ আমাদেৱ
বনেৱ মধ্যেই ঢুকতে হবে।

হঠাৎ দেখি, আমাদেৱ কিছু দূৰে ৱাস্তাৰ উপৱ এক সাহেৱ
যোড়ায় চড়ে আসছে। সঙ্গে তাৱ ছ'জন চাপৱাসি।

বুলুম, নিকটেই কোন চা-বাগান আছে। সাহেৱ
সেখানকাৱ বড় বা ছোট কৰ্ত্তা হবে।

সাহেৱ চলে গেলে ৱাস্তাৰ পাৱ হবো টিক কৱে, একটা গাছ-
তলায় এসে দাঁড়ালুম।

আমাদেৱ দেখে সাহেৱ হঠাৎ দাড়িয়ে পড়ল। কাছে এসে
একবাৱ ছ'জনেৱ আপাদ-মন্ত্ৰকে তীক্ষ্ণ দৃষ্টি বুলিয়ে নিলে।
তাৱপৱ ভাঙ্গা ভাঙ্গা বাংলায় প্ৰশ্ন কৱলে, তোমৱা কে ? কোথায়
যাবে ?

নিজেদেৱ হীন কাপড়-চোপড়েৱ দিকে চেয়ে, মুখ দিয়ে আৱ
ইংৰাজি কথা বেৱল না। বলুম, আমৱা সদিয়ায় বাস কৱি,
শিলচৰে যাব।

আমাদেৱ কথা শুনে সাহেৱ ধৰক দিয়ে বললে, মিথ্যে
কথা। তোমৱা চা-বাগানেৱ বুলী।

সাহেবেৱ কথা শুনেই তাৱ উদ্দেশ্য বুৰাতে দেৱী হ'ল না।

চাপরাসি হলুম

ভয়ে গেল বুক উড়ে। বল্লুম, আমাদের বিশ্বাস কর, সাহেব,
কোন চা-বাগানে আমরা কাজ করি না।

সাহেব আমাদের কথায় কর্ণপাতও করলে না। ইঙ্গিতে
চাপরাসি ছ'টোকে ডেকে বল্লে, এদের ধরে নিয়ে আয়।

কোনরকম বাধা দিতে গেলে সাহেবের হাতের ঠি চাবুক ষে
পিঠে পড়বে, তা বুঝতে কষ্ট হ'ল না। তাই অচ্যুত বাধ্য
ছেলের মত তাদের সঙ্গে এগোলুম।

আমাদের অনুমান মিথ্যে নয়। সত্যিই আমরা একটা
চা-বাগানে এসে হাজির হলুম।

সাহেব আমাদের ঘরে বন্ধ করে রাখবার হকুম দিয়ে চলে
যাচ্ছিল। শেষ চেষ্টা হিসাবে আমি আবার বল্লুম, সাহেব,
আমাদের বিশ্বাস কর, আমরা সতি কোন চা-বাগান থেকে
পালাই নি।

চা-বাগানের ম্যানেজার—অখণ্ড তার প্রতাপ। আমাদের
মত ছ'টো কুলীর, বার বার তাকে বিরক্ত করবার স্পর্কা দেখে,
মুখ তার ক্রোধে লাল হ'য়ে উঠল। তারপর ফি ভেবে চলে
যেতে যেতে বল্লে, বেশ, তোমরা যদি পালিয়ে না এসে থাক,
ছাড়া পাবে। রূপ সিং, এখনই সব চা-বাগানে খবর পাঠিয়ে দাও।

অগত্যা চা-বাগানের সাহেবের অতিথি হলুম। রূপ সিং
আমাদের একটা ঘরের মধ্যে চাবি বন্ধ করে রেখে চলে গেল।

ଶ୍ରୀକୃତ୍ତବ୍ୟାକାରୀଙ୍କ ପଦ୍ମନାଭମି

ଏଥାନକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦେଖଛି, ଗ୍ରାଜେନ ବାବୁର ଚେଯେ ଭାଲ !
ଏ ଯଦି ମାନୁଷେର ବାସଥାନ ହୟ, ତବେ ଜନ୍ମ-ଜାନୋଯାରେରା ଥାକେ
କୋଥାଯ ? ସରଟା ଯେମନ ସଂୟାଙ୍ଗସେଁତେ—ତେମନି ଦୁର୍ଗଞ୍ଜମୟ ; ଜାନାଲାର
ବାଲାଇ ନେଇ । ଉଚୁ ଆଡ଼ାର ଫାକେ ଘେଟୁକୁ ବାତାସ ଆସେ,
କୁଳୀଦେର ପକ୍ଷେ ତାଇ ବୋଧ ହୟ ଯଥେଷ୍ଟ । ଏଇ ଇନ୍ଦ୍ରପୁରୀର ମଧ୍ୟେ
କତକ୍ଷଣ ଟେକବ ଜାନି ନା ।

ନେ ରାତ୍ରେ କର୍ତ୍ତପକ୍ଷଦେର କାର୍ତ୍ତା ଆର ମିଲିଲୋ ନା ।
ଉପବାସେ, ଦୁର୍ଗଞ୍ଜମୟ-ଅନ୍ଧକାର ଘରେ ଦୁ'ଜନେ ପଡ଼େ ରହିଲୁମ ।

ଭୋର ବେଳା ଶୁମ ଭାଙ୍ଗତେଇ ଆଶ୍ରମ୍ୟ ହ'ଯେ ଗେଲୁମ । ସତି
ଏଥନେ ବୈଚେ ଆଛି ! ନାଃ, ପ୍ରାଣଟା ତା ହ'ଲେ ଏତ ଅନ୍ନେ
ବିଦ୍ରୋହ କରେ ନା ?

ଏକଟୁ ବେଳା ହ'ଲେ ରୂପ ସିଂ ଏସେ ହାଜିର ହ'ଲ । ଆମାଦେର
ଦିଲେ ମାଟୀର ଭାଁଡ଼େ କରେ ଚା ଖେତେ । ତେଣ୍ଟା ପେଯେଛିଲ,
ଖେଯେ ତୃଣ ପେଲୁମ । ଯଦିଓ ଆଗେ ହ'ଲେ ଏ ଚା ଯେ ଖେତେ ଦିତ,
ତାରଇ ଗାୟେ ଏଇ ମାଟୀର ଭାଁଡ଼ ଶୁନ୍ଦ ଛୁଟେ ମାରତୁମ । ଏଥନ ଆର
କୋନ କିଛୁ ସହଜେ ଟଲାତେ ପାରେ ନା ।

ରୂପ ସିଂ ବେରିଯେ ଯାଏ ଦେଖେ ଡାକଲୁମ, ସିଂଜୀ...

ଖାତିର କରେ କଥା ବଲିତେ ସିଂଜୀ ଅନିଚନ୍ଦ୍ର ଥାକଲେଓ ଦୀଢ଼ାଳ ।
ତାରପର ପ୍ରଶମାନ ଦୃଷ୍ଟିତେ ତାକାଲେ ଆମାର ମୁଖେର ଦିକେ ।

ଦୌନତା ଜାନାତେ କେମନ ବାଧ ବାଧ ଠେକେ ; ହଠାଂ ମୁଖ ଦିଯିୟେ

କଥା ବେବୋଲ ନା ।

କଥା ବେବୋଲ ନା । ଏକଟା ଚୋକ ଗିଲେ ବଲଲୁମ, ସିଂ-ଜୀ, ଏ ସରେ
ତ ଥାକା ଯାଉ ନା ଡାଇ, ସାହେବକେ ବଲେ ଆମାଦେଇ ହେଡ଼େ
ଦାଓ ନା ?

ଆମାର ସ୍ପର୍ଶୀ ଦେଖେ, ସିଂ-ଜୀର ଚୋଥ ହୁ'ଟୋ ଲାଲ ହ'ଝେ
ଉଠିଲ ; ବଲଲେ, ଥବର ନା ଆସା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୋମାଦେଇ ଏହିଥାନେ
ଥାକତେ ହବେ । ମିଛେ କେନ ସ୍ୟାନର ସ୍ୟାନର କର ।

ଆର ବଲବାରଇ ବା କି ଥାକତେ ପାରେ ? ନୀରବେ ରୂପ ସିଂ-କେ
ଚାବି ଦିଯେ ଚଲେ ଯତେ ଦେଖଲୁମ ।

୧

ଆଜ ତିନଦିନ ହ'ଲ ଚା-ବାଗାନେ ଆଛି । ସିଂ-ଜୀ ଆସେ—
ଥାବାର-ଦାବାରେର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରେ ଚଲେ ଯାଉ । କିନ୍ତୁ କୋନ ଥବର
ଏସେହେ କିନା ପ୍ରଶ୍ନ କରଲେ, ସେଇ ଏକ-ଇ ଉତ୍ତର ଶୁଣି—ନା ।

ରାତ୍ରି ତଥନ କତ ବଲିତେ ପାରି ନା । ହଠାତ କିମେର ଶକ୍ତେ ଘୁମ
ଭେଙେ ଗେଲ । ଚୋଥ ମେଲେ ଦେଖି, ଆଲୋ ହାତେ ଏକଟା ଛାଇ-
ମୂର୍ତ୍ତି ଦାଢ଼ିଯେ । ଆଗାଗୋଡ଼ା କାଲୋ ଆଙ୍ଗରାଖା ଢାକା ତାର ଦେହ ।
ଚମକେ ଉଠେ, ସମୀରକେ ଡାକତେ ବାବ—ମୂର୍ତ୍ତି ମୁଖେ ଆଶୁଳ ଦିଯେ
ବଲଲେ, ଚୁପ, କୋନ କଥା ନା ।

ଅମ୍ବାର ପିଲାର ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡରୁଷିଯା

ଅମ୍ବାର ବିଶ୍ୱରେ ଆମି ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡରୁଷିଯା ଗେଲୁମ । ଏକି ! ଏ ଏଲୋ କୋଥା ଥେକେ ?

ଲୟୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟିପାଦ ପଦେ ଅଗ୍ରାସର ହୁଯେ ମୂର୍ତ୍ତିଟି ଆମାର ସାମନେ ଏସେ ଫିଲ୍ ଫିଲ୍ କରେ ବଲ୍ଲେ, କୋନ କଥା ବଲେଛ କି, ନିଜେଦେର ବିପଦ ଡେକେ ଏନେହୁ ।

ଅନନ୍ତୋପାଯ ହୁଯେ ଆମି ସମୀରେର ଦିକେ ଚାଇଲୁମ, ଦେଖି, ସେଉ ଉଠେ ବସେହେ ।

ମୂର୍ତ୍ତିଟି ଧୀର ସ୍ଵରେଇ ବଲ୍ଲେ, ତୋମାଦେର ସମୁହ ବିପଦ । ଆଜ ସକାଳ ହେଁଯା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଦି ତୋମରା ଏଥାନେ ଥାକ, ତାହୁଲେ ଏକମାତ୍ର ମୃତ୍ୟୁ ଛାଡ଼ା ଆର କେଉ ତୋମାଦେର ଏଥାନ ଥେକେ ଉଦ୍ଧାର କରନ୍ତେ ପାରବେ ନା । ଏଥିନି ପାଲାଓ ଏଥାନ ଥେକେ । ବଲେଇ ସେ ହଠାତ୍ ଥାମଲ ।

ଆମାଦେର ମନେ କିନ୍ତୁ ଉଠିଲ—ଚିନ୍ତାର ତୁଫାନ । ସତିଇ କି ଏ ଆମାଦେର ବିପଦେର ସନ୍ଧାବନା ଦେଖେ ଉଦ୍ଧାର କରନ୍ତେ ଏସେହେ, ନା ପରୀକ୍ଷା କରଛେ ? ଆମରା କି କରବ ନା କରବ ବୁଝାତେ ପାରିଲୁମ ନା ।

ଆମାଦେର ନିଶ୍ଚଷ୍ଟ ହୁଯେ ବସେ ଥାକୁତେ ଦେଖେ, ମୂର୍ତ୍ତିଟି ପୁନରାୟ ବ୍ୟାକୁଲ କରୁଣ୍ଟେ ବଲେ ଉଠିଲ, ବିଶ୍ୱାସ କରୋ ଆମାକେ, ଏଥାନ ଥେକେ ଚଲେ ଯାଓ । ପଥେର ସନ୍ଧାନ ତ ତୋମରା ଜାନ । ଏହି ଆଲୋଟା ନିରେ ଏଗିଯେ ପଡ଼ ।

କଥା ଶେବେ ମୁଣ୍ଡିଟି ଆମାଦେର କାହିଁ ଥେକେ କେଡ଼େ-ନେଓଯା ଛୁରି ଛ'ଟୋ ଏଗିଯେ ଦିଲେ ।

ଆର ଅବିଶ୍ଵାସ କରତେ ପାରଲୁମ ନା । ଉଠେ ପଡ଼େ ବଲ୍ଲୁମ,
ଆମରା ସାଞ୍ଚି, କିନ୍ତୁ ବଙ୍କୁ, ତୋମାର ପରିଚୟ ।

ମୁଣ୍ଡିଟି ଜବାବ ଦିଲେ, ଚଲାର ପଥେ କଣିକେର ପରିଚୟ—
ଜୀବନେ କୋନଦିନ ଆର ଦେଖା ହ'ବେ କି ନା କେ ଜାନେ ? ଯଦି
କୋନ ଦିନ ଆବାର ଦେଖା ହୟ, ତବେ ପରିଚୟ ପାବେ ବୈକି !
କିନ୍ତୁ ତୋମରା ଏଥରଇ ଚଲେ ଯାଓ, ଆର ଦେଖୀ କରୋ ନା । ବଲେଇ
ସେ ଯେମନ ଅକ୍ଷ୍ୟାଂ ଏସେଛିଲ, ତେମନି ଭାବେଇ ଯେନ କଥା ଶେବେ
ହାଓଯାଯ ମିଲିଯେ ଗେଲ ।

ପଥେ ଏସେ ଆମରା ଛୁ'ଜନେ ପ୍ରାଣପଣେ ଛୁଟିତେ ଲାଗଲୁମ ।
ଲଞ୍ଚନଟା ସଙ୍ଗେ ଛିଲ, କାଜେଇ ବନେର ପଥ ଖୁଁଜେ ନିତେ ଦେଇଁ
ହାଲ ନା । ଏଟା ସେ ବନ, ପ୍ରତିପଦେଇ ସେ ଏଥାନେ ବିପଦ—ଏ କଥା
ଏକବାରଓ ମନେ ହୟ ନି । କେ ଏଇ ଅପରିଚିତ ? କେନେ ସେ ଏମନ
ଅଧ୍ୟାଚିତ ଭାବେ ମୁକ୍ତି ଦାନ କରଲେ ?—ବାର ବାର ଏହି କଥାଟାଇ
ମନେର ମଧ୍ୟେ ତୋଳପାଡ଼ କରାଛିଲ ।

ମନେ ମନେ ବଲ୍ଲୁମ, ହେ ଭଗବାନ୍, ଆମାଦେର ମୁକ୍ତ କରାତେ ଯଦି
ଏଇ କୋନ ବିପଦେର ସଞ୍ଚାବନା ଥାକେ, ତବେ ତୁମି ତାକେ
ରକ୍ଷା କରୋ ।

ଉଦ୍‌ବାର ଆଲୋ ଯଥନ ଫୁଟେ ଉଠିଲ, ଆମରା ତଥନ ବୌଧ ହସ୍ତ

ପ୍ରମାଣିତ କାହାର କାହାର କାହାର

ଚା-ବାଗାନ ଥିକେ ପାଁଚ କ୍ରୋଷ ପଥ ଦୂରେ ଚଲେ ଏମେହି । ଏଥିନ ଆମାଦେର ଧରା ପଡ଼ିବାର ଆଶକ୍ତା ଥୁବି କମ । ଏକଟା ଗାଛେର ତଳାୟ ସେ ଏକଟୁ ଜିରିଯେ ନିଲୁମ । ଚୋଥ ବୁଲିଯେ ଏକବାର ନକ୍ଷାଧାନା ଓ ନିଲୁମ ଦେଖେ । ଏବାର ଆମାଦେର ଡିହଂ ନଦୀ ପେରିଯେ ଓପାରେ ସେତେ ହଁବ ।

ଆମରା ଚଲିଲୁମ, ଦକ୍ଷିଣ ଦିକେ—ଡିହଂ ନଦୀର ସନ୍କାନେ ।

ଏତକ୍ଷଣେ ସେମ ବନଟାର ଦିକେ ଚାଇବାର ସମୟ ହ'ଲ । କି ଗଭୀର ! ଚାରଧାରେ ଶୁଦ୍ଧ ଶାଲ, ସେଣ୍ଟଣ ଆର ଶିଶୁଗାଛ । ଏହା ସେ କତକାଳ ଧରେ ଏହି ରକମ ଭାବେ ଅହରୀର ମତ ଦ୍ଵାରିଯେ ଆଛେ, ତାର ହିସାବ ନେଇ !

ଜଜଲେ ଶୁଦ୍ଧ ସେ ଶାଲ, ସେଣ୍ଟଣ ଗାଛ ଆଛେ, ତା ନୟ—ନାନାରକମ ଫଳେର ଗାଛଙ୍କ ରଯେଛେ । ଦେଖେ ଆଶ୍ର୍ୟ ହ'ଯେ ଗେଲୁମ । କେ ଏ ସବ ଗାଛ ପୁଁତଳ ? ଏଦେର ଫଳ ଭୋଗ କରେଇ ବା କାରା ? ବନେର ମଧ୍ୟେ ଏହି ଅସ୍ତ୍ର-ବର୍କିତ ଗାଛଙ୍ଗଲୋ ଦେଖେ ମନେ ହ'ଲ, ଏ ରକମ ସତେଜ ଗାଛ ଲୋକେର ବାଗାନେଓ କଥନ ଦେଖିନି । ତବୁ ତ ସେଥାନେ ତାରା ଗାଛେର କତ ଯତ୍ତ କରେ !

ଭଗବାନ୍ ଆମାଦେର ଜଣ୍ଣେ ସେ ଥାବାର ସଂସ୍ଥାନ କ'ରେ ରେଖେଛନ, ତାର ଅନାଦର ନା କରେ ଛ'ଜନେ ପେଟ ଭରେ ଫଳ ଖେଯେ ନିଲୁମ । ତାରପର ଚଲିଲୁମ, ଡିହଂ ନଦୀର ସନ୍କାନେ ।

ବେଳା ବୋଧ ହୟ, ଛପୁର ପେରିଯେ ଗେହେ—ଆମରା ଏକଟା ନଦୀର

ପ୍ରମାଣେ କହିଲୁମ୍

ଧାରେ ଏସେ ପୌଛଳୁମ । ବୁଝାତେ କଷ୍ଟ ହ'ଲ ନା, ଏହିଟେହି ଡିହଂ-
ନଦୀର ଶାଥା ।

ମନେ ଏକଟୁ ଆଶାର ସନ୍ଧାର ହ'ଲ । କିନ୍ତୁ ପଥ ଏଥିନାଓ
ଅନେକ...ଡିହଂ ପେରିଯେ ଉପାରେ ବନ । ଦେଇ ବନେର ଶେଷେ
ଆମରା ପାବ ଶିଳଚର ।

ତାରପର...ତାରପର ସେ କରେଇ ହ'କ, ବାଡ଼ୀ ପୌଛାବ ।

ନଦୀର ଧାର ଦିଯେ ଚଲେଛି—ଖୋଯା-ଘାଟେର ସନ୍ଧାନ କରାତେ
କରାତେ । ଏଥାନେ ଚା-ବାଗାନ ଯଥନ ଆଛେ, ତଥନ ନିଶ୍ଚଯଇ ଡାକେର
ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆଛେ ।

କୋନ୍ ଦିକେ ସେ ଖୋଯା-ଘାଟ—ନକ୍ଷାଯ ତାର କୋନ ସନ୍ଧାନ ମେଲେ
ନା । କୋନ୍ ପଥେ ଗେଲେ ସେ ଗନ୍ତୁବ୍ୟ ସ୍ଥାନେର ହଦିସ୍ ପାବ—ତାଓ
ଜାନି ନା । ତବୁଓ ନିଶ୍ଚେଷ ହ'ଯେ ନା ଥେକେ, ଆମରା ଉତ୍ତର
ଦିକେ ଚଲିତେ ଶୁରୁ କରିଲୁମ ।

କ୍ରମେ ସନ୍ଧ୍ୟା ହ'ଯେ ଏଲ । କ୍ରମେ ଦୂରେ ଗାଛେର ମାଥାଯ ସୂର୍ଯ୍ୟର ଶେଷ
ଆଲୋର ରେଖାଟିଓ ଗେଲ ମିଲିଯେ । ତବୁ ନା ପେଲୁମ ଆମରା
ଖୋଯାଘାଟେର ସନ୍ଧାନ, ନା ମିଲିଲୋ କୋନ ଏକଟା ଆଶ୍ରଯଙ୍କାନ । କାହେ
ବା ଦୂରେ ଏକଟା ବେଶ ଉଚ୍ଚ ଗାଛଓ ନଜରେ ପଡ଼ିଲ ନା । ବ୍ୟାକୁଲଭାବେ
ଆମରା ଚଲିଲୁମ—ଆଶ୍ରଯ ଥୁଁଜାତେ ଥୁଁଜାତେ ।

ରାତ ଏକ ପ୍ରହର ପେରିଯେ ଗେଛେ । ହଠାତ ଏକଟା ବାଘେର ଗର୍ଜନ
କାଣେ ଏଲ—ଥୁବ ନିକଟେହି, ସନ୍ତବତଃ ନଦୀର ତୌର ଥେକେଇ । ଆମ

ପ୍ରମାଣିତ କରିବାର ପରିମାଣ

ଏହି ରକମ ମାଟୀର ଉପର ଚଲେ ବେଡ଼ାନ ନିରାପଦ ବୋଧ କରିଲୁମ ନା ।
ଆଶ୍ରମେର ଜଣ୍ୟେ ମନ୍ତ୍ର ଚକ୍ର ହ'ୟେ ଉଠିଲ ।

ଏମନ ସମୟ ଏକଟା କୁକୁରେର ଡାକ କାଣେ ଆସିଥିଲା
ମନେ ହ'ଲ ଆଶାର ସଙ୍କାର ; ଉଂଶୁକ ହ'ୟେ ସମୀରେର ମୁଖେର ଦିକେ
ତାକାଲୁମ ।

ସମୀର ବଲ୍ଲେ, କୁକୁରେର ଡାକ ଯଥନ ପାଞ୍ଚି, ତଥନ ନିକଟେଇ
ଯେ କୋନ ଲୋକାଳୟ ଆଛେ, ସେ ବିଷୟେ କୋନ ମନ୍ଦେହ ନେଇ ।

ସେଇଥାନେ ଦୀର୍ଘିୟେ ଆମରା ପ୍ରାମେର ସଙ୍କାନେ ଚାରଦିକେ
ଦେଖିତେ ଲାଗିଲୁମ । ଯଦି କୋନ ନିଶାନା ବା ଆଲୋର ରେଖା
ନଜରେ ପଡ଼େ ।

ନିରାଶ ଆମରା ହଲୁମ ନା । ସମୀରେର ଅଞ୍ଚୁଲି-ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଲକ୍ଷ୍ୟ
କରେ ଦେଖିଲୁମ, ଅଦୂରେ ଆଲୋର ରେଖା । ତାଡ଼ାତାଡ଼ି ଚଲିଲୁମ
ସେଇଦିକେ ।

ଯେ ଆଲୋ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରେ ଆମରା ଏଲୁମ, ଦେଖି—ସେଟା
ଏକଥାନା ପାତାର କୁଁଡ଼େ । ତାର ମଧ୍ୟେ ବସେ, ଏକଜନ ଲୋକ ତାମାକ
ଖାଚେ । କାହେ ଏଗିଯେ ଗିଯେ ତାକେ ବଲିଲୁମ, ଏଥାନେ ବାତ୍ରେର ମତ
ଏକଟୁ ଧାକ୍କାର ଜାଯଗା ପାବ ?

ଲୋକଟା ଏକବାର ମନ୍ଦେହେର ଦୃଷ୍ଟିତେ ଆମାଦେର ଦିକେ ତାକାଲେ ।
ତାରପର ବଲ୍ଲେ, ଆଛା, ତୋମରା ବସ । କଥା ଶେବେ ସେ ବାଡ଼ୀର
ମଧ୍ୟେ ଚଲେ ଗେଲ ।

ବଲ୍ଲମ୍ବନ ପାଦିଯାଇଲୁଛି

ଆଖନ୍ତ ହ'ଯେ ମାଟିର ଓପର ବସେ ପଡ଼ିଲମ । ବଲ୍ଲମ୍ବ, ସମୀର,
ଭାଗ୍ୟ ଏହି ବାଡ଼ୀର ସନ୍ଧାନ ପାଓଯା ଗେଲ । ନଇଲେ ଆଜ ବାଦେର
ପେଟେ ଆଶ୍ରୟ ନିତେ ହ'ତ । ଲୋକଟାକେ ତ ଭାଲୋ ମାନୁଷ ବଲେଇ
ମନେ ହୟ, ନା ?

ସମୀର ବଲ୍ଲଲେ, କିନ୍ତୁ ଓର ଚାଉନିଟା ଆମାର ଭାଲ ବୋଧ ହ'ଲ
ନା । ଏଥାନେ ଆସାଟା ହୟ ତ ଠିକ ହୟ ନି ।

ତାକେ ବାଧା ଦିଯେ ବଲ୍ଲମ୍ବ, ବିଦେଶୀ ଲୋକକେ ସହଜେ କି କେଉଁ
ଆଶ୍ରୟ ଦିତେ ଚାଯ ?

କଥାବାର୍ତ୍ତାର କ୍ଳାକେ ଦେଖି, ବନେର ମଧ୍ୟେ ଥେକେ ଦେଇ ଲୋକଟା
ବେରିଯେ ଆସୁଛେ—ପେଛନେ ତାର ଜନ କୁଡ଼ି ଲୋକ । ଦେଦିକେ
ସମୀରେ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରେ ବଲ୍ଲମ୍ବ, ଏତ ଲୋକକେ ସଙ୍ଗେ ନିଯ୍ୟେ
ଆସବାର ହଠାତ୍ କି କାରଣ ହ'ଲ ବଲ୍ଲ ତ ? ଆମରା ଏମନ
ମାନନ୍ଦୀୟ କେଉଁ ନହିଁ ସେ, ଆଦର ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରତେ ହବେ ।

ତାମା କାହେ ଏସେ ପଡ଼େଛିଲ । ସମୀର ତାଇ ଆମାର କଥାର
କୋନ ଜବାବ ଦିଲେ ନା ।

ଲୋକଗୁଲୋ ଏସେ ଆମାଦେର ଘିରେ ଦୀଢ଼ାଲ । ଏଇବାର
ପ୍ରଥମେ-ଦେଖା ଲୋକଟା ବଲ୍ଲଲେ, ତୋମା କୋନ ବାଗାନ ଥେକେ ପାଲିଯେ
ଆସଛିସ୍ ବଲ୍ଲ ?

ବଲ୍ଲମ୍ବ, କୋନ ବାଗାନ ଥେକେ ଆମରା ପାଲିଯେ ଆସିନି ।
ଆମାଦେର ବାଡ଼ୀ ସଦିଯା, ସାବ ଶିଳଚରେ ।

ଲୋକଟା ପରିଚୟ

ଲୋକଟା ହେ ହେ କରେ ହେମେ ଉଠିଲ । ବଲ୍ଲେ, ଆମାଦେର
କି ଭେବେଛିସ୍ ବଳ୍ତ ? କଟିଖୋକା ନା ଗାଧାର ମତ ବୋକା ?
ଶିଲଚରେ ଯାବାର ଏହି ପଥ ନାକି ?

ଏର ଉତ୍ତର ଦିଲେ ସମୀର । ବଲ୍ଲେ, ବନେର ମଧ୍ୟେ ପଥ ହାରିଯେ
ଏଥାନେ ଏସେ ପଡ଼େଇ ।

ଲୋକଟା ବଲ୍ଲେ, ବେଶ, ଏସେଛିସ୍ ଭାଲାଇ । ଆଜ ସବେ ବନ୍ଧ
ଥାକ । କାଳ ସକାଳେ ଖୋଜ କରେ, ଯେ ବାଗାନ ଥେକେ ପାଲିଯେ
ଏସେଛିସ୍—ସେଥାନେ ପାଠିଯେ ଦୋବ ।

ଲୋକଟାର କଥା ଶୁଣେ ମାଥାଯ ଯେନ ଆକାଶ ଭେଙେ ପଡ଼ିଲ ।
କୋନ ବାଗାନେ କାଜ କରିଲି ସତି, କିନ୍ତୁ ଯେ ସାହେବଟାର ହାତ
ଥେକେ ଫାଁକି ଦିଯେ ପାଲିଯେ ଏସେଛି, ଆବାର ଯଦି ତାର ହାତେ
ଗିଯେ ପଡ଼ି ?

ଏକାନ୍ତ ଅନୁନାୟେର ଶୁରେ ବଲ୍ଲୁମ, କେନ ମିଥ୍ୟେ ଆମାଦେର
ଆଟିକେ ରେଖେ ଦେବେ, ଭାଇ । ସତି, ଆମରା କୋଥା ଥେକେଓ
ପାଲାଇ ନି, ଏଟା ବିଶ୍ୱାସ କର ।

ଆମାର କଥା ଶୁଣେ ଦଲେର ମାଝ ଥେକେ ଏକଟା ଲୋକ ବଲେ
ଉଠିଲ, ବୈଟାଦେର ତ ନଦୀ ପାର ହ'ତେ ହ'ବେ ସର୍ଦ୍ଦାର । ଆମି ବଲି,
ଓଦେର ଛେଡ଼େଇ ଦାଓ । ବରଂ...ଏକଟା ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଇମିତ କରେ
ଲୋକଟା ଆବ କଥଟା ଶେବ କରଲେ ନା ।

ସର୍ଦ୍ଦାର ବଲ୍ଲେ, ବେଶ, ସେଇ ଭାଲୋ । ତାରପର ତାରଇ

ପରିବହନ

ଇଞ୍ଜିଟେ ଏକଟା ଲୋକ ଏଗିଯେ ଏସେ ସମୀରେର ପକେଟ ହାତଡ଼ାତେ
ଲାଗଲ ।

ତାଦେର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ବୁଝାତେ କଷ୍ଟ ହ'ଲ ନା । ଆମାଦେର ସଙ୍ଗେ ଯଦି
କୋନ ଟାକାକଡ଼ି ଥାକେ, ତବେ ସେଣ୍ଟଲୋ କେଡ଼େ ନିଯେ ଓରା
ଆମାଦେର ଛେଡ଼େ ଦେବେ ମତଳବ କରେଛେ ।

ମନେ ମନେ ହାସି ପେଲ । ହାୟ ରେ ! କାଣ କଡ଼ିଓ ସେ
ଆମାଦେର ପକେଟେ ନେଇ !

ଆମାଦେର ଦୁ'ଜନେର ପକେଟ ଦେଖେ, ଲୋକଟା ହଣ୍ଟ ହ'ଯେ
ବଲ୍ଲେ, ସର୍ଦ୍ଦାର, ବେଟୋଦେର ପକେଟେ କିଛୁ ନେଇ । ତାରପର ବୋଧ ହୟ
ତାକେ ନିରାଶ କରିବାର ଅପରାଧେ, ଠାସ କରେ ଆମାର ଗାଲେ
ଏକ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଚଢ଼ ମେରେ ବଲ୍ଲେ, ବେରୋ ବେଟୋରା ! ଦୂର ହ ଆମାଦେର
ସାମନେ ଥେକେ ।

ଅପମାନ ତ ବୋଧ କରଲୁମହି ନା, ଏମନ କି ମନେ ଏକଟୁ ଦୁଃଖେ
ହ'ଲ ନା । ବରଂ ଏତ ଅଲ୍ଲେ ଛାଡ଼ା ପାଓଯାଯ ତୃପ୍ତି ବୋଧ କରଲୁମ ।
ଭେବେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହଇ—ଅବଶ୍ଵା ମାନୁଷକେ କି ନା କରତେ ପାରେ

ସେଥାନେ ଆର ନା ଦ୍ଵାରିୟେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଚଲ୍ଲତେ ଶୁରୁ କରଲୁମ ।
ଖାନିକଟା ଏଗିଯେ ଏସେ ବଲ୍ଲୁମ, ସମୀର, ଏବାର ଦୌଡ଼ୋତେ ଆରଞ୍ଜ
କର । ଓଦେର ନାଗାଲେର ବାହିରେ ଯେତେ ହବେ । ଯଦି ଓରା ଆବାର
ଅତ ବଦଳାୟ !

ଦୁ'ଜନେ ଦୌଡ଼ୋତେ ଆରଞ୍ଜ କରଲୁମ ।

ପ୍ରାଣ ଘଣ୍ଟାଧାନେକ ଦୋଡ଼ିବାର ପର ଆବାର କାଣେ ଏଲ ବାଧେର ଗର୍ଜନ ।

ଆର ଘଣ୍ଟାଧାନେକ ଦୋଡ଼ିବାର ପର ଆବାର କାଣେ ଏଲ ବାଧେର
ଗର୍ଜନ । ଏତକଣ ଏ ସବ କଥା ମନେଇ ଆସେ ନି, କିନ୍ତୁ ଏଥିନ
ବୁଝିଲୁମ, ଆର ଉପେକ୍ଷା କରିଲେ ଚଲିବେ ନା, କାହାଣ ଡାକ୍ଟା ଖୁବ ଦୂର
ଥେବେ ଆସଛେ ବଲେ ମବେ ହ'ଲ ନା ।

সମୀର ଆମାର ଆଗେ ଆଗେ ଦୋଡ଼ିଛିଲ । ହଠାତ ଥମକେ
ଦୀଙ୍ଗିଯେ ପଡ଼େ ଆମାକେ ହାତ ଦିଯେ ଆଟକାଲେ ।

ବଲିଲୁମ, କିମେ, ହଠାତ ଦୀଙ୍ଗାଳି ଯେ ?

ସମୀର ବଲିଲେ, ଚୁପ । ତାରପର ସାମନେର ବୋପେର ଦିକେ ଆହୁଲ
ଦିରେ ଦେଖାଲେ ।

ଅନ୍ଧକାରେ ବିଶେଷ କିଛୁ ଦେଖିତେ ପେଲୁମ ନା । ଓଧୁ ଛ'ଟୋ
ଆଗୁନେର ଡେଲାର ମତ କି ଜଲ୍ ଜଲ୍ କରଇଛେ । ବଲିଲୁମ, ଓ-ଛ'ଟୋ
କି ବଲ ତ ?

ବାଧେର ଚୋଥ—ସମୀର ବଲିଲେ ଏବଂ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହାତେର ଛୁରିଧାନା
ମେ ଚୋଥ ଢ'ଟୋ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରେ ଛୁଡ଼େ ଦିଲେ ।

ପରକଣେଇ ବିକଟ ଗର୍ଜନେ ସମସ୍ତ ବନ କେଂପେ ଉଠିଲ । ବେଶ
ବୁଝିତେ ପାରିଲୁମ, ବାଘଟା ମେଇଥାନେ ପଡ଼େ ଗଡ଼ାଛେ ଆର ମାଟୀର ଉପର
ଲେଜ ଆଛାଛେ ।

କି ଅର୍ଯ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ସମୀରେ ! ମୁଝ-ବିଶ୍ୱରେ ତା-ଇ ଦେଖିତେ
ଲାଗିଲୁମ ।

ଗର୍ଜନେର ଆର ବିରାମ ନେଇ । କ୍ରମେ ଆକାଶ-ବାତାସ ମେହି

বিকট গর্জনে

বিকট গর্জনে যেন আছুম হ'য়ে গেল। বনের প্রত্যেকটা
গাছের পাতাও যেন কেঁপে কেঁপে উঠতে লাগল।

অসীম বঙশালী সেই জীবের কি প্রচণ্ড, অথচ মর্মস্তুদ
আর্তনাদ। যার ভয়ে অরণ্যের সমস্ত প্রাণী তটস্থ, তাকে
এই অবহায় দেখলে, আনন্দ হয় না—হয় দৃঢ়; মনে আগে
মায়া !

সমীর বল্লে, তোর ছুরিখানা দেতো তপন, ওর ভৰ-যন্ত্ৰণা
ষুচিয়ে দিয়ে, একেবাৰে ওকে ব্যাঘ-লোকে পাঠিয়ে দি।

নীৱে ছুরিখানা তাৰ দিকে এগিয়ে দিলুম।

সমীর আবাৰ সেই রকম তাগ্র কৰে ছুরিখানা ছুড়ে দিলে।
বাস্তু, যেন কোন্ ঘাতু-মন্ত্ৰ-বলে অরণ্যের সেই গভীৰ নিশ্চৰতা
আবাৰ ফিৰে এল !

কিন্তু সে কতক্ষণেৱে জন্মেই বা। মৃত্যু পথ-যাত্ৰী সেই
বাধেৱ আবেদন বোধ হয় বিফল হয় নি। একটু পৱেই চাৰদিক
থেকে তাৰ আজীব্য-স্বজনদেৱ গর্জন আস্তে লাগল। বোধ
হয়, প্ৰতিশোধ নেবাৱ জন্মে তাৱা এগিয়ে আসছে।

তাড়াতাড়ি আমৱা সামনে যে গাছ পেলুম, তাৱই উপৱ
চড়ে বসলুম।

একটু পৱেই আমাদেৱ গাছেৱ তলায় পাঁচ, সাতটা বাষ
এসে উপস্থিত। বিকট গর্জনে তাৱা আমাদেৱ সম্মুখ-ঘৃকে

ପ୍ରମାଣେ କଥା କହିଲା

ଆହୁନ କରତେ ଲାଗଲ, କିନ୍ତୁ କାପୁରୁଷ ଆମରା—ସାରା ରାତିର
ଡେତର ତାଦେର ସେ ଆହୁନେ କର୍ଣ୍ପାତ କରି ନି ।

ଭୋର ହ'ଲେ ବାଘଗୁଲୋ ଆମାଦେର ଦିକେ ଏକବାର ଛଳନ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି
ହେଲେ ଚଲେ ଗେଲ । ସାମ ଦିଯେ ସେବ ଆମାଦେର ଜର ଛାଡ଼ିଲ ।

ଏକଟୁ ବେଳା ହ'ଲେ ଆମରା ଅତି ସର୍ପର୍ଣେ ଗାଛ ଥେକେ ନାମଲୁମ ।
ସେ ଛୁରି ଦୁ'ଟୀ କାଳ ରାତ୍ରେ ଆମାଦେର ସାଙ୍କାଂ ମୃତ୍ୟୁର ହାତ ଥେକେ
ବର୍କା କରେଛିଲ, ସେଗୁଲୋ ତଥନ୍ତି ମରା ବାଘଟାର କାହେ ପଡ଼େ ।
ପ୍ରଥମେଇ ଆମରା ଚଲିଲୁମ—ସେ ଦୁ'ଟୀ ଉଦ୍ଧାର କରତେ ।

ବାଘେର ମୃତ ଦେହଟା ତଥନ୍ତି ସେଥାନେ ପଡ଼େଛିଲ । ସମୀରେର
ପ୍ରଥମ ଆଘାତେ ତାର ଚୋଥେର କାଛ ଥେକେ ଚୋଯାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେଟେ
ବୁଲିଛେ । ଦ୍ୱିତୀୟ ଆଘାତେ ଗଲାର ନଳୀଟା କେମନ କରେ
କେଟେ ଗେଛେ ।

ଛୁରି ଦୁ'ଥାନା ନଦୀର ଜଳେ ଧୁଯେ ନିଯେ ଆମରା ଆବାର ଚଲିଲୁମ,
ଖେଡା-ଘାଟେର ସନ୍ଧାନେ ।

ସାରାଦିନ ଚଲେଛି । ମାଝେ ଶୁଦ୍ଧ ଏକଟା ଗାଛ ଥେକେ ଗୋଟା
କତକ ଫଳ ପେଡ଼େ ନିଯେ, ଖାବାର ଜଣେ ଏକଟୁ ଥେମେଛିଲୁମ ।
ବିକେଳେର ଦିକେ ଆମରା ନଦୀର ଧାରେ ଏକଥାନା କୁଁଡ଼େ ସର
ଦେଖିତେ ପେଲୁମ ।

ସର-ପୋଡ଼ା ଗର ସେମନ ସିଁଦୁରେ ମେଘ ଦେଖିଲେଇ ତଯ ପାଇ,
ତେମନି ଆତକିତ କରେ ତୁଳିତେ ଲାଗଲ ଆମାଦେର—ବନେର ମଧ୍ୟେ

କୁନ୍ତଲାର ପାଦମଣ୍ଡଳ

ଏହି କୁନ୍ତଲେ । କିନ୍ତୁ ନଦୀର ତୀରେ ଏକଥାନା ମୋକୋ ବାଁଧା
ଥାକୁତେ ଦେଖେ, ଆମାଦେର ଭୟ ଦୂର ହ'ଲ । ଏଠା ତା ହ'ଲେ
ଖେଳା-ଘାଟେର ମାଝିର ବାଡ଼ୀ ।

ଏକଟୁ ପା ଚାଲିଯେ କୁନ୍ତଲୋର କାଛେ ପେଁଛଲୁମ ।

କୁନ୍ତର ସାମନେଇ ଏକଟା ଲୋକ ଗାଛେର ତଳାୟ ବସେଛିଲ ।
ଆମରା ସେଥାନେ ଗିଯେ ଦୀଢ଼ାତେଇ ଗନ୍ତୀର ଗଲାୟ ଜିଜ୍ଞାସା କରିଲେ,
କି ଚାଇ ?

ବଲ୍ଲୁମ, ତୁମିଇ କି ଖେଳା ପାର କର ? ଆମରା ଓ-ପାରେ ଯେତେ
ଚାଇ ।

ମାଝି ଏକବାର ତୀଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିତେ ଆମାଦେର ଦିକେ ଭାକିଯେ ବଲ୍ଲେ,
ମାଥା ପିଛୁ ଚାର ଆନା ପଡ଼ିବେ ।

ସର୍ବନାଶ ! ଚାର ଆନା ତେ ଦୂରେର କଥା—ଚାରଟେ କାଣ-
କଡ଼ିଓ ସେ ସମ୍ବଲ ନେଇ !

କଥା କହିଲେ ସମୀର ; ବଲ୍ଲେ, ଭାଇ, ସଙ୍ଗେ ତ କିଛୁଇ ନେଇ ।
ଯା ଛିଲ, ପଥେ ଟିକିବାରା ସବ କେଡେ ନିଯେହେ—ଥାବାର ଚାଲ-ଡାଲଟି
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଆମାଦେର ଏଥନ ପାର କରେ ଦାଓ । କେବାର ପଥେ
ଚାର ଆନାର ଛ'ଣ୍ଣ ତୋମାକେ ଦିଯେ ଯାବ ।

ମାଝିର ପ୍ରତିଜ୍ଞା କିନ୍ତୁ ଭୌମେର ମତ ଅଟିଲ । କୋନ କିଛୁଇ
ତାକେ ସଙ୍କଳନ ଥେକେ ଟଳାତେ ପାରିଲ ନା ।

ଏକବାର ଭାବଲୁମ, ବଲ ପ୍ରକାଶ କରି, କିନ୍ତୁ ମନେର ଇଚ୍ଛା ମନେଇ

କାହେ ପାଇଁ ଯାଏଇଲୁ ?

ରହିଲ । ଦେଖି, ଈତିମଧ୍ୟେ କୋଥା ଥେକେ ଏକ ପାଇ ମେଘ-ପୁରୁଷ ଲେଖାନେ ଏସେ ଜଡ଼େ ହେୟଛେ ।

ମାଝିର ବାଡ଼ୀର କାହେ ଏକଟା ଶିଶୁଗାହେର ଭଲାୟ ମାଧାର ହାତ ଦିଯେ ବସେ ପଡ଼ିଲୁମ । କି କରେ ଏ ନଦୀ ପାର ହୋଇ ଯାଇ ଭେବେ ତାର କୂଳ-କିନାରା ପେଲୁମ ନା ।

କୁମେ ରାତ୍ରି ଏଳ, କିନ୍ତୁ ସନ୍ଧାନ କିଛୁ ମିଳିଲି ନା । ନିରାପଦ ହବାର ଜଣ୍ଯେ ଆବାର ଆମରା ଗାହେର ଓପର ଚଡ଼େ ବସିଲୁମ ।

ଗାହେର ଉପର ବସେ ବସେଇ ଚୁଲଛି ; ଆବାର ଟାଲ ସାମଲାତେ ନା ପେରେ ତଥି ଚମକେ ଜେଗେ ଉଠଛି । ରାତ ତଥିନ କତ ବଲୁତେ ପାରି ନା । କଥିନ ସେ ଏକଫାଲି ଚାନ୍ଦ ଆକାଶେ ଉଠେଛିଲ ତାଓ ଜାନି ନା, ଏଥିନ ଦେଖି, ସେଟା ପଞ୍ଚମେ ଢଳେ ପଡ଼େଛେ । କିନ୍ତୁ ତାତେ ରାତର ସବର ପାବ କି କରେ ? ଚାନ୍ଦ ତୋ ଆର ପ୍ରତିଦିନ ଠିକ ସମୟେ ଅନ୍ତ ଯାଇ ନା !

କାଣେ ଧେନ କୋଥା ଥେକେ ଏକଟା ଡାକ ଏଳ, ବାବୁଜୀ । ଚମକେ ଚେଯେ ଦେଖି, ଗାହେର ନୌଚେ ଆଲୋ ହାତେ ଏକଜନ ଶ୍ରୀଲୋକ ଦୀଙ୍ଗିଯେ । ବିଶ୍ଵିତ ହଲୁମ ଥୁବ ।

ସମୀର ବଲ୍ଲେ, କେ ?

ନୌଚେ ଥେକେ ଉତ୍ତର ଏଳ, ଏକଟୁ ଆଣ୍ଟେ କଥା କଇବେ, ବାବୁଜୀ । ଏକବାର ନେମେ ଏସ ।

ଦୁ'ଜନେ ନେମେ ଏଲୁମ । କାହେ ଏସେ ଦେଖି, ଆଜଇ ବିକାଳେ

ମେଯେଟିର କଥା

ଯେ ଶ୍ରୀଲୋକଟୀକେ ମାଧୀର ବାଡ଼ୀତେ ଦେଖେଛି, ଏ ସେଇ । ବସନ୍ତ
ବଚର ତ୍ରିଶ, ବୋଧ ହୟ, ମାଧୀରଇ ଶ୍ରୀ । ବଲ୍ଲୁମ, କି ଚାଓ ।

ମେଯେଟି ବଲ୍ଲେ, ତୋମରା ନଦୀ ପାର ହ'ତେ ଚାଇଛିଲେ—ଆମି
ତୋମାଦେର ପାର କରେ ଦିତେ ଚାଇ ।

ସିଧାଭରେ ସମୀର ବଲ୍ଲେ, ଏଇ ରାତେ...ଏତ ବଡ ନଦୀ...

ମେଯେଟିର ମୁଖେ ଝିଷ୍ଠ ହାସିର ରେଖା ଫୁଟେ ଉଠିଲ ; ବଲ୍ଲେ, ମିଛେ
ଭୟ, ବାବୁଜୀ । ମାଧୀର ବାଡ଼ୀ ଏତଦିନ ମାନୁଷ ହଲୁମ, ଆର ନୌକୋ
ବାଇତେ ଶିଥିନି ?

ସମୀର ଅଗ୍ରସର ହ'ଲ ।

ତବୁ ବଲ୍ଲୁମ, କିନ୍ତୁ ଓରା ଜାନତେ ପାରେ ଯଦି ?

ମେଯେଟି ଆବାର ହେସେ ବଲ୍ଲେ, ଜାନତେ ଓରା ପାରବେ ନା ।
ଆର ଯଦିଇ ବା ପାରେ—ପାର ହ'ତେ ନା ପେରେ ତୋମରା ଯେ ବିପଦେ
ପଡ଼େଇ, ତାର ଚେଯେ ବେଳୀ ବିପଦ ଆମାର ହବେ ନା । ତୋମରା ଆର
ଦେଇ କୋର ନା—ଭୋର ହ'ତେ ଆର ବାକୀ ନେଇ ।

ମେଯେଟାର କଥାଯ ଏକଟା କରଣ ଆବେଦନ ଫୁଟେ ଉଠିଲ ।

ନିଃଶବ୍ଦେ ଏସେ ଆମରା ନୌକାର ଓପର ବସଲୁମ ଏବଂ ନିଃଶବ୍ଦେଇ
ନୌକା ଚଲ୍ଲତେ ଶୁରୁ କରଲ । ବୁଝଲୁମ, ବଡ ବଡ ମାଧୀଦେର ମତ
ଏହ ମେଯେଟାର ନିପୁଣତା କମ ନୟ—ତାର କଥା ବର୍ଣେ ବର୍ଣେ ସତି ।

ମିନିଟ ଦଶେକ ବାଦେ ଆମରା ପୋଛଲୁମ ତୌରେ । ମେଯେଟାଙ୍କ
ନାମିଲ । କି ବ'ଲେ ଯେ ତାକେ କୃତଜ୍ଞତା ଜାନାବ ତା ଭେବେ

ମେଘାଟୀର ପିଲାକାରୀ

ପେଲୁମ ନା । ତା ହାଡ଼ା ମନେ ହ'ଲ, କଥାର ଜାଳ ରଚନା କରେ
କୁତୁଞ୍ଜତା ଜାନାତେ ଗେଲେ ଓକେ ଅପମାନଇ କରା ହବେ ବେଶୀ ।

ମେଘାଟୀ ଆଚଳ ଥେକେ କତକଗୁଲୋ ଟାକା ନିୟେ ସମୀରକେ
ବଲ୍ଲେ, ବାବୁଜୀ, ଧର ।

ସମୀର ହାତଟା ସରିଯେ ନିୟେ ବଲ୍ଲେ, ନା, ନା, ତୁମି ଆମାଦେର
ତେର ଉପକାର କରେଛ, ଓ ଥାକ୍ ।

ମେଘାଟୀ ଆମାର ଦିକେ କରଣ ନୟନେ ଚେଷ୍ଟେ ବଲ୍ଲେ, ବାବୁଜୀ,
ତୁମି ଧର । ଆମାର କଥା ନା ଶୋନ ଯଦି...ଚୋଥ ହ'ତେ ତାର ଅଶ୍ରୁ
ବାରେ ପଡ଼ିଲ ।

ତାର ସେଇ ଚୋଥେର କରଣତା ଆମାକେ ବିଚିଲିତ କରେ ତୁଳିଲ ।
ଆମି ଥାକତେ ପାରିଲୁମ ନା, ବାଧ୍ୟ ହ'ଯେ ତାର ହାତ ଥେକେ
ଟାକାଗୁଲୋ ନିଲୁମ । ସମୀର ସେ କେନ ନିତେ ରାଜୀ ହ'ଲ ନା—
ବୁଝିତେ ପାରିଲୁମ ନା । ବଲ୍ଲେ ଗେଲେ, ମେଘାଟୀ ଆମାଦେର ପ୍ରାଣ
ବାଁଚାଲେ । ତାର ସେ ଦୟାଟୁକୁ ଯଦି ପ୍ରସମ୍ଭଚିତେ ନିୟେ ଥାକତେ ପାରି,
ତବେ ଟାକାଯ କି ଦୋଷ ହ'ଲ ?

ହାତ ବାଡ଼ିଯେ ଟାକା ନିୟେ ବଲ୍ଲୁମ, କିନ୍ତୁ କୋଥାଯ ଏଗୁଲୋ
ଫେରିଥିଲା...

କାପଡ଼େର ଆଚଳ ଦିଯା ଚୋଥେର ଜଳ ମୁଛେ ମେଘାଟୀ ଧୀରେ ଧୀରେ
ବଲ୍ଲେ, ବାବୁଜୀ, ତୋମାଦେରଇ ମତ ଜୋଯାନ ଆମାର ଏକ ଛେଲେ ଛିଲ
—ମେ ଆଜି ନେଇ । ତୋମାଦେର ଦେଖେ, ଆମାର କେମନ ମାଯା ହ'ଲ ।

ପ୍ରମାଣେର ଶତକ

ଧରା ପଡ଼ିବାର ଭୟ ଧାକଳେଓ ତୋମାଦେର ଏ ବିପଦ ଥେକେ ଉକାର
କରିବାର ଜଣେ ମନ୍ତ୍ରା ଛଟକ୍ଟ କରତେ ଲାଗଲ । ତୋମାଦେର ପାର
କରେ ଦିଯେ—ସାମାଜ୍ୟ ଏହି ଟାକା କଟା ଦିଯେ, ଆମି ମନେ ଶାନ୍ତି
ପେଲୁମ । ତୋମାଦେର ବୟସୀ ସକଳ ହେଲେର ମଧ୍ୟେଇ ସେ, ଆମାର
ମେହି ହାରାନୋ ହେଲେକେ ଥୁଁଜେ ପାଇ ।

ମେଘେଟି ଆର କିଛୁ ବଲ୍ଲତେ ପାରଲେ ନା । ତାର ଦୁ'ଚୋଥ ଦିଯେ
ଜଳ ଗଡ଼ିଯେ ପଡ଼ତେ ଲାଗଲ ।

ବ୍ୟଥାତୁର ଦୃଷ୍ଟିତେ ତାର ଦିକେ ଚେଯେଛିଲୁମ । ମନେ ହଞ୍ଚିଲ,
ସବ ମାଯେର ମନଇ ଏକ ! ଭଗବାନ୍ କି ଐଶ୍ୱର୍ୟ ଦିଯେଇ ନା ଏହି
ମାତୃ-ହୃଦୟ ଗଡ଼େଛେ ! ନଇଲେ ସଭ୍ୟତାର ଚକ୍ର ଏହି ବନ୍ଦ, ଅସଭ୍ୟ
ନାରୀ, ହୃଦୟେର ଦିକ୍ ଦିଯେ ତ ଜଗତେର କୋନ ଶୁସଭ୍ୟ ନାରୀ ଅପେକ୍ଷା
ଉଠୁ ବହି ନାହିଁ ନୟ !

ଚୋଥେର ଜଳ ମୁଛେ ମେ ବଲ୍ଲଲେ, ବାବୁଜୀ, ଚଲ୍ଲମ, ତୋର
ହୁଁ ଏଲ ।

ବଲ୍ବାର କି-ଇ ବା ଆହେ ? ନୌରବେ ଦାଢ଼ିଯେ ଦେଖିଲୁମ, ତାର
ନୋକୋର ଓପରେର କ୍ଷୀଣ ଆଲୋଟି ଧୀରେ ଧୀରେ ରାତର ଶେଷ ତାମାଟିର
ମତ ଦିଗନ୍ତେ ମିଲିଯେ ଗେଲ ।

শেষ মাত্রাকু নদীতীরেই কাটল। সকাল হ'তেই আমরা
নদী-তীর ছেড়ে ধীরে ধীরে বনের মাঝে অগ্রসর হলুম। একটু-
খানি এগিয়েই দেখি, দু'একখানা দোকান। বুবালুম, নদীর
ওপারের লোক এপার থেকে তাদের জিনিষ-পত্র কিনে
নিয়ে যাই।

আমরা একটা দোকানের সামনে এসে দাঁড়ালুম। দোকান-
দার জাতিতে বুনো হ'লেও ব্যবসার খাতিতে আর সভা লোকের
সংস্পর্শে এসে তার হিংস্র স্বভাব ছেড়েচে।

দোকানে অতি প্রয়োজনীয় সামান্য দু'চারটি জিনিষ আছে।
বুবালুম, সভ্যতা তার বাবুয়ানীর সিঁদুরটি এখনও এখানে
চালাতে পারে নি।

চা-বাগান ছেড়ে অবধি ভাতের মুখ দেখিনি। দোকানে
ছৃপাকার চাল-ডাল দেখে কেমন লোভ হ'তে লাগল। বল্লুম,
সমীর, এখানে আজ দু'টি রেঁধে খেলে হয় না ?

সমীরের দেখলুম, আপনি নেই। চাল-ডাল কিনে আমরা
সেখানে একটু পরিষ্কার আয়গা দেখে, রান্না-খাওয়া সেরে
ছপুরের আগেই আবার বনের পথ ধরে চল্লুম।

মেঘেটির দেওয়া সেই টাকা থেকে সমীর কিছু চাল-ডাল

କଥାର ଦେଖନ୍ତି ମୁହଁରେ ପାଇଲା

ଆର ଚିଁଡ଼େ କଲେ ନିଲେ ଆର ଆମାର କଥାମତ ଗୋଟା ଚାରେକ
ଦେଖଲାଇଓ ନିତେ ଭୁଲିଲ ନା ।

କାପଡ଼ ଜାମାର ସେ ଅବହା—ତା ଆର ବଳ୍ବାର ନୟ । ଚିମ୍ଟି
କାଟିଲେଓ ମୟଳା ଓଠେ, କିନ୍ତୁ ସାବାନେର ସଙ୍କାନ କୋଥାଓ ପେଲୁମ ନା ।
ଏଥାନେ ସାବାନ କେଉଁ ତୋଥେ ଦେଖେନି ।

ଏତଦିନ ଥାଲି ହାତେ ପଥ ଚଲେଛି, ଏଥିନ ସାମାନ୍ୟ ଏକଟା ବୋକା
ଘାଡ଼େ ଚାପଲ । ବଲ୍ଲୁମ, ସମୀର, ଚାଲ ଯଦି ନିଲି, ହାଡ଼ି ନା ନିଲେ
ଚଲିବେ କେନ ?

ସମୀର ଏକଟୁ ହେସେ ବଲ୍ଲେ, ହାଡ଼ି ସଙ୍ଗେ ନିଯେ ଯାଓଯା ସୋଜା
ହବେ ନା । ହାଡ଼ିର ଜଣେ ଭାତ ରାଁଧା ଆଟକାବେ ନା—ସେ
ବ୍ୟବହାର ଭାର ଆମାର ଓପର ବାଇଲ ।

ହେୟାଲି ନା ବୁଝାତେ ପାଇଲେଓ ସମୀରେର କଥାର ଓପର ନିର୍ଭର
କରେ ଚୁପ କ'ରେ ଚଲ୍ଲୁମ ।

ପଥେର କଥା ବିଶେଷ କ'ରେ ବଳ୍ବାର କିଛୁ ନେଇ । ତବେ ବନ ପଥେର
ମନ ଭୁଲାନୋ ଦୃଶ୍ୟର ପର ଦୃଶ୍ୟ ମନଟାକେ ସବ ସମୟ ପ୍ରୟୁମ୍ବ କରେ
ରାଖେ । ସେ ଆନନ୍ଦ ଶୁଦ୍ଧ ଅନୁଭବ କରା ଯାଇ । ଭାଷାର ସାଧ୍ୟ ନେଇ
—ତାର ସଥାର୍ଥ ରୂପ ବର୍ଣନ କରନ୍ତେ ପାରେ ।

ଚଲ୍ଲିତେ ଚଲ୍ଲିତେ ଆସେ ଗୋଧୁଲି—ଧୀରେ ଧୀରେ ନାମେ ସଙ୍କ୍ଷୟାର
ତରଳ ଅନ୍ଧକାର । କ୍ରମେ ଗାଢ଼ ଅନ୍ଧକାରେ ଚାରିଦିକ ହେୟେ ଆସେ ।
ତାରଇ ମାଝେ ଆମରା ଏକଟା ମାଚାର କାହେ ଏସେ ପୌଛଲୁମ ।

ମାଟ୍ଟାର ଦେବ ପରିମଳା ପତ୍ର ।

ମାଟ୍ଟାଟା ଦେଖେ ସମୀର ଥୁସୀ ହ'ୟେ ବଲେ, ବାସ୍, ତପନ, ଆଜ ଆର
ଆମରା ଏଗୋବ ନା—ରାତେର ମତ ଏତ ମାଟ୍ଟାଯ ଆଶ୍ରଯ ନୋବ ।
ଆମି ଜାନ୍ତୁମ, ମାଟା ଆମରା ଏଥାନେ ପାବଇ, ତାଇ ସନ୍ଧେର
ଅନ୍ଧକାରେଓ ପଥ ଚଲେଛି । ନଇଲେ ସନ୍ଧେର ପର ଏ ବନ ଅତି
ଭୟକ୍ଷର ଥାନ । ଯେ ବନ୍ଟା ପେରିଯେ ଏଲୁମ, ଓଟାର ସମ୍ବନ୍ଧେ ଆମି
ବିଶେଷ କିଛୁ ଜାନ୍ତୁମ ନା ବଟେ । ତବେ ଏ ବନେର କଥା ଆମି କିଛୁ
କିଛୁ ପଡ଼େଛି ।

ଏହି ମାଟାର ସନ୍ଧାନେ ସମୀର ପଥ ଚଲୁଛିଲ ଶୁଣେ ଆଶର୍ଯ୍ୟ ହଲୁମ ।
ବଲୁମ, ଏ ରକମ ଉଚୁ ମାଟା ଯେ ବନେର ମଧ୍ୟେ ଥାକବେ, ତା ତୁହି ଆଗେ
ଥେକେ କେମନ କରେ ଜାନ୍ତିଲି ?

ସମୀର ବଲ୍ଲେ, ଏ-ଗୁଲୋକେ ହାତୀ ଧରା ମାଟା ବଲେ । ଏହି
ବନେର ମଧ୍ୟେ ଏ ରକମ ମାଟା ଅନେକ ଆଛେ । ବୃକ୍ଷ ଜନ୍ମର ହାତ
ଥେକେ ପ୍ରାଣ ବାଁଚାତେ ହ'ଲେ ଏବଂ ତଳାୟ ଆଗୁନ ଜ୍ବେଲେ ଆମାଦେର
ଓପରେ ବସେ ରାତ କାଠାତେ ହବେ ।

ଆଶେ-ପାଶେ ଯେ ଶୁକନୋ ଡାଳ-ପାଳା ପେଲୁମ, ତାତେଇ ଆଗୁନ
ଜାଲିଯେ ଆମରା ମାଟାର ଓପର ଉଠେ ବସଲୁମ । ସେ ରାତ୍ରେ ହ'ଟି
ଶୁକନୋ ଚିଁଡ଼େ ଚିବିଯେ ଆମାଦେର ଥାକତେ ହ'ଲ । ତୃଷ୍ଣାର ଜଳ
—ତାଓ ଏକଟୁ ପେଲୁମ ନା ।

ଆଜ ଏହି ପ୍ରଥମ ଉତ୍ସୁକ ଆକାଶ-ତଳେ ମାଟାର ଓପର ଶଯନ ।
ଗାହେର ପାତାର କୀକେ କୀକେ ଜୋନାକି-ପୋକାର ମତ ମିଟୁମିଟେ

ବନ୍ଦିର କାହାର ପାଇଁ କାହାର ଜାଗା ?

ତାରା ଦେଖା ଯାଚେ । ବଲ୍ଲୁମ, ସମୀର ଏ ବନ୍ଟା କି ଗଭୀର ଦେଖେଛିସ୍ ?

ସମୀର ବଲ୍ଲେ, ହଁ । ଆର ଏଥାନେ କୋନ ଫଳେର ଗାହଙ୍ଗ ନେଇ । ଆହେ—ହାତୀ ଆର ବାଘ ; ତବେ ଛ'ଏକଟା ଗଣ୍ଡାରେର ଦେଖା ପେଲେଓ ପେତେ ପାରିସ୍ ।

ଏ ବନ୍ଟା କତ ବଡ଼ ?

ଖୁବଇ ବଡ଼ ବୈକି ! ଏ ବନ ପାର ହ'ୟେ ଶିଲଚରେ ପୌଛୋଡ଼େ ଆମାଦେଇ ଦିନ ଦଶ ଲାଗତେ ପାରେ—ଅବଶ୍ୟ ପଥେ ଯଦି କୋନ ବାଧା ନା ପାଇ ।

ମୋଟେ ଦଶ ଦିନ ! ମନ୍ଟା ଆନନ୍ଦେ ଭରେ ଉଠିଲ ।

ରାତ୍ରି ପ୍ରଥମ ପ୍ରହର ବୋଥ ହୟ ତଥନ ଶେଷ ହେଯେଛେ—ବନେର ମଧ୍ୟେ ସମବେତ କଣ୍ଠେର ବିଚିତ୍ର ଗର୍ଜନ ଜେଗେ ଉଠିଲ । ଉଃ ! କି ବିକଟ ଚୀଂକାର ! ଓ-ବନେ ଏକଟା ବାଘେର ଡାକ ଶୁଣେଛିଲୁମ—ଏଥାନେ କତଞ୍ଗଲୋ ଯେ ଏକ ସଙ୍ଗେ ଡାକଛେ, ତା ବଲଟେ ପାରି ନା । ଶୁଧୁ ବାଘ ନୟ—ତାର ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟ ପଣ୍ଡାଓ ସ୍ଵର ଦିଜେ । ଏ ଐକ୍ୟତାନ ଶୁଣିଲେ ମାନୁଷେର ହନ୍ଦକମ୍ପ ଉପାଶ୍ଵିତ ହୟ ।

ଏକ ଏକବାର ଗର୍ଜନ ଶୁଣି, ଆର ପେଟେର ପୀଲେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେନ ଚମ୍କେ ଉଠେ । ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତେଇ ଭୟ ହୟ—ବୁଝି ବା ଏଥିନି ଘାଡ଼େ ଏସେ ପଡ଼ିବେ ।

ଏହି ମିଲିତ ରାଗିଣୀର ଆଲାପନେର ମଧ୍ୟେ ଘୁମ ତ ଦେଶ ଛେଡି

ପାଲାଳ

ପାଲାଳ । ମାଧ୍ୟ ହ'ୟେ ଉଠିଲ ଗରମ । ସେନ ପାଗଲେର ଯତ ହ'ୟେ
ଉଠିଲୁମ । ଏକ ଏକଟା ଗର୍ଜନ ଶୁଣି, ଆର ମନେ ହୟ, ମାଚା ଥେକେ
ଲାଫିଯେ ପଡ଼େ ଛୁଟେ ପାଲାଇ । ତାହ'ଲେଇ ବୋଧ ହୟ ନିରାପଦ ହବୋ ।

କ୍ରମଶଃ ଶବ୍ଦ ଥେମେ ଏଲ । ଅବଶେଷେ ଆମାଦେର ଏହି ଦୁଃସ୍ଵପ୍ନେର
ପରିସମାପ୍ତି କରଲେ—ପ୍ରଭାତ ଏସେ । ଠାଣୀ ବାତାସ ମାଧ୍ୟାମ୍ବ
ଲାଗତେ ଆମିଓ ସେନ କତକଟା ପ୍ରକୃତିଷ୍ଠ ହଲୁମ ।

ସକାଳ ବେଳା ନେମେ ଆବାର ଚଲିତେ ଶୁରୁ କରଲୁମ । କିଛୁକୁଣ
ଚଲାର ପର ବଲଲୁମ, ସମୀର, ଜଲେର ଏକଟୁ ସଙ୍କାନ କରତେ ହବେ
ଭାଇ । ବଜ୍ଡ ତେଷ୍ଟା ପେଯେଛେ ।

ସମୀର ବଲଲେ, ତେଷ୍ଟା କି ଆମାରେ ପାଯ ନି ? ତବେ ଜଲେର
କୋନ ସଙ୍କାନ ପାବ ବଲେ ମନେ ହଚେ ନା । ଏ ବନେ ବୋଧ ହୟ ଜଲ
ମିଲିବେ ନା । ଆର ଡିହଂ ନଦୀ ଥେକେଓ ଆମରା ଅନେକ—ଅନେକ
ଦୂରେ ଏସେ ପଡ଼େଛି ।

ବଲଲୁମ, ତାହ'ଲେ ଏଥିନ ଉପାୟ ?

ଉପାୟ ଏକଟା ହବେଇ—ସମୀର ବଲଲେ । କିନ୍ତୁ ତାର ମୁଖ ଦେଖେ
ମନେ ହ'ଲ, ସେ ନିଜେଓ କଥାଟା ଅନ୍ତରେର ସଙ୍ଗେ ବିଶ୍ଵାସ କରତେ
ପାରଛେ ନା ।

ଦୁ'ପାଶେ ସଜାଗ ଦୃଷ୍ଟି ବୈଥେ ଚଲେଛି, କିନ୍ତୁ ବୁଝାଇ ।

ମୁଖେର ମଧ୍ୟେ କେମନ ଆଠା ଆଠା ହ'ୟେ ଗେଛେ—କଥା ବଲିବେଓ
କଟ ହୟ । ହତାଶ ହ'ୟେ ବଲଲୁମ, ସମୀର, ଆର ତ ପାରଛି ନା

ପାଦମୁଖ କରି ପାଦମୁଖ କରି

ତାଇ, ଆମি ଏହିଥାନେଇ ବସିଲୁମ । ଏଟା ମରଣଭୂମି ନୟ—ତବୁଓ
ଦେଖଛି, ଜଳେର ଅଭାବେ ଏଥାନେ ପ୍ରାଣଟା ବେଗିଯେ ଥାବେ ।

ସମୀରାଓ ତୃଷ୍ଣାୟ କମ କାତର ହୟନି, ତବୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ତାର
ମନେର ବଳ ! ଆମାର ପାଶେ ବସେ ମେ ବଲ୍‌ଲେ, ହତାଶ ହସି ତାଇ,
ଭଗବାନେର ଇଚ୍ଛାୟ, ଏ ବିପଦ ଥେକେ ଉକ୍ତାରେର ପଥ ଏକଟା ପାବଇ ।

ଚଳାର ଶକ୍ତି ଆମାର ମୋଟେଇ ଛିଲ ନା । ଆମି ସେଇଥାନେଇ
ବସେ ପଡ଼ିଲୁମ । ତାରପର ସଥି ବସାର କମତାଓ ହାରାଲୁମ, ତଥି
ପଡ଼ିଲୁମ ଶୁଯେ ।

ସମୀର ପାଶେ ବସେ ଆମାର ମାଥାୟ ହାତ ବୁଲିଯେ ଦିଛିଲ, ହଠାତେ
କୋନ କଥା ନା ବଲେ, ଉଠେ ଏକଦିକେ ଚଲେ ଗେଲ ।

ସେ ସେ କେନ ଉଠିଲ, ଆର କୋଥାର ଗେଲ—ମାଥା ତୁଲେ ସେଟୁକୁ
ଦେଖିବାର କମତାଓ ଆମାର ଛିଲ ନା । ନିର୍ଜୀବେର ମତ ଡେମନି
ଭାବେଇ ଆମି ସେଥାନେ ପଡ଼େ ରହିଲୁମ ।

ଏକଟୁ ପରେଇ ସମୀର ଚାର ପାଂଚଟା ବାଁଶେର କୋଡ଼ାର ମତ କି
ହାତେ କରେ ନିଯେ ଏସେ ବଲଲେ, ଓଠ ତପନ, ଜଳ ଥା ।

ଧୀରେ ଧୀରେ ଉଠେ ବସିଲୁମ । ବଲିଲୁମ, କହି ଜଳ ?

ତାରଇ ଏକଟା ସରକ ମୁଖ ଏକଟୁ କେଟେ ସମୀର ଆମାର ହାତେ
ଦିଲେ । ଦେଖିଲୁମ, ତାର ମଧ୍ୟେ ଟଳ୍‌ଟଳ୍ କରିଛେ ପରିଷକାର ଜଳ । ଏକ
ଚୁମ୍ବକେ ସେଟୀ ଥେଯେ ଫେଲିଲୁମ । ସାମାନ୍ୟ ଏକଟୁ କଷା ହିଲେଓ ଏ
ଜଳ ପାନେର ଅଧୋଗ୍ୟ ନୟ ।

ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରିର ପାଦମଧ୍ୟରେ କରିବାର କାହାରେ ?

ସମୀରେର ଆନା ସେଇ ପାଂଚ-ପାଂଚଟା କୋଡ଼ାରଇ ଜଳ ଥେଯେ ଦେହେର ସ୍ଵାଭାବିକ ଅବଶ୍ଵା ଫିରେ ପେଲୁମ । ଜିଜ୍ଞାସା କରିଲୁମ, ସମୀର, ଏ-ଗୁଲୋ କି ? ପେଲି କୋଥାଯ ?

ସମୀର ବଲ୍ଲେ, ଏ-ଗୁଲୋ ଏକ ରକମ ଗାଛ—ଜଳେ ଭର୍ତ୍ତି ଥାକେ । ଏଇ ବନେଇ ପେଲୁମ । ତୃଷ୍ଣାୟ ଛାତି ଫେଟେ ଗେଲେଓ ଆମି କିମ୍ବୁ ଏକଟୁଓ ହତାଶ ହଇନି—ମନେର ମଧ୍ୟେ କେମନ ଏକଟା ବିଶ୍ୱାସ ଛିଲ, ଏ ବିପଦ ଥେକେ ଉକ୍ତାର ଆମରା ପାବଇ । ତାରପର ତୋର ମାଥାୟ ହାତ ବୁଲିଯେ ଦିତେ ଦିତେ ହଠାଏ ଏ ଗାଛଗୁଲୋର ଦିକେ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲ । ତଥନଇ ମନେ ହ'ଲ, ଜଳେ ଭରା ଏଇରକମ ଗାଛର କଥା ଯେବେ ପଡ଼େଛି । ପରୀକ୍ଷା କରିତେ ଛୁଟେ ଗିଯେ ଦେଖି, ସତିଇ ତାଇ । ଭଗବାନକେ ଧନ୍ୟବାଦ ତପନ, ଆମରା ଏ ଯାତ୍ରା ଜଳେର ଅଭାବେର ହାତ ଥେକେ ବରକା ପେଲୁମ ।

ଯାବାର ଜଣ୍ଯେ ଉଠେ ଦାଢ଼ିଯେ ବଲ୍ଲୁମ, ସମୀର, ତବେ ଏ ରକମ ଗାଛ କିଛୁ ତୁଲେ ସଙ୍ଗେ ନେଇଯା ଯାକ ।

ଆମାର କଥା ଶୁଣେ ସମୀର ହେସେ ଉଠେ ବଲ୍ଲେ, ତାର ଆର ଦରକାର ହବେ ନା । ଏଇ ବନେର ସମସ୍ତ ଜାଯଗାୟ ଏ ଗାଛ ବେଙ୍ଗେର ଛାତାର ମତ ଗଜିଯେ ଆଛେ । ଏକବାର ଯଥନ ଜାନ୍ତେ ପେରେଛି, ତଥନ ପାଓଯା କଟିନ ହବେ ନା । ଚଲ, ଆର ମିଛେ ଦେରୀ କରେ ଲାଭ ନେଇ । ଏକେଇ ତ ଅନେକ ସମୟ ନଷ୍ଟ ହେୟ ଗେଲ ।

ହପୁରେ ଏକ ଜାଯଗାୟ ବସେ ହଟି ଚିଁଡ଼େ ଚିବିଯେ ନିଲୁମ ; ତାରପର

ପାତାର କଥା

ଆବାର ଶୁଣୁ କରିଲୁମ ଚଲୁତେ । ଆମାଦେର ଜୀବନେ ସେଇ ଏଥିନ୍ ପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଦାଢ଼ିଯେଛେ ପଥ ଚଲା । ଜାନି ନା, ଏହି ପରିସମାପ୍ତି ହବେ କବେ !

ବିକାଳେ ଆମରା ଆବାର ଏକଟା ହାତୀ-ଧରା ମାଚାର କାହେ ଏଲୁମ । ସମୀର ବଲ୍ଲେ, ଆଜକେର ମତ ଏହିଥାନେଇ ଆମାଦେର ପଥ ଚଲା ଶେଷ ।

ବଲ୍ଲୁମ, ଏଥିନେ ବେଳା ଅନେକଟା ରହେଛେ—ଆମରା ଆରଙ୍ଗ ଖାନିକଟା ପଥ ଏଗିଯେ ସେତେ ପାରି...

ବାଧା ଦିଯେ ସମୀର ବଲ୍ଲେ, ପାରି ତାତେ ସନ୍ଦେହ ନେଇ, କିନ୍ତୁ ଦିନେର ବେଳା ବନଟାକେ ଶାନ୍ତ-ଶିଷ୍ଟ ଦେଖେ, ରାତରେ କଥାଟା ଭୁଲ୍ଲେ ଚଲୁବେ ନା । ଏହି ମାଚାର ମତ ନିରାପଦ ସ୍ଥାନ ବନେ ଆର କୋଥାଓ ପାବି ନା ।

ସମୀରେର କଥାଟା ମୋଟେଇ ମିଥ୍ୟେ ନୟ । ତାଇ ତାଡ଼ାତାଡ଼ି ମାଚାର ନୌଚେ କିଛୁ ଶୁଣିବା କାଠ ଜଡ଼େ କରତେ ଲେଗେ ଗେଲୁମ । ଏଥିନେ ଦିନେର ଆଲୋ ରହେଛେ, ତାଇ ଠିକ ହ'ଲ, ରାତ୍ରି ହ'ଲେ ଏକବାର ନେମେ କାଠେ ଆଗୁନ ଦିଯେ ଯାବ ।

କତକଗୁଲୋ ଜଳ-ଭର୍ତ୍ତି କୋଡ଼ା କେଟେ ନିଯେ ମାଚାର ଓପର ଉଠିଲୁମ ।

ରାତ୍ରେ ଆବାର ସେଇ ନିଷ୍ଠକ ବନ ସଚକିତ କରେ ଆହୁଷ ହ'ଲ ପଞ୍ଚଦେବ ଦାପାଦାପି । ଆର ଏ ବାପାର ଆମାକେ ତତ ଚକ୍ରଲ

କରନ୍ତେ ପାରିଲେ ନା ।

ଏମନ କି—ରାତ୍ରେ ଆମି ଏହି ମଧ୍ୟେ ଏକଟୁ
ସୁମିଯେ ନିଜୁମ ।

সକାଳେ ଉଠେ ବଲ୍ଲୁମ, ସମୀର, ଆଜ ଦୁ'ଟି ଭାତ ରୁଁଧି ଭାଇ ।

ସମୀର ବଲ୍ଲେ, କିନ୍ତୁ ତାତେ ମିଥ୍ୟେ ସମୟ ନଷ୍ଟ ହବେ । ଆମରା
ଦିନେ ଯତ୍ତୀ କରେ ଏସେହି, ଭାତ ରୁଁଧାର ହାଙ୍ଗାମ କରିଲେ, ତାର ତିନ
ଭାଗେର ଏକ ଭାଗକୁ ଯେତେ ପାରିବ ନା । ଆର ଦୁ'ଟୋ ଦିନ ବରଂ
ଏହି ରକମ ଏକଟୁ କଷ୍ଟ କରେ କାଟିଯେ ଦେ ।

କିନ୍ତୁ ଏହି ରକମଭାବେ ଚିଁଡ଼େ ଚିବିଯେ ଆର ଥାକା ନା ଗେଲେও
ସମୀରେ ଯୁକ୍ତି ଅସ୍ଵିକାର କରନ୍ତେ ପାରିଲୁମ ନା । ଚିଁଡ଼େ ଚିବିଯେଇ
ପଥ ଚଲା ଚଲିତେ ଲାଗିଲ ।

ରାତ୍ରେ ହାତୀ-ଧରା ମାଚାୟ ବିଆମ, ବାଘ, ହାତୀର ଚୀକାର,
ଆର ସାରାଦିନ ପଥ ଚଲା—ଏହି ରକମଭାବେ ଆମାଦେର ଦିନ କାଟିତେ
ଲାଗିଲ ।

ସେଦିନ ସକାଳେ ସମୀର ବଲ୍ଲେ, ତପନ, ତୁଇ ଆମାର ଓପର
ଘେଗେ ଗେଛିସ୍ ଭାଇ ? କିନ୍ତୁ ଦେଖ, ଆମରା କର୍ତ୍ତା ଏଗିଯେ
ଏସେହି । ମନେ ହଚ୍ଛେ, ଆର ତିନ ଚାର ଦିନେର ମଧ୍ୟେ ଆମରା ବନ
ପାର ହତେ ପାରିବ ।

ସମୀରେର କଥା ଶୁଣେ ଆନନ୍ଦିତ ଯତ ନା ହଲୁମ, ବିଶ୍ଵିତ ହଲୁମ
ତାର ଚେଯେ ଢେଇ ବୈଶୀ । ବଲ୍ଲୁମ, ରାଗ କେନ କରିବ ସମୀର ?
ତାର କୋନ କାରଣ ସଟିଛେ ବଲେ ତ ମନେ ହଇ ନା ?

১৫৮
১৯৪৭

এই সাধ্য থাকতেও তোকে থাবাৰ কষ্ট দেবাৰ জন্তে—
সমীৱ বলুলে।

বলুম, কিন্তু কষ্ট ত আমি একা পাইনি? সঙ্গে-সঙ্গে
তুইও তো ভোগ কৰেছিস্। সত্যি, ছোট-খাট স্বথ-দুঃখে
বিচলিত হ'য়ে আমাদেৱ আসল উদ্দেশ্যটা ভোলা কোন রূকমেই
চলতে পাৱে না।

সমীৱ বলুলে, আজ আমৱা ভাত রেঁধে থাৰ। চি'ড়ে বা
আছে, তাতে আৱ দু'একদিন মাত্ৰ চলবে। সেটা বিশেষ
দৱকাৱেৱ জন্তে রেখে, আজ যখন সুবিধা রয়েছে, তখন দু'টি
ভাতই রাঁধা যাক। তুই কি বলিস?

সমীৱেৱ ঘুত্তিটা সমীচীন বলে মনে হ'ল। দু'পুৱ বেলা
আমৱা একটা হাতী-ধৱা মাচাৰ কাছে এলুম। রেঁধে থাওয়াৱ
পক্ষে জায়গাটা উপযুক্ত মনে হওয়ায়, একটু পরিকাৰ জায়গা
দেখে উন্মুন খোঁড়া হ'ল।

সমীৱ আমাৱ সঙ্গে কাঠ কাটতে আস্ছিল। তাকে বাধা
দিয়ে বলুম, তুই আসল জিনিষ হাঁড়িৰ যোগাড় কৰ দেখি;
কাঠ, জল এ সব যোগাড় কৱিবাৰ ভাৱ রইল আমাৱ ওপৰ।
তোকে সে বিষয়ে ভাৱতে হবে না।

কাঠ কেঁটে জল-ভৱা কোঁড়া যোগাড় কৰে যখন সমীৱ
হাঁড়িৰ কি কৱলে জান্তে এলুম, দেখি, কাঁচা শাল পাতা

দিয়ে সমীর এক ঠোঙা তৈরী করেছে। আবু তার তলায় মাটি
দিয়েছে লেপে।

দেখে হতাশ হ'য়ে বল্লুম, এই দিয়ে তুই ভাত রঁধিবি
সমীর ? তোর কি মাথা খারাপ হ'য়ে গেছে ?

সমীর বল্লে, হ'তে পারে, কিন্তু তোর সব যোগাড় ত ?
বেশ, তাহ'লে একেবারে হাতে-কলমে পরীক্ষাই দোব। খুসী
হ'য়ে তুই ষে আমাকে পূরো নম্বর দিবি, তাতে আমার একটুও
সন্দেহ নেই।

নম্বর যে পুরাপুরি শৃঙ্খ পাবে, তাতে সন্দেহ ছিল না তবুও
কথা বাড়বার ভয়ে চুপ করে গেলুম।

সমীর সেই ঠোঙায় জল দিয়ে আগুন জ্বলে উন্মুনে চাপিয়ে
দিলে ; একটু বাদে তাতে চাল-ডাল, আলুও দিলে ফেলে।

নিরঞ্জন ভরে আমি দূরে বসে সমীরের এই ছেলেখেলা
মেখতে লাগলুম।

মিনিট দশক কেটে গেলেও যখন দেখলুম, সমীর নিশ্চিন্ত
মনে একটা কাঠি দিয়ে ভাত নাড়ছে, তখন আবু দূরে বসে
থাকতে পারলুম না। ব্যাপারটা কি দেখবার জন্য উঠে তার
কাছেই এসে বসলুম।

বল্লুম, কিরে ? কি হ'ল ?

নিবিকারভাবে সমীর বল্লে, ছাথনা, ভাত ফুটছে।

ଶାଲପାତାଟୀ

ସତିଇ ଦେଖି ତାଇ । ଶାଲପାତାଟୀ ଅବିକୃତଇ ରହେଛ,
ପୋଡ଼େଓ ନି, ବା ତା ଦିଯା ଏକ ଫୋଟା ଜଳେ ପଡ଼େ ନି ।

ଯଥାସମୟେ ଭାତ ରାନ୍ଧା ହ'ୟେ ଗେଲ । ସେଇ ଚାଲ-ଡାଲ ସିଙ୍କ,
ଆଲୁ ଭାତେ ଆର ମୁନ—ଏତଦିନ ପରେ କତ ଭାଲ ଯେ ଲାଗଲ, ତା
ଆର କି ବଳ୍ବ ?

ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗର୍ବୀବ ତ୍ରୀଲୋକ ଏକଦିନ ମୋହନ ଭୋଗ ଥେଯେ
ମାକି ଆନନ୍ଦେ ବଲେଛିଲ, କି ଚମକାର ଜିନିଷ ! ବଡ଼ ଲୋକେର
ମୋହନ ଭୋଗ, ଗର୍ବୀବେର ରାଜ ଭୋଗ—ଆମାଦେର ଅବଶ୍ୱାସ ଆଜ
ତାର ଥେକେ ଏକଟୁଓ ଭିନ୍ନ ନୟ ।

ଅନ୍ଧରସେର କେମନ ଏକଟା ମାଦକତା ଶକ୍ତି ଆଛେ । ପେଟେ
ପଡ଼ିଲେଇ ଶରୀରେ କୋଥା ଥେକେ ରାଜ୍ୟେର ଆଲଞ୍ଚ ଏନେ ଦେଇ ।
ତାରପର ଏତଦିନ ପରେ ଧାଉୟାର ଦରଣ ଆମାଦେର ଆର ନଡ଼ବାର
ଶକ୍ତି ରଇଲା ନା । ଠିକ କରଲୁମ, ମାଚାର ଓପର ଏକଟୁ ବିଶ୍ରାମ କରେ
ଆବାର ପଥ ଚଲ୍ଲତେ ସୁରକ୍ଷା କରବ ।

ଘୁମିଯେ ପଡ଼େଛିଲୁମ । ସଥନ ଜାଗଲୁମ, ବେଳା ଅନେକ ହ'ୟେ
ଗେଛେ । ବଙ୍ଗଲୁମ, ଆଜ ଆର ଏଗିଯେ କାଜ ନେଇ, ଏଥାନେଇ
ରାତଟା କାଟାନ ଘାକ ।

ସମୀର କିନ୍ତୁ ରାଜୀ ହ'ଲ ନା । ତାର ବିଶ୍ଵାସ, ସୂମ ଥେକେ
ଉଠେ ଠିକ ବେଳା ବୁଝାତେ ପାରଛି ନା । ବିକାଳ ହ'ତେ ଏଥନ୍ତି
ଅନେକ ଦେଇଁ ।

হবেও বা ! গভীর ঘুমের পর অনেক সময় বিকালকে
সকাল বলে ভুল হয় শুনেছি, তাই আর কোন তর্ক না করে
সমীরের সঙ্গ নিলুম ।

সন্ধ্যা যখন হ'ল, তখন পেছনকার মাচাটা ছাড়িয়ে অনেক
দূর এসে পড়লেও সামনে যতদূর দৃষ্টি যায়—কোন মাচা চোখে
পড়ল না । মনে মনে প্রমাদ গণ্ঠুম ।

জোরে জোরে পা চালিয়ে আরও কিছুদূর এলুম বটে, কিন্তু
তাতে ফল বিশেষ কিছু হ'ল না । এদিকে রাত্রি হ'য়ে গেছে ।
সামনে এগোতে বা পেছনের মাচায় ফিরে যেতে আর সাহস
হচ্ছিল না ।

নিকটেই ছিল এক প্রকাণ্ড শিখ গাছ । সেইটে দেখিয়ে
সমীর বল্লে, এর ওপরে চড়ে রাত কাটাবো ছাড়া আর ত অন্য
কোন উপায় দেখি না, তপন । তোর কথা তখন না শুনে কি
অন্যায়ই যে করেছি !

ঝান জ্যোৎস্নায় বন ভৱে গেছে—বোধ হয়, এইবাব পূর্ণিমা আসছে। বল্লুম, এখন ছঃখ করা মিথ্যে, সমীর, তারা, বৰং তাড়াতাড়ি গাছে উঠে, বসবাব একটা ভালো দেখে জায়গা ঠিক কৱে নি।

গাছের ওপৰে ছ'টো ভালোর মাৰধাৰে ডিন চারটে ভাল ফেলে একটা তক্ষাৰ মত কৱলুম। তাৱপৰ দিলুম—তাৱ ওপৰ পাতা বিছিয়ে। বেশ ভালো কৱে বসা ত চলবেই, এমন কি পালা কৱে এক একজনেৱ একটু কৱে ঘুমিয়ে নেওয়া পৰ্যন্ত চলতে পাৱে। অমুবিধা হবে বলে মনে হয় না।

ৱাত্ৰি ক্ৰমশঃ গভীৰ হচ্ছে। দেখি, গাছেৱ তলা দিয়ে একদল হৱিণ ছুটেছে—তাদেৱ পেছন পেছন তাড়া কৱে চলেছে—একটা বুনো শূয়োৱ। এই বুনো শূয়োৱই শুনেছি, বন্ধু জন্মদেৱ মধ্যে সব চেয়ে সাহসী আৱ হিংস।

কাছে এবং দূৰে চারধাৱ থেকে মাৰো মাৰো ভেসে আসছে—বিচিত্ৰ স্বৰ। তাদেৱ সবগুলোৱ সঙ্গে আমৰা ভালৱকম পৱিচিতও নহি।

এই সব দেখতে এবং শুনতে শুনতে অন্যমনক হয়ে পড়েছিলুম, হঠাৎ চমক ভাঙতেই দেখি, এক পাল হাতী আসছে

ପ୍ରମାଣିତ କରିବାର ପାଇଁ ଯେତେବେଳେ କିମ୍ବା

ଆମାଦେର ଗାଛେର ଦିକେ । ଅଭ୍ୟନ୍ତ ଧୀରେ—ଯେମେ ଚଲାଇ ତାଡ଼ା
ଆଦେର ମୋଟେଇ ନେଇ ।

ହଠାଂ କାଣେ ଏକଟା ହିସ୍ ହିସ୍ ଶବ୍ଦ ଏଲ । ଗାଛେର ମାଧ୍ୟାର
ଦିକେ ତାକିଯେ ଯା ଦେଖିଲୁମ, ତାତେ ମୁଁ ଦିଯେ ଆର କଥା ବେରୋଲ
ନା । ଇସାରାଯି ସମୀରକେ ତା ଦେଖିଲୁମ ।

ଗାଛେର ଓପର ଡାଳେ ଏକଟା ପ୍ରକାଣ୍ଡ ଅଜଗର ସାପ ପାକ
ଥେଯେ ଜଡ଼ିଯେ ଆଛେ, ଆର ଫଣା ଉଚ୍ଚ କରେ ଆମାଦେର ଛୋବଳ
ଦେବାର ଚେଷ୍ଟା କରଛେ, କିନ୍ତୁ ପାରଛେ ନା । ସାପଟା ଦେଖି, ଗାଛେର
ଡାଳ ଥେକେ ଏକ ଏକ ପାକ ନିଜେର ଦେହଟାକେ ଖୁଲେ ନିଯେ
ଆମାଦେର ନାଗାଳ ଧରିତେ ଚେଷ୍ଟା କରଛେ । କି ସର୍ବନାଶ ! ଓଧାରେ
ହାତୀର ପାଲ ଏତଙ୍କଣେ ପ୍ରାୟ ଗାଛେର ତଳାୟ ଏସେ ଗେଛେ । କୋଥାଯି
ଯାଇ ?

ସାପଟା ଦେଖି, ଡାଳ ଥେକେ ଆର ଏକ ପାକ ନିଜେର ଦେହଟା
ମୁକ୍ତ କରଛେ ; ଆର କୋନେ ଉପାୟ ନେଇ—ଆମାଦେର ବାଁଚବାର ।
ଏଇ ବାରେଇ ଆମାଦେର ନାଗାଳ ସେ ପାବେ ।

ସାପଟାକେ ଫଣା ତୁଲେ ଏଗୋତେ ଦେଖେଇ ଭୟେ ଚୋଥ ବୁଝୋଲୁମ ।
ଧପ୍ କରେ ଏକଟା ଶବ୍ଦ ହ'ତେଇ ଚୋଥ ଖୁଲେ ଦେଖି, ସମୀରେର
ହାତେର ଛୁରିଥାନା ନୀଚେ ପଡ଼େ ଯାଇଛେ । ଆର ସାପଟାର ଆଧିଥାନା
ଦେହ ନୀଚେକାର ଏକ ଡାଳେ ଆଟକେ ପଡ଼େ ରୁଲଛେ । ଭାବଲୁମ,
ଯାକୁ, ଏ ଧାତ୍ରୀ ତାହ'ଲେ ରଙ୍କେ ପେଲୁମ ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାମୃତମ

କିନ୍ତୁ ଏତ ସହଜେ ଯଦି ନିଷ୍ଠତି ପାବ, ତା ହ'ଲେ ଏ ବନେ ଆସବାଇ ;
ବା କେନ ? ସମୀରେର ଛୁରିଥାନା ଏକଟା ହାତୀର ଗାୟେ ଗିଯେ ପଡ଼ଭେଇ
ସେ ଗର୍ଜନ କରେ ଉଠିଲ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସମ୍ମତ ଦଳଟା ଥେବେ ଶୁଦ୍ଧତାଲୋ
ଆକାଶେର ଦିକେ ତୁଲେ, ବାତାମେ ବୋଧ ହୟ ଶକ୍ରର ଗନ୍ଧ ଶୁକେ
ନିଲେ । ତାର ପରେଇ ଏକଟା ହାତୀ ଆରମ୍ଭ କରିଲେ ଡାଳ ଥରେ
ଟାନାଟାନି । ତାର ଇଚ୍ଛେ, ସମୂଳେ ଗାଛଟା ଉପରେ, ଶକ୍ରଦେର ପାରେ
ତଳାୟ ପିଷେ ମେରେ ଫେଲିବେ । ତାର ପ୍ରଚାନ୍ଦ ଆକର୍ଷଣେ ଡାଳତାଲୋ
ମଡ଼ମଡ଼ କରେ ଭେଙେ ପଡ଼ଭେ ଲାଗଲ—ଗାଛଟା ଲାଗଲ ହୁଲ୍ତେ ।
ଆଗପଣେ ଡାଳ ଆକର୍ତ୍ତେ ଧରେ ପତନେର ହାତ ଥେକେ ନିଜେଦେର
ରକ୍ତା କରିବେ ଲାଗଲୁମ ।

ଉଃ ! କି ଭୌଷଣ ଏଦେର ହିଂସା-ପ୍ରବୃତ୍ତି ! ବୁଝଲୁମ, ମାପେର
ହାତ ଥେକେ ରକ୍ତା ପେଯେ ଥାକଲେଓ ଏଦେର ହାତେ ମୃତ୍ୟୁ ସ୍ଵନିଶ୍ଚିତ ।

କିନ୍ତୁ ଏକି ! ହାତୀଗୁଲୋ ହଠାଂ ଆମାଦେର ଛେଡେ ଦିଲେ
ଆଗପଣେ ଦୌଡ଼ ଦିଲେ । ଆର ଆୟ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେଇ ଏକ ପ୍ରଚାନ୍ଦ
ଧାକାୟ ଆମାଦେର ଗାଛଟା କାପିଯେ, ତାଦେର ତାଡ଼ା କ'ରେ ଛୁଟେ ଗେଲ
ଏକଟା ଗଣ୍ଠା ।

ବଡ଼ ଆଶାୟ ଗାଛେର ଉପର ଶଯ୍ୟା ରଚନା କରିଛିଲୁମ, କିନ୍ତୁ
କୁତେ ଆର ହ'ଲ ନା । ଦାରୁଣ ଆତକେ ଦୁ'ଜନେ ସଜାଗ ହ'ଯେ ବଲେ
ରାହିଲୁମ—ରାତ୍ରିଶେଷେ ଦିନେର ଆଲୋ ତାର ବରାଭର ଶୁର୍ତ୍ତି ନିର୍ମେ
ହାଜିର ନା ହୁଓଯା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।

ପ୍ରାତିରୋଧ କାଳର ମହାଦେଶ

ପ୍ରାତିରୋଧ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରାତର ବିଭୌଷିକା ଦୂର ହ'ଲ । ଗାଛ
ଥେବେ ନେମେ ଆବାର ଆମରା ଚଲିତେ ଶୁରୁ କରିଲୁମ ।

କାଳ ରାତର ଏ କାଣେର ପର ଆଜ ଆର ଭାତ ଖାଓୟାର
କଥା ମନେ ଥାନ ଦିଲୁମ ନା, ଚିଁଡ଼େ ଚିବିଯେଇ ଚଲିତେ ଲାଗିଲୁମ ।
ଦୁ'ଦିନ ଉପୋସ କରିତେ ହୟ ତାତେଓ ରାଜି, କିନ୍ତୁ ଏ ବନ ଥେବେ
ଯତ ଶୀଘ୍ରଗିର ବେରୋତେ ପାରି, ତତଇ ମଞ୍ଜଳ ।

ହାତୀ-ଧରା ମାଚା ପେତେ ଆଜ ଆର ବିଶେଷ କଷ୍ଟ ହୟ ନି ।
ସନ୍ଧ୍ୟାର ମୁଖେ ତାର ଓପର ଉଠେ ବସିଲୁମ ।

ଆଜ ବୋଧ ହୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମା । ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀ ଆଜ ଚାନ୍ଦେର କିରଣେ
ବେଳ ହାସୁଛେ ।

ଯୁମୋତେ ଆର ସାହସ ହୟ ନା । ଦିନେର ଆଲୋଯ ସେ ବିଭୌଷିକା
ଅନ୍ତର୍ହିତ ହ'ୟେ ଗିଯେଛିଲ, ରାତର ଅନ୍ଧକାରେ ତା-ଇ ଦେଖି, ମନେର
କୋଣେ ଉଁକି ମାରଛେ । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା-ସ୍ନାତ ବନଭୂମିର ଦିକେ ମୁଢି
ଦୃଷ୍ଟିତେ ଦୁ'ଜନେ ତାକିଯେ ରାଇଲୁମ ।

ମେହି ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ଆଲୋତେ ଦେଖି, ଗୋଟା କତକ ହରିଣ
ଛୁଟୋଛୁଟି କ'ରେ ବେଡ଼ାଛେ; କି ଶୁନ୍ଦର ଓଦେର ଦେଖିତେ ! ମାରୋ
ମାରୋ କି ଚମକାର ଭଙ୍ଗୀତେଇ ନା ଓରା କାଣ ପେତେ ଦୀଡାଛେ !
ବୋଧ ହୟ, ଶକ୍ତର ପଦଶବ୍ଦ ଶୁନିତେ ଚେଷ୍ଟା କରଛେ । ହଠାତ ଦେଖି,
କୋଥା ହ'ତେ ଏକଟା ବାଘ ତାଦେର ମଧ୍ୟେ ଲାଫିଯେ ପଡ଼ିଲ । ଭଯେ
ହରିଣଙ୍ଗଲେ ଛତ୍ରଭଙ୍ଗ ହ'ୟେ ସେଦିକେ ପାଇଲେ ପାଲାଲ, ତୁମୁ

।
শুভ পাদের বাণী বিনোদন পত্র

একটা—বাষের কঠিন থাবার আঘাত খেয়ে আর পালাতে
পারলে না ।

তার সে কি করণ চীৎকার !

একধারে সেই দুর্বল-প্রাণ হরিণের প্রাণ-ভয়ে আর্দ্ধ-
চীৎকার, আর একধারে অরণ্যের সবলতম ব্যাষের নৃশংস কাণ !
মনটাকে মুহূর্তে বিষিয়ে তুললে ।

দুর্বলের এই নিষ্ফল চীৎকার বন্ধ ক'রে দিলে, ব্যাঘবর
তার পেট চিরে দিয়ে । তার পর সবেমাত্র সে সেই টাট্কা
রন্ত আস্থাদ করবে—এমন সময় কোথা থেকে ধূমকেতুর মত
এসে হাজির হ'ল এক হাতী । তার ভাব—যুদ্ধঃ দেহি ।

ব্যাঘবরও সহজে হটবার পাত্র নয় ; হ'জনে আক্রমণ ও
প্রতি-আক্রমণ চলল ।

আরন্ত হ'ল অরণ্যের দু'টি বলিষ্ঠ-প্রাণীর দ্বন্দ্ব । জীবন-
যাত্রার পথে তাদের কোন স্বার্থ না থাকলেও যুদ্ধ করতে তাদের
কোন আলস্ত নেই ।

একজন নিরামিষাণী—গাছ-পাতা, ফল-মূল খায় ; আর
একজন মাংসাণী—খায় মাংস ।

কী ঘোরতর যুদ্ধই না আরন্ত হ'ল । শারীরিক শক্তিতে
কম বোধ হয় কেউ-ই নয় ; তবুও ব্যাষের স্ববিধা বেশী ।
স্ববিধা তার হাতীর তুলনায় ক্ষুজ্জ দেহ—তার শক্তিকে আক্রমণ

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାବ୍ଦିତ ପାତଳାର ପାତଳା

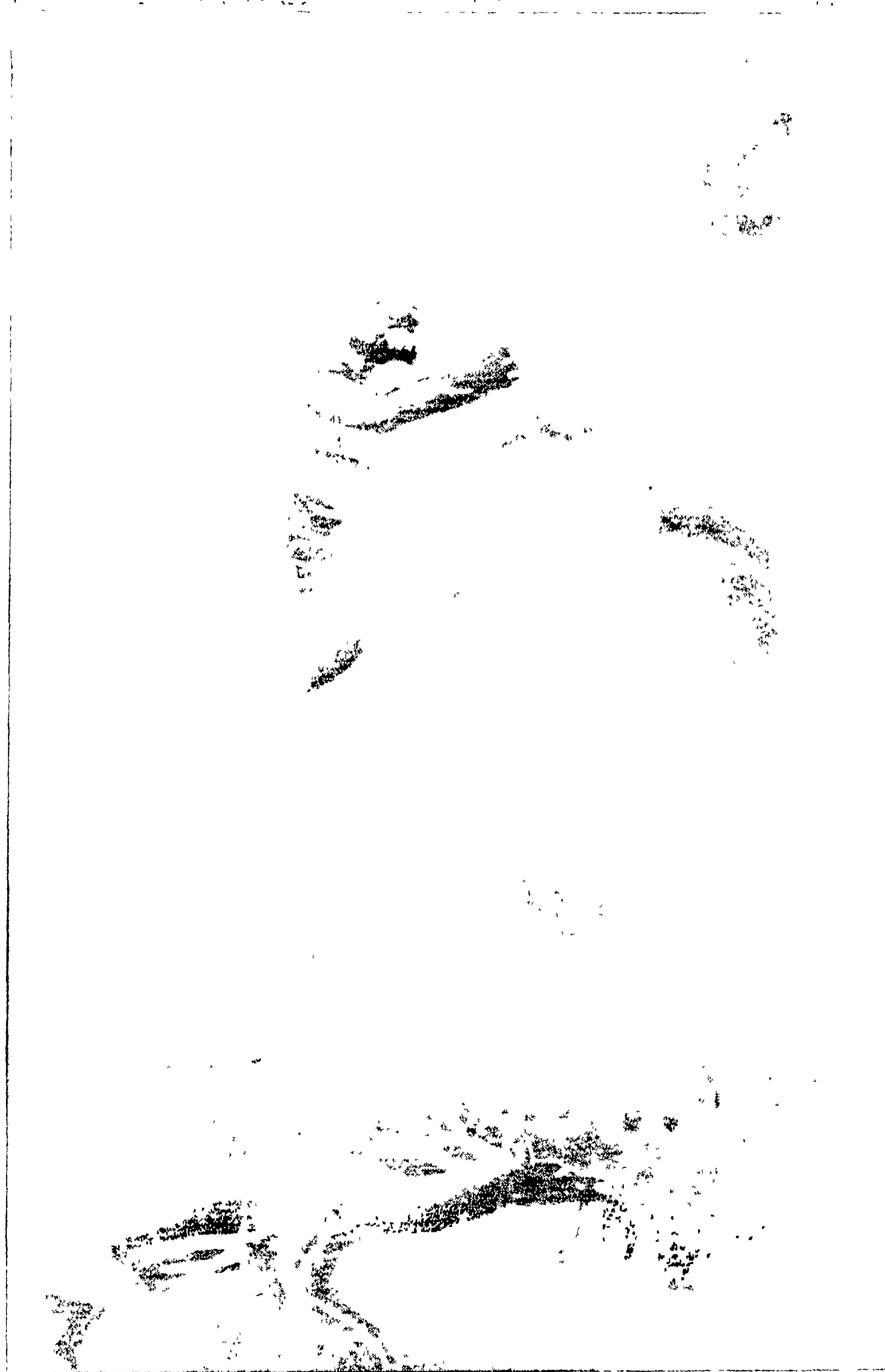
କରବାର କୋଣଲ । ଏକବାର ଦେଖି, ହାତୀଟା ଶୁଣେ କରେ ବାଘକେ ଅପଟେ ଧରେ ମାରେ ଏକ ଆହାଡ । ମନେ ହୟ, ବାଘେର ଲୌଲା-ଥେଲା ବୋଧ ହୟ ଶେଷ ହ'ଲ । କିନ୍ତୁ ପରକଣେଇ ଦେଖି, ବାଘଟା ହାତୀର ଥାଡ ଧରେହେ କାମଡ଼େ, କିଛୁତେଇ ସେ ନିଜେକେ ମୁକ୍ତ କରତେ ପାରଛେ ନା । ବାର୍ବାର୍ କ'ରେ ତାର କାଥ ବେଯେ ରଙ୍ଗ ଗଡ଼ିଯେ ପଡ଼ିଛେ ।

ଏଇ ରକମ ଭାବେ ତାଦେର ଯୁଦ୍ଧ ଚଲିଲ । ଆକାଶ ବାତାମ କାପିଯେ ହିଂସ୍ର କଟେର ଗର୍ଜନ ପର୍ଦାର ପରି ପର୍ଦାୟ ଚଢ଼ିତେ ଲାଗିଲ । ଭୟ—ବିଶ୍ୱାସ ଆମାଦେର ସର୍ବାଙ୍ଗ ଆଡ଼ନ୍ତ ହ'ଯେ ଉଠିଲ । କମ୍ପିତ ବକ୍ଷେ ଆମରା ଜୟ-ପରାଜ୍ୟ ଲଙ୍ଘ୍ୟ କରତେ ଲାଗଲୁମ ।

ଅବଶେଷେ ହାତୀରିଇ ହ'ଲ ଜୟ । ଆହାଡ଼େର ପର ଆହାଡ ମେରେ ବାଘକେ ଶେଷ କରେ—କ୍ଲାନ୍ତିତେ ସେ ସେଇଥାନେଇ କାପିତେ କାପିତେ ପଡ଼େ ଗେଲ ।

ଯୁଦ୍ଧର ଫଳାଫଳ ଦେଖେ ମନେ ଦୁଃଖ ହ'ଲ । ହାୟ ରେ ! ହରିଣଟାକେ ମେରେ ବାଘଟା ଥେତେ ଯାଚିଲ । ବେଚାରା ତଥନ ସୁଣାକ୍ରମେ ଓ ଜାନ୍ତି ପାରେନି, ଏ ଜଗତେ ତାର ଥାଓଯାର ପ୍ରୟୋଜନ ମିଟି ଗେଛେ ।

ପରଦିନ ଆବାର ଚଲେଛି । ବେଶ ବୁଝାତେ ପାରଛି—ଆମାଦେର ଚଳାର ଶେଷ ହ'ଯେ ଆସିଛେ । ବନ ହ'ଯେ ଆସିଛେ କ୍ରମଶଃ ପାତଳା । ପାଯେ ଚଳା ପଥ ଆମରା ଅନେକ ଦେଖିତେ ପାଞ୍ଚି । ଅବଶେଷେ ଆମରା

একবার দেখি, হাতীটা শুঁড়ে করে বাঘকে জাপটে খরে

ବନେର ବାଇରେ ଏସେ ପୌଛଲୁମ—ଏକ ପାକା ରାଶ୍ତାର ଓପରେ ।

ମୂର୍ଖୀର ଦିକେ ଡାକିଯେ ମନେ ହଲ, ବେଳା ହପୁର ପେରିଯେ ଗେହେ ।

ମନେର ମଧ୍ୟ ଆନନ୍ଦେର ଝଡ଼ ବୟେ ଗେଲ । ଏ ଆନନ୍ଦେର ଶିହରଣ ଯେଣ ଏ କୁଞ୍ଜ ଦେହ ସହ କରତେ ପାରବେ ନା—ବୁକେର ଧୂକ୍ଷୁକୁନି ବକ୍ଷ ହେଁଯେ ଯାବେ ! ବଲଲୁମ, ସମୀର, ଚଲ୍, ଏକେବାରେ ଲୋକାଲୟେର ମଧ୍ୟ ଗିଯେ ବିଶ୍ରାମ ନୋବ ।

ସମୀରେରେ ତାଇ ଇଚ୍ଛେ । ଅଭିଶପ୍ତ ବନ ଥିକେ ଯଥନ ଏକବାର ବେରୋତେ ପେରେଛେ, ତଥନ ଏହି ତ୍ରି-ସୀମାନାୟ ଆର ଥାକବେ ନା ।

ମାଇଲ ଥାନେକ ପଥ ହେଠେ ଆମରା ସହରେ ବୁକେ ଉପଶିତ ହଲୁମ ।

ଏତଦିନ ନିର୍ଜନ ବାସେର ପର ଏତ ଲୋକ-ଜନ, କଳ-କୋଳାହଳ ଅତି ବିଚିତ୍ର ମନେ ହତେ ଲାଗନ । ବଲଲୁମ, ସମୀର, ଭାଇ, ଆଜଇ ବାଡ଼ୀ ରହନା ହତେ ହବେ ।

ସମସ୍ତ ବାଧା-ବିପ୍ଳବ ଅତିକ୍ରମ କରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତତାର ମଧ୍ୟ ଏସେ ଏକ ମିନିଟ୍‌ଓ ଆର ଏଥାନେ ଥାକୁତେ ଇଚ୍ଛେ କରଛେ ନା । ଆମାର ଆଜନ୍ମ ପରିଚିତ ଗୃହ, ଆମାର ମାୟେର ନେହ ଯେଣ ହାତଛାନି ଦିଲ୍ଲେ ଆମାୟ ଡାକୁଛେ । ତାଦେର ଆକର୍ଷଣ କାଟିଯେ ଏଥାନେ ବାସ କରି, ଲେ ଶକ୍ତି ଆର ମନେର ନେଇ ।

।

ପ୍ରମାଣିତ କରିବାର ପରିମାଣ

* * * *

ଏକଦିନ ସେମନ ନିଃଶବ୍ଦେ ଫ୍ରଙ୍ଗମ ମୁଖେ ବାଡ଼ୀ ଥେକେ ବିଦାୟ ନିଯୋହିଲୁମ, ଆଜଓ ଠିକ ସେଇ ରକମ ଭାବେ ଫିରେ ଏଲୁମ । ମେଦିନ ମାୟେର ଛଳ-ଛଳ ଚୋଥ ସେମନ ଆମାଦେର ସମସ୍ତ ବିପଦ-ଆପଦ ଥେକେ ଉକ୍ତାର ପାବାର ଆଶାୟ ଆଶୀର୍ବାଦ ବର୍ଷଣ କରେଛିଲ, ଆଜଓ ତେମନି ଆମାଦେର ଭକ୍ତି-ନତ ଶିରେ ମା ଯେ ନିଃଶବ୍ଦ ଆଶୀର୍ବାଦ ବର୍ଷଣ କରିଲେନ, ତା ସମସ୍ତ ଅନ୍ତର ଦିଯେ ଅନୁଭବ କରିଲୁମ ।

ଆମାଦେର ଦେଖେ, କଣେକେର ଜଣେ ମା ଯେନ କେମନ ଉନ୍ମନା ହ'ଯେ ଗେଲେନ । ଅବଶେଷେ ସେ ଭାବଟା ସାମଲେ ନିଯେ ବଲ୍ଲେନ, ତୋରା ଏକଟୁ ବୋସ ବାବା, ଆମି ଚା ନିଯେ ଆସି ।

ଦୁ'ପୁରେ ଥେଯେ ଦେଯେ ଦୁ'ଜନେ ଯୁମୋବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଛି, କିନ୍ତୁ ଯୁମ କେମନ ଆସିଛେ ନା । ବୁଝାଇ ଚୋଥ ବୁଜେ ତାର ଆରଧନା କରିଛି ।

ସମୀରେ ବୋଧ ହୟ ଆମାରଇ ମତ ଅବଶ୍ଵା । ଯୁମେର ସମସ୍ତକେ ନିରାଶ ହ'ଯେ ତାକେ ଡାକ୍ତରେ ଯାବ, ଏମନ ସମୟ ହାସିତେ ସେ ବଲ୍ଲେ, କିରେ, ଯୁମ ହ'ଲ ନା ?

ବିରକ୍ତି ଭରେ ବଲ୍ଲୁମ, ନା । ଏଥାନେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ଯୁମୋବାର ଉପାୟ ଥାକ୍ଲେଓ ଯୁମେର ଦେଖା ନେଇ—ଅର୍ଥଚ ବନେ କି ଯୁମଟାଇ ନା ପେତ ।

ସମୀର ଦେଖିଲୁମ କେମନ ଅନ୍ତମନକୁ ହ'ଯେ ଗେଛେ । ଆମାର

କଥା ବୋଧ ହୁଯ ତାର କାଣେ ଯାଇ ନି ।

କଥା ବୋଧ ହୁଯ ତାର କାଣେ ଯାଇ ନି । ହଠାଂ ମେ ବଲେ ଉଠିଲ,
ଆଜ୍ଞା, ତପନ, ଆମାଦେଇ ପଥେର ନଙ୍ଗା, ଛୁରି, ଚା-ବାଗାନେର
ସାହେବେର ହାତ ଥେକେ ଉନ୍କାର ପାଓୟା, ନଦୀ ପେରୋନ ଏ—ସମସ୍ତେର
ମୂଳେ ଏକ ଅତି-ହିତୈସୀର ଗୋପନ ଚେଷ୍ଟା ପ୍ରକାଶ ପାଞ୍ଚେ । ମେ
କେ ବଲ୍ଲତେ ପାରିସ୍ ?

ଏ ମନ୍ଦେହ ଆମାର ମନେ ବରାବରଇ ଛିଲ, କିନ୍ତୁ ଏଇ ଲୋକଟୀ ଯେ
କେ, ତାର ମୀମାଂସା କୋନ ରକମେଇ କରେ ଉଠିତେ ପାରି ନି । ତାଇ
ବଲ୍ଲମ୍, ଏକେବାରେଇ ନା । ଆର ବୋଧ ହୁଯ ଏଥାନେ ବସେ ସାରା
ଜୀବନ ଚେଷ୍ଟା କରିଲେଓ ତାର ସନ୍ଧାନ ପାବି ନା ।

ସମୀର ବଲ୍ଲମ୍, ଠିକ ତାଇ । ନିଜେଦେଇ ମୁକ୍ତିର ଜନ୍ୟ ଆମାର
ଆହୁହାରା ହୟେଛିଲୁମ ଯେ, ତାକେ ଖୁଁଜେ ବାର କରିବାର, ତାର ପରିଚର
ଜାନିବାର କୋନ ଚେଷ୍ଟାଇ କରି ନି । ତାର କଥାର ମଧ୍ୟେ ବ୍ୟଥାର
ଶୁର ବେଜେ ଉଠିଲ ।

ଏଇ ଉତ୍ତରଇ ବା କି ଆଛେ ? ତାଇ ଚୁପ କରେ ରହିଲୁମ ।

କିନ୍ତୁ ତଥନ ସ୍ଵପ୍ନେଓ ଭାବତେ ପାରିନି—ଏଇ ଚେଯେ କତ ବଡ଼
ବିଶ୍ୱଯ ଆମାଦେଇ ଜନ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା କରଇଛେ...

ମା ଘରେ ଏମେ ବଲ୍ଲଲେନ, କି ରେ, ଯୁମୋସ୍ ନି ତୋରା ?

ବଲ୍ଲମ୍, ଯୁମ ଚୋଥ ଥେକେ ଅନେକ ଦିନଇ ବିଦ୍ୟାଯ ନିଯେଛେ, ମା ।
ତବେ ତୋମାର କୋଲେ ଯଥନ ଆବାର ଏମେ ପଡ଼େଛି, ତଥନ ଯୁମେର
ଦେଖା ଶୀଘରରେ ପାବ ତା ବୁଝତେ ପାରାଛି ।

କବିତା ପରିଚୟ

ଆମାର ମାଥାଯି ହାତ ବୁଲିଯେ ଦିତେ ଦିତେ ମା ବଲ୍ଲେନ, ତୋଦେର
ଛର୍ତ୍ତୋଗେର କଥା ଆମି ବୁଝିତେ ପେରେଛି—ତାରପର ହଠାଏ ଯେନ କି
ମନେ ପଡ଼େ ସାଓହାତେ ବ୍ୟକ୍ତ ହ'ସେ ବଲ୍ଲେନ, ତୋରା ଏକଟୁ ଶୈସ,
ଆମି ଏଥିନି ଆସାଇ ।

ମାୟେର କଥାଯି ଯେନ ହାସି-କାହା ମେଣାନ । ଦୁଃଖନେର କାନେଇ
ତା ବାଜ୍‌ଲ । ନୌରବେ ଆମରା ମୁଖ ଚାଓହା-ଚାଉି କରିତେ ଲାଗଲୁମ ।

ପରମୁହୂତେଇ ମା ଏକଥାନା ଚିଠି ହାତେ ନିଯେ ଫିରେ ଏଲେନ ।

ବଲ୍ଲୁମ, କାର ଚିଠି ମା ?

ମା ବଲ୍ଲେନ, ତୋର । ଆମି ଖୁଲେଛିଲୁମ ; ପଡ଼େ ଦେଖ ।

ଚିଠିଥାନା ଆମାର କୋଲେର ଉପର ଫେଲେ ଦିଯେ ମା ଘର ଥେକେ
ବେରିଯେ ଗେଲେନ ।

ବେଶ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖିତେ ପେଲୁମ, ମାର ଚୋଥେ ଜଳ ।

ଚିଠିଥାନା ଖୁଲେ ଛ'ଏକ ଲାଇନ ପଡ଼େଇ ଆମାର ଆର ବିଶ୍ଵାସେର
ସୌମୀ ରହିଲ ନା ।

ସମୀର ଆମାର ମୁଖେର ଦିକେ ଚେଯେଛିଲ, ଆମାର ବିଶ୍ଵିଭାବ
ଦେଖେ ବଲ୍ଲେ, କାର ଚିଠି ବେ ?

ବଲ୍ଲୁମ, ଶୋନ୍ ।

କଲ୍ୟାଣୀୟେବୁ,

ତପନ, ତୋମାର ବଂଶ ପରିଚିତ ଜେନେ ଧେମନ ତୋମାକେ ଆମାର
ଚିନ୍ତେ କଷ୍ଟ ହବ ନି, ଆମାକେ ଅଧିକ ଦର୍ଶନେଇ ସେ ତୁମି ଚିନ୍ତେ

পেরেছিলে, তা তোমার বিশ্বিত ভাব দেখে বুঝেছিলুম। তোমরা
বে অপরাধ করেছিলে, এখানকার নিয়মে তার শাস্তি টুকরো
টুকরো ক'রে কেটে পুঁতে ফেলা। আজ পর্যন্ত এর কোন
ব্যক্তিক্রম হয় নি। নিজের হাতে কত লোককে এই শাস্তি
অম্বান-বদনে দিয়েছি, মনের মধ্যে কোন বৈকল্যই হয় নি।
কিন্তু তোমাকে চিন্তে পেরে, সে শাস্তি দিতে পারলুম না—
শাস্তির কথা মনে হ'তেই বুকের রক্ত যেন জমাট বেঁধে গেল।
হাত আর উঠল না। মনের কাছে অপরাধী হ'য়ে রইলুম।

র্যেবনে একদিন নিজের হাতে এই দল গড়েছিলুম। নিজেই
তৈরী করেছিলুম—এর নিয়ম-কানুন। আমাকে কেউ চায়নি,
স্থূতরাঃ অগতে পেছু কিরে তাকাবার আমার কোন বালাই
ছিল না। মনের কোমল বৃত্তি—স্নেহ, দয়া, মায়াগুলোকে
নির্মমভাবে নির্বাসন দিয়ে, কঠোর হস্তে, অপ্রতিহত প্রভাবে,
এতদিন শাসন-দণ্ড পরিচালনা করে এসেছি।

নির্বিচারে সকলের উপর চৱম দণ্ড প্রয়োগ করেছি, কিন্তু
তোমাদের অব্যাহতি দিয়েছি—একথা মনে ক'রে শাস্তি
পাচ্ছিলুম না—আমার কৈফিয়ৎ তলব করবার মত সাহস এখানে
কারও নেই জেনেও।

তোমরা পালাবার প্রায় সপ্তাহ খালেক পরে শক্র এসে
হাজির। বল্লে. শাস্তি দিন।

ବଲ୍ଲମ୍ବ କିମ୍ବା ପାଦର ଅପରାଧ

ବଲ୍ଲମ୍ବ, କେନ ? କି ଅପରାଧ ? ବଲ୍ଲେ, ମେ ତୋମାଦେର ପାଲାବାର ସାହାଯ୍ୟ କରେଛେ । ଦିଯେଛେ ଅନ୍ତ୍ର—ପଥେର ନଙ୍ଗା । ଉଦ୍ଧାର କରେଛେ ଚା-ବାଗାନେର ସାହେବେର ହାତ ଥେକେ ; ମାଝିର ଶ୍ରୀକେ ଦିଯେ ନଦୀ ପାର କରିଯେ, ତାର ହାତ ଦିଯେ ଟାକା ପୌଛେ ଦିଯେଛେ ।

ଶୁଣେ ଶ୍ରୀମତୀ ହଲ୍ମମ୍ବ ; ବଲ୍ଲମ୍ବ, କୋଥା ଥେକେ ଏଲ ତୋମାର ଏ ସାହସ !

ଶକ୍ତର କିଛୁକଣ ଘାଡ଼ ହେଟ କ'ରେ ଦାଢ଼ିଯେ ରଇଲ । ତାରପର ଧୀରେ ଧୀରେ ବଲ୍ଲେ, ସେଟା ଆମିଇ ଏଥିମେ ଜାନ୍ମତେ ପାରି ନି । କି ସାହସେ କରେଛି, ତାଇ ଭେବେ ଏଥନେ ଆଶ୍ରଯ ବୋଧ କରି । ତବେ ତାଦେର ଦେଖେ ମାଯା ହେବିଲ—ସେଇ ସାହସେଇ ବୋଧ ହୟ ।

ଶୁଣେ ମନେ ହ'ଲ, ଠିକ । ମାଯା-ଦୟା-ଶ୍ରେଷ୍ଠ-ମମତାଗୁଲୋ ମରେ ବାଯ ନା । ପ୍ରକାଶେର ଉପଯୁକ୍ତ ପଥ ନା ପେଯେ ଯଥନ ତାରା ନିଃସାଡେ ଘୁମିଯେ ଥାକେ, ମୂର୍ଖ ଆମରା, ତାରା ମରେ ଗେଛେ ବଲେ, ତଥନ ଆଜ୍ଞାପ୍ରସାଦ ଲାଭ କରି ।

ଗନ୍ଧୀର ହେବି ବଲ୍ଲମ୍ବ, ଜାନ ଏର ଶାନ୍ତି ତିଲେ ତିଲେ ମୃତ୍ୟୁ ?

ଶକ୍ତରେର ମୁଖେ ଏକଟୁଓ ଦୁଃଖ ବା ଭୟରେ ଚିହ୍ନ ଦେଖିତେ ପେଲୁମ୍ବ ନା । ବଲ୍ଲେ, ତାଇ ଦିନ । ଯଦି ସେଇ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗ କରଲେ ଏତଦିନେର ପାପେର କୋନ କ୍ଷୟ ହୟ । କିନ୍ତୁ ନିଜେ ଅପରାଧୀ ହେବେ ଅପରେର ଅପରାଧେର ବିଚାର କରିବ ? ହାର ମାନ୍ତେ ହ'ଲ । ତାର କାହେ ନିଜେର ଅପରାଧ ଖୁଲେ ବଲ୍ଲମ୍ବ । ତୋମାଦେର ମୁକ୍ତି

ଶକ୍ତିର ମହା ବିଜୟ

ଦିଯ়েছে বলে, আনন্দে তাকে বুকে জড়িয়ে ধরলুম। বল্লুম,
মৃত্যুকে আলিঙ্গন ক'রে পাপের কষ হবে না, শক্তি। এই সব
ত্যাগ করে প্রতিদিনের দুঃখ-কষ্ট-ভোগ করে পাপের স্মৃতিতে
দপ্ত হ'য়ে এর প্রায়শিকভ করবার সাহস আছে ?

শক্তির বল্লে, আছে ।

বল্লুম, তবে প্রস্তুত হও। এই সমস্ত ছেড়ে দিয়ে এক
বন্ধে নিঃসন্ধি হ'য়ে এ জায়গা ছেড়ে যেতে হবে ।

শক্তির তাতেও অমত করে নি ।

তারই সঙ্গে আজ চলেছি এখান ছেড়ে—কোথায় জানি না।
অপরাধ করেও এখানকার প্রধান হ'য়ে থাকতে মন
আর চাইল না ।

তাতে দুঃখ আমার মোটেই নেই। একদিন গৃহত্যাগ
করে মাতৃ-সমা বৌদ্ধির বুক ভেঙ্গে দিয়েছি। আজ তাঁর এক-
মাত্র পুত্র—আমাদের বংশের একমাত্র সন্তানের হত্যার পাপ-
ভাগী হ'য়ে তাঁর বুক চূর্ণ করে দিতে এবং আমাদের অতি
প্রাচীন বংশ লোপ করবার অভিসম্পাত কুড়োতে পারব না ।

আজ থেকে কোন পাপ কাজ আর করব না। তোমাকে
আশীর্বাদ করবার অধিকার আমি হারিয়েছি। পার ত আমার
ক্ষমা ক'রো ।

তোমার কাকা

ছেলে-মেয়েদের কর্মকথানি ভাল বই হাতীর দাঁতের গুহায়

আক্রিকার গভীর জঙ্গলে হ'টা বাঙালী ঘূরক—রঞ্জিত ও স্বজিতের হাতীর দাঁতের সঙ্কানে অভিযান। তাদের পথের বাধা হয়ে দাঢ়াল হ'টা ওলন্দাজ। বিপদের পর বিপদের জাল তৈর করে, প্রবল শক্তি ওলন্দাজ হ'টাকে পরাজিত করে রঞ্জিত ও স্বজিতের জয়লাভ। পড়তে পড়তে বিস্ময়ে অভিভূত হতে হয়। মোটা এন্টিকে ছাপা। রঙিন প্রচন্দপট।
দাম মাত্র—বারো আলা।

অস্তুত

ছোট ছেলে-মেয়েদের হাতে দিবার মতই একখানি অস্তুত গল্পের বই। ছাপা, বাঁধাই, ছবি, রচনা—সকল বিষয়েই অতুলনীয়।
দাম মাত্র—পাঁচ আলা।

চিত্তিক্রান্তান্তর অ আ ক অ

শিশুদের অক্ষর পরিচয়ের সঙ্গে সঙ্গে জগতের জীব-জগতের সঙ্গে পরিচিত করবার একমাত্র বই। সুন্দর পঢ়ে লেখা। একটিও যুক্তাক্ষর নাই।
আৱ ৫০ পানি হাফ্টোন ছবি। আট পেপারে ছ'রঙে ছাপা।

দাম মাত্র—চোক পয়সা।

প্রাপ্তিস্থান

কিশোর গ্রন্থালয়
২০, জীব মিল লেন, কলিকাতা

গোলাপ ৩, নিশিং হাউস
১২, হীরীতকী বাণ লেন, কলিকাতা

